

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Ο Δ Η Γ Ι Ε Σ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΤΗΣ Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΛΩΣΣΑΣ ΤΗΣ Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΔΗΓΙΕΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΤΗΣ Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διδασκαλία της ελληνικής στα μειονοτικά σχολεία της Θράκης βασίστηκε για πολλά χρόνια στην εσφαλμένη αντίληψη ότι η ελληνική γλώσσα δε χρειαζόταν ή, ίσως, δεν έπρεπε να διδάσκεται με τρόπο διαφορετικό από αυτόν που διδάσκεται σε όλα τα άλλα σχολεία της χώρας. Με άλλα λόγια, η ελληνική διδασκόταν σαν να ήταν η *μητρική γλώσσα* των μουσουλμανοπαίδων.

Πράγματι, πριν από τη συστηματική παρέμβαση του «Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων» (1997-2000), οι δάσκαλοι/δασκάλες¹ των μειονοτικών σχολείων ήταν αναγκασμένοι να χρησιμοποιούν τα βιβλία που έφεραν τον γενικό τίτλο «Η γλώσσα μου». Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό αυτών των βιβλίων ήταν ότι *προϋπέθεταν* γνώση της ελληνικής, τη γνώση ακριβώς που έχουν οι μαθητές/μαθήτριες² φυσικοί ομιλητές όταν έρχονται στο σχολείο. Ήταν εντελώς ακατάλληλα τα βιβλία αυτά για τη διδασκαλία της ελληνικής ως *δεύτερης* ή *ξένης* γλώσσας, δηλαδή για τη διδασκαλία της ελληνικής σε *αλλόγλωσσους*. Οι δάσκαλοι της μειονοτικής εκπαίδευσης που κλήθηκαν αβοήθητοι να διδάξουν με τα βιβλία αυτά την ελληνική γλώσσα βρίσκονταν γρήγορα αντιμέτωποι με προβλήματα που έμοιαζαν αζεπέραστα. Οι μαθητές των μειονοτικών σχολείων αντιμετώπιζαν με δέος, αμηχανία ή και εχθρότητα την ελληνική γλώσσα και τα βιβλία με τα οποία γινόταν η διδασκαλία της. Δύσκολα κατόρθωναν οι δάσκαλοι να σπάσουν τα τείχη της σιωπής, της αποξένωσης και της ανασφάλειας, πίσω από τα οποία συσπειρώνονταν οι μαθητές, ειδικά στις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου. Παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των δασκάλων, τα παιδιά δε μάθαιναν ελληνικά, «κόμπιαζαν» όταν μιλούσαν, το λεξιλόγιό τους παρέμενε φτωχό, μετά από δεκάδες ώρες διδασκαλίας εξακολουθούσαν να κάνουν τα ίδια λάθη, έγραφαν με αδόκιμο τρόπο κάνοντας χρήση ενός εξαιρετικά περιορισμένου γραπτού κώδικα και, συχνά, διάβαζαν χωρίς να καταλαβαίνουν. Η γνώση της ελληνικής παρέμενε ανεπαρκής, ακόμα και για τις στοιχειώδεις ανάγκες επικοινωνίας μέσα στην τάξη.

1 Στο εξής «ο δάσκαλος».

2 Στο εξής «ο μαθητής».

Το νέο εκπαιδευτικό υλικό για τη διδασκαλία της ελληνικής, το οποίο παρουσιάζουμε εδώ, δοκιμάστηκε από 130 περίπου εθελοντές δασκάλους κατά τη διάρκεια των σχολικών ετών 1998-1999 και 1999-2000. Τα αποτελέσματα της γλωσσικής διδασκαλίας με βάση το νέο αυτό εκπαιδευτικό υλικό ήταν παραπάνω από ενθαρρυντικά. Τα νέα βιβλία καλύπτουν, πιστεύουμε, τις ανάγκες των μαθητών και διευκολύνουν σημαντικά την επικοινωνία τους με τους δασκάλους. Η ανταπόκριση των μαθητών ήταν θερμή και δε θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι οι μαθητές αγάπησαν τα καινούρια τους βιβλία. Οι σχετικές μελέτες αξιολόγησης έδειξαν ότι με τα βιβλία αυτά η ελληνομάθεια των παιδιών βελτιώθηκε σημαντικά.

Στην Εισαγωγή αυτή παρουσιάζουμε συνοπτικά τις βασικές αρχές που διέπουν το νέο εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο από τη σχολική χρονιά 2000-2001 χρησιμοποιείται για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις τάξεις όλων των μειονοτικών σχολείων της Θράκης. Θεωρούμε απαραίτητο να κατανοήσουν οι δάσκαλοι που εργάζονται στα σχολεία αυτά τις ιδιαίτερες συνθήκες στις οποίες ανταποκρίθηκε το υλικό αυτό καθώς και την εκπαιδευτική μεθοδολογία που προϋποθέτει. Είναι απαραίτητο να αποκτήσει ο δάσκαλος μια σφαιρική αντίληψη των συνθηκών διδασκαλίας στα μειονοτικά σχολεία, προκειμένου να αξιοποιήσει εποικοδομητικά τις οδηγίες για τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού.

Ας δούμε τι περιλαμβάνει.

Το εκπαιδευτικό υλικό

Τα βιβλία και το συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στα μειονοτικά σχολεία είναι, κατά τάξη, τα ακόλουθα:

A' τάξη:

1. «Πατημασιές» (1ο βιβλίο) + συμπληρωματικό υλικό (καρτέλες, τόμπολα)
2. «Πού είναι ο Φασαρίας;» (2ο βιβλίο) + συμπληρωματικό υλικό (καρτέλες, κασέτα)
3. «Πάμε στην αγορά» (3ο βιβλίο) + συμπληρωματικό υλικό (καρτέλες, κασέτα)
4. «Καλό ταξίδι» (4ο βιβλίο)
5. Εξωσχολικά βιβλία («Τα χρώματα του Έλμερ», «Ο πρώτος περίπατος του Σποτ», «Χρωματιστές ιστορίες», «Ο υπναράς», «Πού είναι ο Σποτ;», «Αυτό το σπίτι τίνος είναι;», «Ο ωραίος Δαρείος», «Η Μάρω πάει για ψώνια», «Ο κόμπος της Νέλλης», «Οι μέρες με τον γίγαντα»)
6. «Οδηγίες για τον δάσκαλο (A' τάξη)»

B' τάξη:

1. «Μια μέρα στο δάσος» (1ο βιβλίο)
2. 1ο Τετράδιο ασκήσεων
3. «Ο Θωμάς φεύγει» (2ο βιβλίο)
4. «Μια μέρα στη θάλασσα» (3ο βιβλίο)
5. 2ο Τετράδιο ασκήσεων
6. Συμπληρωματικό υλικό (κασέτα, επιτραπέζιο παιχνίδι)
7. Εξωσχολικά βιβλία («Τα ζώα του κήπου», «Το δέντρο», «Ο Σποτ στο δάσος», «Μάντεψε πόσο σ' αγαπώ»)
8. «Οδηγίες για τον δάσκαλο (B' τάξη)»

Γ' τάξη:

1. «Ο κρυμμένος θησαυρός» (βιβλίο 1α)
2. «Τζεσούρ και Τζαρτζούρ» (βιβλίο 1β)
3. 1ο Τετράδιο ασκήσεων
4. «Μια φορά κι έναν καιρό» (βιβλία 2α, 2β, 2γ)
5. 2ο Τετράδιο ασκήσεων
6. Εξωσχολικά βιβλία («Ο λύκος ξαναγύρισε», «Το μυστήριο με τα μπλε βέλη», «Η Χιονάτη και οι 7 νάνοι», «Μικρό ελληνικό λεξικό»)
7. «Οδηγίες για τον δάσκαλο (Γ' τάξη)»

Δ' τάξη:

1. «Συννεφο-ιστορίες» (1ο βιβλίο)
2. 1ο Τετράδιο ασκήσεων
3. «Χιονο-ιστορίες» (2ο βιβλίο)
4. 2ο Τετράδιο ασκήσεων
5. «Ηλιο-ιστορίες» (3ο βιβλίο)
6. 3ο Τετράδιο ασκήσεων

7. Εξωσχολικά βιβλία («Ιστορίες με τους 12 μήνες», «Ο μικρός Νικόλας»)
8. «Οδηγίες για τον δάσκαλο (Δ΄ τάξη)»

Ε΄ τάξη:

1. «Περίπατοι με τις λέξεις», βιβλίο 1ο
2. 1ο Τετράδιο ασκήσεων
3. «Περίπατοι με τις λέξεις», βιβλίο 2ο
4. 2ο Τετράδιο ασκήσεων
5. «Περίπατοι με τις λέξεις», βιβλίο 3ο
6. 3ο Τετράδιο ασκήσεων
7. Αυθεντικά κείμενα από διάφορα είδη λόγου, που περιέχονται στα γλωσσικά εγχειρίδια του Προγράμματος, καθώς και κείμενα από τα βιβλία για τη διδασκαλία των υπόλοιπων μαθημάτων (ιστορία, γεωγραφία κτλ.) και από τα αντίστοιχα εξωσχολικά βιβλία που έχουν διατεθεί στις βιβλιοθήκες των σχολείων
8. «Οδηγίες για τον δάσκαλο (Ε΄ τάξη)»

Στ΄ τάξη:

1. «Ταξίδια... με λόγια», βιβλίο 1ο
2. 1ο Τετράδιο ασκήσεων
3. « Ταξίδια... με λόγια », βιβλίο 2ο
4. 2ο Τετράδιο ασκήσεων
5. « Ταξίδια... με λόγια », βιβλίο 3ο
6. 3ο Τετράδιο ασκήσεων
7. Αυθεντικά κείμενα από διάφορα είδη λόγου, που περιέχονται στα γλωσσικά εγχειρίδια του Προγράμματος, καθώς και κείμενα από τα βιβλία για τη διδασκαλία των υπόλοιπων μαθημάτων (ιστορία, γεωγραφία κτλ.) και από τα αντίστοιχα εξωσχολικά βιβλία που έχουν διατεθεί στις βιβλιοθήκες των σχολείων
8. «Οδηγίες για τον δάσκαλο (Στ΄ τάξη)»

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω κατάλογο, σε κάθε τάξη χρησιμοποιούνται 3-5 βασικά βιβλία για τη διδασκαλία της ελληνικής. Τα βιβλία αυτά συνοδεύονται από 2-3 τετράδια ασκήσεων ανά τάξη. Αντί για ανθολόγια κειμένων, προτείνονται κατάλληλα εξωσχολικά βιβλία, με τα οποία έχουν ήδη εξοπλιστεί οι σχολικές βιβλιοθήκες των περισσότερων μειονοτικών σχολείων. Στον δάσκαλο παρέχονται αναλυτικές οδηγίες.

Ας σημειωθεί, επίσης, ότι σε πολλά σχολεία έχουν διατεθεί υπολογιστές και χρησιμοποιείται ειδικό εκπαιδευτικό λογισμικό για την Γ΄, Δ΄, Ε΄ και Στ΄ τάξη.

Συνθήκες για τη διδασκαλία της ελληνικής

Το εκπαιδευτικό υλικό ανταποκρίνεται στις ειδικές συνθήκες διδασκαλίας της ελληνικής που επικρατούν στα μειονοτικά σχολεία.

Οι συνθήκες αυτές είναι οι εξής:

A. Δίγλωσση εκπαίδευση

Το πρόγραμμα των μειονοτικών σχολείων είναι δίγλωσσο. Γλώσσες και αντικείμενο της διδασκαλίας είναι η ελληνική και η τουρκική. Η ελληνική είναι επίσης όργανο για τη διδασκαλία και άλλων μαθημάτων: Ιστορίας, Γεωγραφίας, Μελέτης Περιβάλλοντος, Κοινωνικής-Πολιτικής Αγωγής. Τα υπόλοιπα μαθήματα του δημοτικού σχολείου διδάσκονται στα τουρκικά. Ο σχολικός χρόνος κατανέμεται εξίσου στις δύο γλώσσες (περίπου από 3 ώρες κάθε μέρα).

B. Αλλόγλωσσος πληθυσμός

Η μητρική γλώσσα των περισσότερων μαθητών είναι η τουρκική. Η πομακική ή η ρομανί είναι επίσης μητρική γλώσσα αρκετών μαθητών. Οπωσδήποτε, τα ελληνικά δεν είναι η μητρική τους γλώσσα. Ο αλλόγλωσσος αυτός μαθητικός πληθυσμός παρουσιάζει επίσης σημαντικές πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, που πρέπει να γίνουν σεβαστές.

Γ. Περιορισμένη επαφή με τα ελληνικά

Οι πομακόφωνοι και ρομανόφωνοι μαθητές ενδέχεται να έχουν αποκτήσει από το περιβάλλον τους κάποια γνώση της τουρκικής όταν έρχονται στο μειονοτικό σχολείο. Ωστόσο, η επαφή των παιδιών με τα ελληνικά πριν από το σχολείο είναι περιορισμένη, μερικές φορές (όπως συμβαίνει κυρίως στα χωριά) ανύπαρκτη. Ακόμα όμως κι αν θεωρήσουμε ότι οι μαθητές έχουν κάποια παθητική γνώση της ελληνικής, από την άποψη του σχεδιασμού του γλωσσικού μαθήματος η γνώση αυτή μπορεί να θεωρείται αμελητέα.

Δ. Έλλειψη προσχολικής αγωγής για αρκετούς μειονοτικούς μαθητές

Ε. Η ελληνική ως αντικείμενο και μέσο διδασκαλίας

Στο σχολείο η ελληνική διδάσκεται χωρίς γλώσσα στήριξης, δεν επιτρέπεται δηλαδή, ή δε συνηθίζεται, να χρησιμοποιείται άλλη γλώσσα –η τουρκική– για την εξήγηση της ελληνικής. Με άλλα λόγια, η ελληνική είναι και αντικείμενο και μέσο διδασκαλίας.

Στ. Ανισότητα στη γλωσσική μάθηση

Διαπιστώνεται σημαντική διαφορά στον ρυθμό και στον βαθμό κατάκτησης της ελληνικής μεταξύ παιδιών της πόλης και παιδιών του χωριού· σε γενικές γραμμές, τα παιδιά της πόλης κατακτούν γρηγορότερα και ευκολότερα τα ελληνικά σε σχέση με τα παιδιά του χωριού.

Ζ. Ολιγοθέσια σχολεία

Τα περισσότερα μειονοτικά σχολεία είναι ολιγοθέσια.

H. Πλειονοτική μέση εκπαίδευση

Υπάρχει ανάγκη κατάρτισης των μαθητών ώστε να μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους, εφόσον το επιθυμούν, στην πλειονοτική μέση εκπαίδευση. Με άλλα λόγια, παρ' όλο που στόχος της δημοτικής μειονοτικής εκπαίδευσης μπορεί να θεωρείται η ισορροπημένη ανάπτυξη και καλλιέργεια της διγλωσσίας (τουρκικά-ελληνικά), οι απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου πρέπει να έχουν τις απαραίτητες γνώσεις ώστε να μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε μονόγλωσσα ελληνόφωνα σχολεία.

Οι βασικές αρχές της γλωσσικής διδασκαλίας

Από τις παραπάνω «προκείμενες» έπονται ορισμένα «πορίσματα» ή «αιτήματα» στα οποία ανταποκρίνεται το εκπαιδευτικό υλικό:

A. Η ελληνική ως δεύτερη γλώσσα

Τα νέα εγχειρίδια διδάσκουν την ελληνική ως *δεύτερη* γλώσσα και ακολουθούν σύγχρονη διδακτική μεθοδολογία. Το βασικό γνώρισμα των νέων αυτών βιβλίων είναι ότι δεν προϋποθέτουν γνώση της ελληνικής γλώσσας και αναλαμβάνουν να εξηγήσουν τους κανόνες που συνήθως οι δάσκαλοι θεωρούν δεδομένους όταν διδάσκουν σε ελληνόφωνους: λόγου χάριν, σε κανένα ελληνόφωνο σχολείο δε θα εξηγήσει ο δάσκαλος τη συμφωνία άρθρου-ονόματος – απλώς θα την προϋποθέσει.

B. Διαπολιτισμική προσέγγιση

Τα νέα βιβλία έχουν αναγνωρίσιμα διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά, που τα κάνουν προσιτά στους μουσουλμανόπαιδες. Πρέπει να τονίσουμε εδώ ότι τα βιβλία δε δίνουν έμφαση στην πολιτισμική ιδιαιτερότητα του μουσουλμανικού πληθυσμού της περιοχής, όπως άλλωστε δε δίνουν έμφαση στην πολιτισμική ιδιαιτερότητα του ελληνόφωνου πληθυσμού. Ως έναν βαθμό, όπως είναι φυσικό, μαζί με την ελληνική γλώσσα διδάσκεται και ο πολιτισμός της. Αυτό όμως δε γίνεται σε βάρος της πολιτισμικής ταυτότητας των μαθητών. Η μέριμνά μας ήταν να αναγνωρίζονται και να γίνονται σεβαστές όλες οι πολιτισμικές ταυτότητες της περιοχής. Το εκπαιδευτικό υλικό λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες ζωής της μειονότητας, καθώς και τη συναφή πολιτισμική της ιδιαιτερότητα.

Γ. Επικοινωνιακή πρακτική

Εφόσον η επαφή με τα ελληνικά περνάει κατεξοχήν μέσα από τη σχολική εκπαίδευση, και με δεδομένη την έλλειψη προσχολικής αγωγής, τα εγχειρίδια εκμάθησης της ελληνικής πρέπει να είναι φιλικά, ελκυστικά, παιγνιώδη. Ιδιαίτερα τα βιβλία των μικρών τάξεων πρέπει να αναπληρώνουν την έλλειψη προσχολικής αγωγής. Με τα βιβλία αυτά η ελληνική μπορεί να αποβάλει το στίγμα της «εχθρικής» ή της «δύσκολης» γλώσσας που τυχόν φέρει. Κατά συνέπεια, πρέπει να είναι συνεχής η έμφαση στην επικοινωνιακή πρακτική.

Δ. Παραστατικότητα

Εφόσον δε χρησιμοποιείται γλώσσα στήριξης, είναι απαραίτητο το υλικό για την εκμά-

θηση της ελληνικής να συνοδεύεται από πλούσια εικονογράφηση και να αξιοποιεί το κοινό λεξιλόγιο ελληνικής και τουρκικής (η τουρκική είναι όχι μόνο η πιο διαδεδομένη γλώσσα στην περιοχή, αλλά και μία από τις δύο «επίσημες» γλώσσες της μειονοτικής εκπαίδευσης), καθώς επίσης και το κοινό λεξιλόγιο ελληνικής και πομακικής. Φωτογραφίες και εικόνες του περιβάλλοντος χώρου, καθώς και αυθεντικά κείμενα (πινακίδες, ανακοινώσεις, διαφημίσεις, άρθρα και ειδήσεις του τοπικού τύπου κτλ.) υποβοηθούν σημαντικά την κατανόηση και παραγωγή λόγου. Στις δύο πρώτες τάξεις θεμελιώδης στόχος είναι να κατακτηθεί με γρήγορο ρυθμό το βασικό λεξιλόγιο.

Ε. Αντιστάθμισμα στη σχολική διμορφία

Εφόσον ορισμένα μαθήματα του σχολικού προγράμματος, όπως τα μαθηματικά και η φυσική, γίνονται αποκλειστικά στην τουρκική γλώσσα, τα γλωσσικά εγχειρίδια της ελληνικής πρέπει να περιλαμβάνουν το βασικό λεξιλόγιο (τουλάχιστον) αυτών των μαθημάτων. Με άλλα λόγια, η διδασκαλία της ελληνικής πρέπει να αντισταθμίσει το γεγονός ότι διαφορετικές γλώσσες χρησιμοποιούνται εντός του σχολείου για διαφορετικά αντικείμενα και λειτουργίες. Επιπλέον, για να μπορεί η ελληνική να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για τη διδασκαλία άλλων μαθημάτων (Γεωγραφίας, Ιστορίας κτλ.) είναι απαραίτητο να στηρίζουν τα βιβλία της γλώσσας, τουλάχιστον λεξιλογικά, τα υπόλοιπα εκτός γλώσσας βιβλία του ελληνόφωνου προγράμματος. (Η Μελέτη του Περιβάλλοντος έχει ενταχθεί εν μέρει στο υλικό για τη γλωσσική διδασκαλία και εν μέρει στο υλικό για τα υπόλοιπα μαθήματα του ελληνόφωνου προγράμματος.)

Στ. Προσαρμοστικότητα

Εφόσον κάθε ηλικιακή ομάδα έχει διαφορετική γνώση της ελληνικής και εφόσον η γνώση αλλά και ο ρυθμός κατάκτησης της γλώσσας ποικίλλει ανάλογα με την περιοχή και το «κοινωνικό προφίλ» των μαθητών, το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να είναι εύκαμπτο, προσαρμοσμένο, «αρθρωτό», με κείμενα και ασκήσεις ποικίλων βαθμών δυσκολίας. Η παρέμβαση του δασκάλου για τις απαραίτητες προσαρμογές στο εκάστοτε μαθητικό κοινό είναι καθοριστική.

Ζ. Βοηθήματα για τη συνδιδασκαλία

Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των ολιγοθέσιων σχολείων, μια χρήσιμη λύση προσφέρουν τα «τετράδια ασκήσεων», επαναληπτικών και εμπεδωτικών του σχολικού βιβλίου, κατάλληλα για σιωπηρή εργασία κατά τη διάρκεια της συνδιδασκαλίας, καθώς και για υποστηρικτική εργασία στα πολυθέσια σχολεία.

Η. Η προοπτική της μέσης εκπαίδευσης

Τα βιβλία των μεγαλύτερων τάξεων πρέπει να προετοιμάζουν τους μαθητές στην προοπτική συνέχισης των σπουδών τους στη μέση εκπαίδευση. Μεταξύ άλλων, υπάρχει ανάγκη για σταδιακή εισαγωγή της «γραμματικής μεταγλώσσας», αφού αυτή, καλώς ή κακώς, κυριαρχεί στα γλωσσικά μαθήματα του γυμνασίου και του λυκείου. Η εισαγωγή γραμματικής μεταγλώσσας γίνεται σταδιακά από την Γ΄ μέχρι και την Στ΄ τάξη.

Γενικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού υλικού

Με βάση τα παραπάνω, το εκπαιδευτικό υλικό στη διάθεση των δασκάλων μπορεί να χαρακτηριστεί: α) πολυδύναμο, β) αρθρωτό και γ) μεταβατικό.

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι πολυδύναμο, αφού, όπως είδαμε, αποτελείται από πολλά διαφορετικά είδη κειμένων και δίνει αφορμή για ποικίλες επικοινωνιακές δραστηριότητες.

Επιπλέον, το εκπαιδευτικό υλικό είναι αρθρωτό. Ο δάσκαλος μπορεί να κάνει επιλογές και να προσαρμόσει το υλικό αυτό στο επίπεδο γλωσσομάθειας των μαθητών του. Τα κείμενα, οι δραστηριότητες και οι ασκήσεις κάθε βιβλίου επιδέχονται διαφορετικού τύπου επεξεργασία, με ανάλογο βαθμό δυσκολίας (υποδεικνύεται στις οδηγίες για το δάσκαλο). Για τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του Προγράμματος, και ιδιαίτερα για τις μεγάλες τάξεις, είναι φυσικό να διδάσκονται ορισμένα βιβλία σε χαμηλότερη από την προβλεπόμενη τάξη ή να διδάσκεται μέρος μόνο και όχι το σύνολο της διδακτέας ύλης. Ο αρθρωτός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού υλικού ανταποκρίνεται επίσης, όπως επισημίσαμε, στη διαπιστωμένη διαφορά στη γλωσσομάθεια που έχει παρατηρηθεί μεταξύ παιδιών της πόλης και παιδιών του χωριού. Πρέπει να τονιστεί, επίσης, ότι και τα υπόλοιπα βιβλία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων, που αφορούν τα μη γλωσσικά μαθήματα, μπορούν και αυτά να χρησιμοποιηθούν για να ενισχύσουν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

Τέλος, το εκπαιδευτικό υλικό, ως προς τα πρότυπα και τις μεθόδους που ακολουθεί, είναι μεταβατικό. Στις τρεις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου η εκπαιδευτική διαδικασία έχει ελαφρώς διαφορετικό προσανατολισμό απ' ό,τι στις τρεις τελευταίες. Στις πρώτες τάξεις επιδιώκεται να αποβάλει η ελληνική το στίγμα της δύσκολης ή εχθρικής γλώσσας, γίνεται προσπάθεια να αναπληρωθεί η έλλειψη προσχολικής αγωγής και να εδραιωθούν οι βασικές δεξιότητες των μαθητών, τόσο στον προφορικό όσο και στο γραπτό λόγο. Με την ταχύρυθμη κατάκτηση ενός βασικού λεξιλογίου θέλουμε να εδραιώσουμε στους μαθητές την πεποίθηση ότι «μπορούν να τα καταφέρουν». Στη συνέχεια, στις μεγαλύτερες τάξεις, η διδασκαλία αρχίζει σταδιακά να προσανατολίζεται προς τις ανάγκες του γυμνασίου. Κρίσιμη για τη μετάβαση από το ένα πρότυπο διδασκαλίας στο άλλο θεωρείται η Γ' τάξη, οπότε και αρχίζει η διδασκαλία των υπόλοιπων μαθημάτων του ελληνόφωνου προγράμματος, καθώς και η χρήση του λογισμικού.

Ειδικότερα, στα βιβλία των τριών πρώτων τάξεων (Α', Β', Γ') αναπτύσσονται αφηγηματικά επεισόδια με ήρωες παιδιά από διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες. Τα αφηγηματικά επεισόδια δίνουν την ευκαιρία για εξοικείωση με το βασικό λεξιλόγιο και με βασικές δομές της νέας ελληνικής. Ενεργοποιείται το ενδιαφέρον των παιδιών και παρέχονται κίνητρα για κατανόηση, παραγωγή λόγου και άσκηση στην ανάγνωση και γραφή.

Τα βιβλία των τριών τελευταίων τάξεων (Δ', Ε', Στ') χωρίζονται σε θεματικές ενότητες (π.χ. «Ο φίλος μου το βιβλίο», «Παιχνίδια απ' όλο τον κόσμο», «Τεχνολογία και επικοινωνία»), όπου αξιοποιούνται διάφορα είδη κειμένων (άρθρα από εφημερίδες, διαφημίσεις, κόμικ κ.ά.). Τα κείμενα συνοδεύονται από ασκήσεις κατανόησης και παραγωγής προφορι-

κού και γραπτού λόγου, καθώς και ασκήσεις γραμματικής, τόσο δομικού-λειτουργικού όσο και επικοινωνιακού τύπου· τα κείμενα συνοδεύουν επίσης γλωσσικά παιχνίδια, κυρίως για εμπέδωση του λεξιλογίου και της ορθογραφίας. Το κεντρικό θέμα κάθε ενότητας υποβοηθεί σημαντικά την επεξεργασία και την παραγωγή λόγου και τη σύνδεση με επιλεγμένα γραμματικά φαινόμενα. Η γραμματική μεταγλώσσα εισάγεται επιλεκτικά, όπου κρίνεται σκόπιμο και χρήσιμο, από την Γ΄ τάξη. Παρέχονται μόνο τα εντελώς απαραίτητα κλιτικά υποδείγματα, με προσπάθεια σύνδεσης μορφής και λειτουργίας.

Η κατανομή της γραμματικής ύλης

Είναι προφανές από τα παραπάνω ότι αναθεωρείται η διδακτέα ύλη του Αναλυτικού Προγράμματος, με βάση την ιδιαιτερότητα του μαθητικού πληθυσμού και την ανάγκη διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Έτσι, για παράδειγμα, ασκήσεις συμφωνίας γένους-αριθμού-πτώσης απαντώνται σε όλα τα βιβλία, μέχρι και την Στ΄ τάξη, εφόσον ιδιαίτερα οι τουρκόφωνοι μαθητές συναντούν δυσκολίες στον τομέα αυτό. Η κατανομή της βασικής γραμματικής ύλης (μορφολογία-σύνταξη) για τις τάξεις Γ΄-Στ΄ έχει ως ακολούθως:

ΣΥΝΤΑΞΗ

Γ' τάξη	Δ' τάξη	Ε' τάξη	Στ' τάξη
ονομαστική – Υ	→	→	→
αιτιατική – Α	→ όροι Υ – Α γενική: δήλωση χρόνου ηλικίας, κτητική, προέ- λευσης, τόπου κτλ.	→ → →	→ → →
συμφωνία Υ – Κ, Υ – Ρ	→ ανασύνθεση ΥΡΑ/ΥΡΚ /ΥΡΑΑ ανάλυση – σύνθεση προτάσεων μετατροπές εν. – πληθ., ενεργ. – παθ. φωνή	→ → → →	→ → → →
αιτιατική με προθέσεις	→ προθετικές φράσεις επιρρηματικές φράσεις	→ →	→ →
αιτιατική χρόνου	→	→	→
συμφωνία επιθ. – ουσ.	→	→	→
άρνηση	→ ερώτηση, παράκληση, ευχή, διαταγή	→ → μετατροπή ευθύς – πλάγιος, ΟΣ – ΡΣ	→ →
ΜΤΒ – ΑΜΤΒ	→	→	→
δίπτωτα ρ. (αιτ. + γεν.)	→	→	→
εισαγωγή σε παράταξη – υπόταξη (βασικοί σύνδεσμοι)	διάκριση ανεξάρτητων – εξαρτημένων προτ. σύνδεση με και, αλλά, ή, είτε... είτε, ούτε...ούτε λοιπόν, δηλαδή, μη, μήπως, ίσως, παρά (σύγκριση) χρονικούς συνδ. (όταν, ενώ, καθώς, πριν, μόλις), αιτιολογικούς, ειδικούς (ότι, πως, που) υποθετικούς (αν+ ενεστ. / αόρ. υποτ. → προστ. / συνοπτ. μέλλοντας), τελικούς (να, για να), βουλ. να απρόσωπες εκφρ. με να	→ υποθετικές αν + πρτ. → θα + πρτ. αναφορικές (αυτός που, εκείνος που...)	→ →

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

Γ΄ τάξη	Δ΄ τάξη	Ε΄ τάξη	Στ΄ τάξη
Ρήματα: σε -άω, -άς και -ώ, -είς ρήματα α΄ συζυγίας	→ παραγωγ. καταλήξεις -ώνω, -αίνω, -ίζω, -ιάζω, -εύω μτχ.-οντας, -ώντας, -μένος διάκριση προσώπων μετατροπή εν. – πληθ. συμφωνία προσ. – αριθμού	→ →	→ →
έχω, είμαι	→		
συχνόχρηστα ανώμαλα, π.χ. πάω, τρώω	→	→	→
Ενεστώτας συνοπτικός μέλλοντας αόριστος	→ διάκριση ενεστώτα – συνοπτ. μέλλοντα – αορίστου ενεργ. και παθ. φωνής μετατροπές χρονικής βαθμίδας παρατατικός εισαγωγή στην υποτακτική ενεστ., αορίστου	→ → διάκριση πρτ. – αορ. → διάκριση ενεστ. – αορ. υποτ. και προστ. διάκριση εξακολουθ. – συνοπτ. μέλλοντα	→ → παρακείμενος υπερσυντέλικος συντελεσμ. μέλλοντας θα + παρατατικός
παθητική φωνή (συχνόχρηστα -ομαι, -ιέμαι, -άμαι)	→ διάκριση ενεργ. – παθ. φωνής μετατροπές ενεργ. → παθ. φωνή (και αντί- στροφα)	→ →	→ →

Γ' τάξη	Δ' τάξη	Ε' τάξη	Στ' τάξη
Άρθρα: οριστικό, αόριστο, απουσία άρθρου	→	→	→
Ουσιαστικά: ΟΝ. ΑΙΤ. ΓΕΝ. σταθερού τόνου ισοσύλλαβα -ας, -ης, -ος / -α, -η / -ο, -ι ανισοσύλλαβα -άς, -ης, -ές, -ούς / -ά, -ού / -μα	→ ΓΕΝ. μη σταθερού τόνου υποκοριστικά: -άκι, -ούλης, -ούλα, -άκης, -ίτσα κτλ.	→ → ουδ. σε -ος (λάθος) θηλ. σε -ος (οδός) -η, πληθ. -εις (πόλη) →	→ → → →
Επίθετα: -ος, -η, -ο / -ος, -α, -ο / -ός, -ιά, -ό πολύς, πολλή, πολύ	→ -ύς / -ής, -ης, -α, -ικο συγκρ. βαθμός	→ → -ής, -ής, -ές → υπερθετικός	→ → → →
Αντωνυμίες: προσωπικές, κτητικές, δεικτικές ερωτημ. (τι, ποιος, πόσος), αόριστες (ένας, μερικοί, άλλος, κάθε)	→ δικός μου τίνος, ποιου/ποιανού μόνος μου κάποιος, κανένας, αρκετοί, κάτι, τίποτε που, αυτός που...	→ →	→ →
Επιρρήματα: σε -α	→ σε -ιά (< -ύς), -ικα (< -ης) συγκρ. βαθμός	→ → ορισμένα σε -ως	→ → →

* * *

Στις σελίδες που ακολουθούν ο δάσκαλος θα βρει λεπτομερείς οδηγίες για τη διδασκαλία των βιβλίων της ελληνικής γλώσσας. Για κάθε πρόβλημα που ενδέχεται να αντιμετωπίσει προσπαθήσαμε να του προτείνουμε περισσότερες από μία λύσεις. Το υλικό που βρίσκεται στη διάθεσή του ανταποκρίνεται σε πολύ περισσότερες ώρες διδασκαλίας από τις πραγματικές: ο δάσκαλος είναι υποχρεωμένος να κάνει επιλογές και να προσαρμόσει το εκπαιδευτικό υλικό στις ανάγκες και το επίπεδο γλωσσομάθειας της τάξης του. Κατά συνέπεια, οι οδηγίες που περιέχονται σ' αυτό το βιβλίο δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα. Δεν έχει σημασία τόσο η κατά γράμμα εφαρμογή τους όσο η κατανόηση της λογικής που προϋποθέτουν. Ελπίδα και ευχή μας είναι ότι θα βοηθήσουν τον δάσκαλο να αναπτύξει δικές του πρωτοβουλίες.

Άννα Ιορδανίδου
Σπύρος Μοσχονάς
(Ιούλιος 2000)

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΥ 1ου ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΤΗΣ Β΄ ΤΑΞΗΣ**

«ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ»

Μια μέρα στο δάσος

ΤΑΞΗ Β΄

Βιβλίο 1ο

Συνοπτική περιγραφή ενοτήτων

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- Ζώα του δάσους
- Τα φυτά και τα μέρη τους
- Καιρικά φαινόμενα
- Το φθινόπωρο και οι μήνες του
- Ο κύκλος του νερού
- Η έννοια της διαδοχής του χρόνου

ΣΤΟΧΟΙ

A)

- Διδασκαλία των δίψηφων φωνηέντων *αι, ει, οι*
- Διδασκαλία των δίψηφων συμφώνων *γκ, γγ, μπ, ντ, τζ, τσ*
- Διδασκαλία της ονομασίας των γραμμάτων *α, ε, ι, ο*
- Διδασκαλία *τελείας* και *ερωτηματικού*, εξοικείωση με τα *εισαγωγικά*
- Διδασκαλία της θέσης του τόνου στα δίψηφα φωνήεντα και στα κεφαλαία
- Διδασκαλία της γραπτής μορφής (όχι ορθογραφίας) των αριθμών 1-10
- Διδασκαλία του πληθυντικού αριθμού των αρσενικών ουσιαστικών σε *-ος*
- Διδασκαλία του πληθυντικού αριθμού των θηλυκών ουσιαστικών σε *-α*
- Διδασκαλία του πληθυντικού αριθμού των ουδετέρων ουσιαστικών σε *-ο*
- Διδασκαλία χρήσης και ορθογραφίας του ρήματος *είμαι* σε όλα τα πρόσωπα
- Εξοικείωση με τον αόριστο συχνόχρηστων ρημάτων
- Επανάληψη επιρρημάτων σε συνδυασμό με τη διδασκαλία νέων

B)

- Εμπλουτισμός λεξιλογίου
- Επανάληψη λεξιλογίου που έχει διδαχθεί
- Εξάσκηση στη χρήση εξωσχολικών βιβλίων για την άντληση πληροφοριών
- Ανάπτυξη προφορικού λόγου
- Ανάπτυξη αναγνωστικής ικανότητας
- Άσκηση στην προφορική και γραπτή έκφραση
- Κατανόηση εννοιών της διαδοχής του χρόνου
- Ανάπτυξη δημιουργικότητας και φαντασίας

ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ:

Δύο μήνες και μισός

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Δραστηριότητες που περιέχονται στις *Οδηγίες*

- 1^ο Τετράδιο Ασκήσεων
- Εξωσχολικά βιβλία που έχουν διατεθεί στις βιβλιοθήκες των σχολείων:
 1. Το δέντρο

2. Τα ζώα του κήπου
 3. Ο Σποτ στο δάσος
 4. Μάντεψε πόσο σ' αγαπώ
- Τα προϊόντα στην αγορά (εκπαιδευτικό υλικό του Π.Ε.Μ. για τα άλλα μαθήματα)

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ Β΄ ΤΑΞΗΣ

Το πρώτο βιβλίο για τη Β΄ τάξη με τον τίτλο «Μία μέρα στο δάσος» αποτελεί συνέχεια των βιβλίων της Α΄ τάξης. Μια βόλτα της παρέας των παιδιών στο δάσος γίνεται αφορμή να ασχοληθούν οι μαθητές με τα φυτά και τα μέρη τους, με ζώα του δάσους, με καιρικά φαινόμενα, με το φθινόπωρο, με τον κύκλο του νερού.

Η εξέλιξη της ιστορίας βασίζεται σε εικόνες, σε μικρά αφηγηματικά κείμενα και σε απλούς επικοινωνιακούς διαλόγους που εξηγούν την πλοκή και εισάγουν σε νέες λεξιλογικές περι-οχές. Η πλοκή διακόπτεται από ενδιάμεσα κείμενα που έχουν ως στόχο τη διεύρυνση του λεξιλογίου και των γλωσσικών δομών και παράλληλα τη διδασκαλία ενός διαφορετικού κάθε φορά θέματος, γραμματικού φαινομένου ή δίψηφου φωνήεντος ή συμφώνου. Τα κείμενα αυτά είναι έμμετρα ή έχουν παιγνιώδες ύφος, ώστε να δίνεται στα παιδιά η δυνατότητα εύκολου εντοπισμού και εκμάθησης εκφράσεων και λέξεων. Έχουν πάντα ως αφορμή την ιστορία και καταλήγουν σε δραστηριότητες-ασκήσεις. Στο τέλος του βιβλίου υπάρχουν δέκα ασκήσεις εμπέδωσης.

Παράλληλα, προσεγγίζονται θεματικές ενότητες του μαθήματος «Μελέτη Περιβάλλοντος», το οποίο και στη Β΄ τάξη διδάσκεται ενιαία με το μάθημα της Γλώσσας.

Κατά τη διδασκαλία των βιβλίων της Β΄ τάξης ακολουθείται η ίδια διδακτική μεθοδολογία με τα βιβλία της Α΄ τάξης και προτείνεται ο ίδιος τρόπος εργασίας (βλ. Οδηγίες για τη διδασκαλία της Γλώσσας στην Α΄ τάξη).

Το βιβλίο συνοδεύεται από:

- Οδηγίες για το δάσκαλο, που περιέχουν σειρά ποικίλων δραστηριοτήτων και ασκήσεων προφορικών και γραπτών.
- Ένα τετράδιο ασκήσεων για σιωπηρή εργασία.

Με το υλικό αυτό επιχειρείται η διδασκαλία:

- Των δίψηφων φωνηέντων *αι, ει, οι* και των δίψηφων συμφώνων *γκ, μπ, ντ, τζ, τσ, γγ*, καθώς και της ονομασίας των φωνηέντων *α, ε, ι, ο*.
- Της θέσης του *τόνου* στα δίψηφα φωνήεντα και στα κεφαλαία.

- Ορισμένων σημείων στίξης. (Διδάσκονται η *τελεία* και το *ερωτηματικό* και γίνεται εξοικείωση με τα *εισαγωγικά*.)
- Της γραπτής μορφής των αριθμών 1-10.
- Του πληθυντικού αριθμού των θηλυκών σε -α και των αρσενικών σε -ος, χωρίς να χρησιμοποιηθούν οι όροι της γραμματικής.
- Της χρήσης και της ορθογραφίας του ρήματος *είμαι* σε όλα τα πρόσωπα.
- Τέλος, τα παιδιά έρχονται σε συστηματική επαφή με τον *αόριστο* συχνόχρηστων ρημάτων. Δεν τον διδάσκονται ως χρόνο της γραμματικής, αλλά ως επιλογή λεξιλογίου: εκδοχές της ίδιας λέξης που διαφοροποιούν το *χθες* από το *σήμερα* και το *κάθε μέρα*.

Θεματικές ενότητες

1. Ζώα του δάσους
2. Τα φυτά και τα μέρη τους
3. Καιρικά φαινόμενα
4. Το φθινόπωρο και οι μήνες του
5. Ο κύκλος του νερού
6. Η έννοια της διαδοχής του χρόνου (πρωί, μεσημέρι, βράδυ)

Δυσκολίες κατά τη διδασκαλία των δίψηφων

Στην τουρκική γλώσσα δεν υπάρχουν δίψηφα φωνήεντα ούτε δίψηφα σύμφωνα. Σε κάθε φωνήεν-φθόγγο της τουρκικής αντιστοιχεί ένα και μόνο σύμβολο. Εξάλλου, η διαφορά στη γραφή τους προσδιορίζει και τη διαφορετική προφορά τους. (Π.χ. u = ου, i = ι, ι = ι κλειστό). Έτσι, τα παιδιά δυσκολεύονται ιδιαίτερα να αναγνώσουν τις διαφορετικές γραφές του ίδιου φθόγγου (π.χ. *ι, η, υ, ει, οι*). Ο δάσκαλος επιμένει στην ορθή ανάγνωσή τους μέσα από την εξάσκηση και πολύ αργότερα, σε μεγαλύτερες τάξεις, στην ορθογραφία τους. Όταν όμως πρόκειται για τις καταλήξεις του πληθυντικού των ουσιαστικών και τις καταλήξεις των ρημάτων, τονίζει την ορθογραφία και ζητάει από τα παιδιά να προχωρούν σε αυτοδιόρθωση.

Τα δίψηφα σύμφωνα *μπ, ντ, γκ, γγ, τσ, τζ* της ελληνικής γλώσσας στην τουρκική γράφονται το καθένα με ένα σύμβολο. Τα παιδιά δε δυσκολεύονται στην εκφορά τους, αφού υπάρχουν ως φθόγγοι στη μητρική τους γλώσσα. Συχνά όμως έχουν την τάση να εκφέρουν και να γράφουν το *ντ* ως *τ* ή *δ* και αντίστροφα, επειδή θεωρούν ότι το *d* της τουρκικής αντιστοιχεί με το *δ* ή το *τ* της ελληνικής (π.χ. ντομάτα= *δομάτα*). Παρόμοιες δυσκολίες έχουν και με τα υπόλοιπα δίψηφα.

Ένας παιγνιώδης τρόπος που βοηθάει στην εκμάθηση των δίψηφων είναι η εξάσκηση των παιδιών με δαχτυλόκουκλες-γράμματα (βλ. τρόπο κατασκευής και χρήσης στις *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 2^{ου} βιβλίου της Α' τάξης «Πού είναι ο Φασαρίας;»*, *Εισαγωγή: Κατασκευή δαχτυλόκουκλας*). Ο σχηματισμός των δίψηφων, η ορθογραφία, η χρήση του ενός ή του άλλου γράμματος γίνονται ομαδικό παιχνίδι.

Ακόμα, εξάσκηση στα δίψηφα σύμφωνα γίνεται με αφορμή τα ονόματα των παιδιών από τα οποία τα περισσότερα περιέχουν δίψηφα. Π.χ. Μπαχάρ, Τζεμάλ, Γκιουνές, Ιμπραήμ.

Ανάγνωση

Ανάγνωση είναι η κατανόηση ενός κειμένου, δηλαδή το να δίνει κανείς νόημα σ' αυτό που είναι γραμμένο και να μπορεί να το ερμηνεύσει. Η αποκωδικοποίηση και μόνο του κειμένου δε συνιστά ανάγνωση.

Η διαδικασία που οδηγεί στην κατανόηση ενός κειμένου είναι η εξής:

1. *Διατύπωση υποθέσεων βάσει των ενδείξεων:* Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να «προβλέψουν» το περιεχόμενο. Με τη βοήθεια του δασκάλου τα παιδιά ενεργοποιούν προηγούμενες γνώσεις τους και ακολουθούν τις ενδείξεις. Ενδείξεις αποτελούν οι εικόνες (τα παιδιά «διαβάζουν» την εικόνα, την ερμηνεύουν και μαντεύουν το περιεχόμενο του κειμένου που τη συνοδεύει), το μέγεθος των λέξεων και του κειμένου κτλ.
2. *Επαλήθευση των υποθέσεων:* Γίνεται η ανάγνωση-αποκωδικοποίηση του κειμένου από τον δάσκαλο ή τα παιδιά, φωναχτά ή σιωπηρά. Στο στάδιο αυτό: Α) Επαληθεύονται ή επαναδιατυπώνονται οι υποθέσεις. Β) Εντοπίζονται τα λάθη στην ανάγνωση (κυρίως στις περιπτώσεις που αλλοιώνεται το νόημα) και διορθώνονται με την υποβολή ερωτήσεων, ώστε να παιδιά να βρουν μόνα τους το νοηματικό λάθος. Γ) Επαναλαμβάνεται η ανάγνωση, ώστε το κείμενο να γίνει κατανοητό.
3. *Διεύρυνση της ανάγνωσης:* Στο στάδιο αυτό ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να προχωρήσουν στην ανακεφαλαίωση και στον σχολιασμό του κειμένου, να συμπεράνουν πληροφορίες που δεν αναφέρονται ρητά σ' αυτό, να ορίσουν λέξεις ή φράσεις-κλειδιά. Είναι σημαντικό η επεξεργασία να γίνεται από τα ίδια τα παιδιά και ο δάσκαλος να τα καθοδηγεί με ερωτήσεις.

Η ανάγνωση ως δραστηριότητα απαιτεί τον συνδυασμό της σκέψης του αναγνώστη με το ίδιο το κείμενο. Για να μπορεί να συγκεντρωθεί ο αναγνώστης, είναι αναγκαίο η διαδικασία να γίνεται σιωπηρά. Κατά τη μεγαλόφωνη ανάγνωση η σημασία μετατοπίζεται σε δευτερεύουσες πλευρές (απαγγελία, ταχύτητα, λάθη αποκρυπτογράφησης). Η μεγαλόφωνη ανάγνωση έχει νόημα όταν έχει αποδέκτη, π.χ. η παραστατική ανάγνωση ενός καινούριου κειμένου από τον δάσκαλο προς τα παιδιά. Πάντως η μεγαλόφωνη ανάγνωση σε ορισμένες περιπτώσεις είναι αναγκαία: Ανακάλυψη και αυτοδιόρθωση ενός λάθους, αξιολόγηση της δεξιότητας του μαθητή στην αποκωδικοποίηση, στην ταχύτητα και στην εκφορά των φωνημάτων (περιστασιακά, όχι καθημερινά για όλους τους μαθητές), παιχνίδι ρόλων.

Ο δάσκαλος λειτουργεί ως πρότυπο αναγνώστη για τα παιδιά.

Αν ο δάσκαλος διαβάζει τονίζοντας τα άρθρα ή αφήνοντας κενά ανάμεσα στις λέξεις, το ίδιο θα κάνουν και τα παιδιά. Ο τρόπος όμως αυτός δε βοηθά ούτε στην κατανόηση ούτε στην καλύτερη αποκωδικοποίηση. Είναι σημαντικό η μεγαλόφωνη ανάγνωση να γίνεται με φυσικό τρόπο, ώστε να οδηγεί στην ολική κατανόηση του κειμένου.

Η ανάγνωση δεν εξαντλείται στα κείμενα του βιβλίου. Τα παιδιά με οποιαδήποτε αφορμή διαβάζουν ένα κείμενο, κάτι που έχουν γράψει, κάτι που γράφει ο δάσκαλος στον πίνακα, ένα γράμμα που στέλνει ή λαμβάνει η τάξη, μια ανακοίνωση, μια λεζάντα.

Τρόπος επεξεργασίας των σελίδων

Στο βιβλίο «Μία μέρα στο δάσος» τα κείμενα είναι είτε αφηγηματικά είτε διαλογικά ή μικτά. Προτείνεται η ακόλουθη κατά περίπτωση διαδικασία επεξεργασίας:

- Αφηγηματικό κείμενο
 - A) Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά την εικόνα, τους ζητάει να την περιγράψουν και επισημαίνει τα στοιχεία που εμφανίζονται για πρώτη φορά και αποτελούν στοιχεία και του κειμένου.
 - B) Ο δάσκαλος διαβάζει αργά και καθαρά την αφήγηση της σελίδας υποδεικνύοντας με το δάχτυλό του τις λέξεις αλλά και τις εικόνες που τους αντιστοιχούν, βοηθώντας με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά να την κατανοήσουν. Αν κρίνει αναγκαίο, επαναλαμβάνει την ανάγνωση.
Ζητάει από τα παιδιά να προχωρήσουν σε σιωπηρή ανάγνωση.
 - Γ) Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά το περιεχόμενο του κειμένου, έτσι ώστε να διευκρινιστούν τα σημεία που πιθανόν παρουσιάζουν δυσκολίες και να γίνει το κείμενο κατανοητό απ' όλα τα παιδιά.
 - Δ) Η ανάγνωση επαναλαμβάνεται από ένα ή δυο παιδιά.
- Διαλογικό κείμενο
 - A) Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά το περιεχόμενο της εικόνας, δίνοντας έμφαση κάθε φορά στα νέα στοιχεία και επισημαίνοντας ιδιαίτερα αυτά που αποτελούν και στοιχεία του κειμένου.
 - B) Ο δάσκαλος διαβάζει με παραστατικό τρόπο τους διαλόγους δείχνοντας με το δάχτυλο τις λέξεις. Ζητάει από τα παιδιά να προχωρήσουν σε σιωπηρή ανάγνωση.
 - Γ) Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά το περιεχόμενο του κειμένου, έτσι ώστε να γίνει κατανοητό απ' όλα τα παιδιά.
 - Δ) Ο δάσκαλος μοιράζει τους «ρόλους» των ηρώων στα παιδιά και τους ζητάει να διαβάσουν τους διαλόγους, έτσι ώστε η ανάγνωση του κειμένου να είναι πιο ζωντανή κι ευχάριστη.
- Μεικτό κείμενο
 - A) Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά το περιεχόμενο της εικόνας δίνοντας έμφαση στα στοιχεία που εμφανίζονται για πρώτη φορά.
 - B) Ο δάσκαλος διαβάζει αργά και καθαρά την αφήγηση υποδεικνύοντας λέξεις και εικόνες, βοηθώντας με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά να την κατανοήσουν.
 - Γ) Ο δάσκαλος ζητάει από ένα παιδί να διαβάσει την αφήγηση.
 - Δ) Στη συνέχεια ο δάσκαλος διαβάζει τον διάλογο και συζητάει με τα παιδιά το περιεχόμενό του.
 - E) Ο δάσκαλος ζητάει από τόσα παιδιά όσοι και οι ήρωες να διαβάσουν τους διαλόγους.
 - Στ) Ζητάει από τα παιδιά να προχωρήσουν σε σιωπηρή ανάγνωση όλου του κειμένου.

Ζ) Ο δάσκαλος συζητάει το περιεχόμενο του κειμένου στο σύνολό του, έτσι ώστε να γίνει κατανοητό από όλα τα παιδιά.

Αν το κείμενο δεν περιέχει καινούριο λεξιλόγιο και δύσκολες δομές, ο δάσκαλος μπορεί να ζητήσει από τα παιδιά να το διαβάζουν πριν από αυτόν, πρώτα σιωπηρά και στη συνέχεια μεγαλόφωνα, αφού ολοκληρωθεί το στάδιο Α (βλ. παραπάνω).

Σημεία στίξης

Τελεία, ερωτηματικό, εισαγωγικά

Ο δάσκαλος καθημερινά υποδεικνύει τη σημασία της *τελείας* στην ανάγνωση και γραφή. Για την εξάσκηση των μαθητών, γράφει στον πίνακα μικρά κείμενα με πλήρες νόημα χωρίς τελείες και τα διαβάζει με τον ανάλογο τρόπο. Συζητάει με τα παιδιά τη σημασία της τελείας και τα οδηγεί στην ανακάλυψη της αναγκαιότητάς της στην ανάγνωση και γραφή. Με τον ίδιο τρόπο προχωράει στην άσκηση των μαθητών στη χρήση του *ερωτηματικού*. Ακόμη, ο δάσκαλος διαβάζει κείμενα από εξωσχολικά βιβλία που περιέχουν ερωτήσεις και τα δείχνει στα παιδιά. Θέτει απλές ερωτήσεις, τις οποίες γράφει στον πίνακα και διαβάζει, στη συνέχεια σβήνει το ερωτηματικό και τις διαβάζει ξανά. Τέλος, ζητάει από τα παιδιά να φτιάξουν ερωτήσεις και να «παίξουν» με το ερωτηματικό, όπως έκανε ο ίδιος. Όπου συναντούν *εισαγωγικά*, ο δάσκαλος επισημαίνει τη χρήση τους.

Λίστες λέξεων

Η καταγραφή απλών λέξεων που έχουν νοηματική σχέση μεταξύ τους, με τη μορφή της λίστας βοηθάει τα παιδιά στην ολική εκμάθηση της γραπτής μορφής τους, στη σύνδεση με την προφορική εκφορά τους, καθώς και στον εντοπισμό γραμμάτων (βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 2^{ου} βιβλίου της Α' τάξης «Πού είναι ο Φασαρίας;»*, *Εισαγωγή: Η διδασκαλία της πρώτης γραφής, Λίστες λέξεων*).

Σ' αυτό το βιβλίο συμπληρώνουν τις λίστες των ζώων, των φαγητών, των επαγγελμάτων, των χρωμάτων.

Οι λίστες μπορούν να αντιγράφονται από τα παιδιά στο τετράδιό τους. Είναι σημαντικό οι λίστες να γίνονται μόνο με λέξεις γνωστές στα παιδιά και κατανοητές.

Το λεξικό

Τα παιδιά συνεχίζουν και στη Β' τάξη τη συμπλήρωση με νέες λέξεις του τετραδίου-λεξικού τους, στο τέλος κάθε διδακτικής ενότητας. (βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 2^{ου} βιβλίου της Α' τάξης «Πού είναι ο Φασαρίας;»*, *Εισαγωγή*).

Το λεξικό είναι χρήσιμο γιατί βοηθάει τα παιδιά στην ορθογραφία. Μπορούν να διορθώνουν μόνο τους τα λάθη, να εμπεδώνουν το νέο λεξιλόγιο, να μαθαίνουν τη σειρά των γραμμάτων και να ασκούνται στη μέτρηση.

Ασκήσεις εμπέδωσης και κατανόησης

Στο τέλος του βιβλίου υπάρχουν ασκήσεις για περισσότερη εξάσκηση. Οι ασκήσεις αυτές γίνονται σιωπηρά από τα παιδιά όπου προτείνεται στις *Οδηγίες*. Είναι επαναληπτικές και πραγματοποιούνται στο τέλος θεματικών ενοτήτων ή μετά την ολοκλήρωση της διδασκαλίας ενός δίψηφου, ώστε ο δάσκαλος να ελέγχει τον βαθμό κατανόησής τους. Αν το κρίνει αναγκαίο, ετοιμάζει επιπλέον ασκήσεις παρόμοιες με αυτές του βιβλίου και κάνει ευρύτερη χρήση εξωσχολικών βιβλίων.

Όσο προχωράει η εξέλιξη της ιστορίας του βιβλίου, ο δάσκαλος μαζί με τα παιδιά συζητούν ξανά τι προηγήθηκε. Αυτό μπορεί να γίνεται με ερωτήσεις του τύπου: *Τι; Πότε; Πού; Πώς; Ποιος;*

Ο δάσκαλος και τα παιδιά στο τέλος κάθε θεματικής ενότητας, και μετά από συζήτηση, καταλήγουν στη διατύπωση μίας ή δύο προτάσεων που γράφουν σε χαρτί του μέτρου. Κάθε φορά ανατρέχουν σ' αυτό για να θυμηθούν τη συνέχεια της ιστορίας και συμπληρώνουν τις νέες προτάσεις. Στο τέλος θα έχουν σε περίληψη όλη την ιστορία του βιβλίου.

Εξωσχολικά βιβλία

Τα εξωσχολικά βιβλία που προτείνονται συνοδευτικά στο βιβλίο «Μία μέρα στο δάσος» και έχουν διατεθεί από το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων στις βιβλιοθήκες των σχολείων είναι τα εξής:

- «Το δέντρο»

Τα παιδιά θα δουν σε αυτό την ανάπτυξη ενός σπόρου που γίνεται φυτό. Θα ανακαλύψουν τις αλλαγές που γίνονται στα φυτά με τις αλλαγές των εποχών.

- «Τα ζώα του κήπου»

Παράλληλα με το βιβλίο αυτό προτείνεται η ανάγνωση του «Υπναρά» και «Του κόμπου της Νέλλης», ώστε τα παιδιά να μάθουν πού και πώς ζουν διαφορετικά είδη ζώων.

- «Μάντεψε πόσο σ' αγαπώ»

Με αυτή την απλή ιστορία, ο δάσκαλος δουλεύει το λεξιλόγιο που αφορά τα συναισθήματα, καθώς και αντίθετες λέξεις.

- «Ο Σποτ στο δάσος»

Σ' αυτό το βιβλίο η ιστορία εξελίσσεται παράλληλα με αυτή του βιβλίου.

Προτείνεται να διαβαστεί σε συνέχειες. Η ανάγνωσή του θα αρχίσει μετά την επεξεργασία της σελίδας 34 του σχολικού βιβλίου και θα συνεχίζεται παράλληλα με αυτό μέχρι τη σελίδα 44. Ο δάσκαλος διαβάζει δείχνοντας τις εικόνες και ζητάει από τα παιδιά να μαντέψουν τις λέξεις. Στη συνέχεια αποκαλύπτει την κρυμμένη λέξη και ζητάει από τα παιδιά να επιβεβαιώσουν τις υποθέσεις που έκαναν.

Όταν ολοκληρωθεί η επεξεργασία του βιβλίου «Ο Σποτ στο δάσος», ο δάσκαλος και τα παιδιά φτιάχνουν το δικό τους αντίστοιχο βιβλίο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

1. Ο δάσκαλος δίνει σε κάθε παιδί ένα χαρτί Α4 στο οποίο έχει γράψει από μια λέξη γνωστού λεξιλογίου καλυμμένη με ένα μικρό χαρτί, όπως στο βιβλίο του Σποτ.
2. Κάθε παιδί πρέπει να διαβάσει τη λέξη του και στη συνέχεια να τη ζωγραφίζει έξω από το «παράθυρο».
3. Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να γράψουν μια μικρή ιστορία που θα περιέχει αυτή τη λέξη. Π.χ., αν η λέξη είναι *δέντρο*, το παιδί μπορεί να γράψει: *Το δέντρο είναι μεγάλο. Έχει πράσινα φύλλα. Μου αρέσει να ανεβαίνω στο δέντρο κ.ο.κ.*
4. Τέλος, ο δάσκαλος δίνει όλες τις σελίδες, αφού τις διορθώσουν ατομικά, σε ένα βιβλίο. Η τάξη αποφασίζει ποιος θα είναι ο τίτλος του. Γράφουν τον τίτλο στο εξώφυλλο και το ζωγραφίζουν ομαδικά.

ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΦΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΣΕΛΙΔΑ

- A) Ο δάσκαλος μοιράζει τα βιβλία και ζητάει από τα παιδιά να τα ξεφυλλίσουν, να τα σχολιάσουν και να διαβάσουν τον τίτλο.
- B) Ζητάει από τα παιδιά να διατυπώσουν υποθέσεις για το περιεχόμενο του βιβλίου, παρακινώντας τα με ερωτήσεις, όπως «Ποιος πάει στο δάσος;», «Τι κάνουν τα παιδιά στο δάσος;», «Τι βλέπουν εκεί;».
- Γ) Ο δάσκαλος υπενθυμίζει στα παιδιά τη χρήση του τόνου, ότι δηλαδή όλες οι λέξεις παίρνουν τόνο εκεί που «φωνάζουμε» πιο πολύ εκτός από τις μονοσύλλαβες, αυτές που έχουν «μία φωνή». Με το παράδειγμα του τίτλου του βιβλίου και στη συνέχεια με άλλες προτάσεις γίνονται ασκήσεις τονισμού στον πίνακα.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 2 ΚΑΙ 3

► Στόχοι

- Ανάπτυξη αναγνωστικής ικανότητας
 - Επανάληψη λεξιλογίου σχετικού με τον καιρό
- A) Τα παιδιά με τη συζήτηση των εικόνων θυμούνται τους ήρωες των βιβλίων της Α' τάξης και κάνουν επανάληψη του βασικού λεξιλογίου της (ρούχα, χρώματα, παπούδες, ποτάμι κτλ.).
 - B) Με αφορμή τη συζήτηση για τον καιρό ο δάσκαλος ετοιμάζει το ημερολόγιο του καιρού του τρέχοντος μηνός, δραστηριότητα που ξεκίνησε στην Α' τάξη (βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 4^{ου} βιβλίου της Α' τάξης «Καλό ταξίδι»*, *Επεξεργασία των σελίδων 12-13: Ημερολόγιο καιρού: δραστηριότητα 1*) και συνεχίζεται σε όλη τη διάρκεια της Β' τάξης.
 - Γ) Ο δάσκαλος φροντίζει το μηνιαίο ημερολόγιο καιρού να αποτελέσει την αφορμή για την προφορική εξάσκηση των μαθητών στους απόλυτους αριθμούς ως το τριάντα ένα. Τα παιδιά κρατάνε σε ένα φάκελο το μηνιαίο ημερολόγιο καιρού και ανατρέχουν σε αυτό όταν χρειαστεί.
 - Δ) Ο δάσκαλος μοιράζει τους «ρόλους» των ηρώων στα παιδιά και τους ζητάει να διαβάσουν τους διαλόγους, έτσι ώστε η ανάγνωση του κειμένου να είναι πιο ζωντανή και ευχάριστη.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 4-5

► Στόχοι

- Διδασκαλία του δίψηφου *αι*
- Διδασκαλία του ονόματος των φωνηέντων *α, ε, ι*
- Διδασκαλία του τόνου στα δίψηφα φωνήεντα
- Πρώτη επαφή με το λεξιλόγιο για το φθινόπωρο

- A) Μετά την ανάγνωση και κατανόηση του κειμένου ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα το δίψηφο φωνήεν *αι* και λέει στα παιδιά ότι αυτό διαβάζεται σαν το «ε». Πριν ξαναδιαβάσει το κείμενο, τους ζητάει να εντοπίσουν το *αι* και να φωνάζουν μαζί του δυνατά τις λέξεις που το περιέχουν. Στη συνέχεια επαναλαμβάνουν τις λέξεις που περιέχουν το *αι* και τις δείχνουν στο βιβλίο τους.
- B) Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα τις λέξεις που περιέχουν το *αι* και ζητάει από τα παιδιά να εντοπίσουν αντίστοιχες λέξεις και στις σελίδες 2 και 3 του βιβλίου. Συμπληρώνει με αυτές τη λίστα του πίνακα. Τα παιδιά χρωματίζουν τα *αι*.
- Γ) Τα παιδιά βάζουν σε κύκλο όλα τα *αι* των σελίδων 2, 3 και 4 και γράφουν τις λέξεις στο τετράδιό τους.
- Δ) Ο δάσκαλος επισημαίνει τη θέση του τόνου, στο δεύτερο ψηφίο, στα δίψηφα φωνήεντα. Η επισήμανση συνδέεται με αντίστοιχα παραδείγματα λέξεων που περιέχουν το *ου*, το οποίο τα παιδιά γνωρίζουν ήδη από την Α΄ τάξη.
- Ε) Ο δάσκαλος εξηγεί στα παιδιά ότι κάθε γράμμα εκτός από τη φωνή του έχει κι ένα όνομα. Στη συνέχεια τους διδάσκει τα ονόματα των γραμμάτων *άλφα*, *γιώτα* και *έψιλον*.
- Ζ) Ο δάσκαλος γράφει σε ένα μεγάλο χαρτί «*αι = ε*», «*άλφα γιώτα = έψιλον*» και από κάτω γράφει τις λέξεις που εντόπισαν τα παιδιά στα κείμενα του βιβλίου. Κολλάει το χαρτί στον τοίχο και εμπλουτίζει τη λίστα των λέξεων κάθε φορά που συναντούν μια αντίστοιχη λέξη από το βασικό λεξιλόγιο.
- Η) Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να πουν και να γράψουν στον πίνακα με τη βοήθειά του προτάσεις με λέξεις που να περιέχουν το *αι*.
- Θ) *Άσκηση για το σπίτι*: Γράφουν προτάσεις με λέξεις που περιέχουν το *αι*.
- Ι) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά συμπληρώνουν την 1^η άσκηση της σελίδας 56 (τη 2^η άσκηση με το σακίδιο).

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 6

► Στόχοι

- Ανάπτυξη αναγνωστικής ικανότητας
- Εμπλουτισμός λεξιλογίου

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 7

► Στόχοι

- Διδασκαλία του δίψηφου *ει*
- Πρώτη εξοικείωση με το τελικό *ει* του γ' ενικού προσώπου των ρημάτων
- Εκμάθηση νέου λεξιλογίου (ζώα)
- Επανάληψη και εμπέδωση της ονομασίας των ζώων
- Εξάσκηση στη χρήση των εξωσχολικών βιβλίων για την άντληση πληροφοριών

- A) Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα το δίψηφο φωνήεν *ει* και λέει στα παιδιά ότι αυτό διαβάζεται σαν τα «η», «υ», «υ». Η διδασκαλία συνεχίζεται βήμα βήμα όπως περιγράφεται στη διδασκαλία του *αι*.

Β) Ο δάσκαλος γράφει σε ένα μεγάλο χαρτί «ει = ι», «έψιλον γιώτα = ι» και από κάτω γράφει τις λέξεις του κειμένου που περιέχουν το ει, εκτός από τα ρήματα του γ' ενικού προσώπου. Η λίστα συμπληρώνεται με λέξεις του βασικού λεξιλογίου της Α' τάξης που περιέχουν το ει, καθώς και με όσες συναντούν στη συνέχεια.

Γ) *Άσκηση για το σπίτι*: Τα παιδιά γράφουν προτάσεις με λέξεις που περιέχουν το ει.

► **Λίστες ζώων: δραστηριότητα**

ΣΤΟΧΟΙ: Επανάληψη και εμπέδωση της ονομασίας των ζώων
Εξάσκηση στη χρήση των εξωσχολικών βιβλίων για την άντληση πληροφοριών

ΥΛΙΚΑ: Χαρτί του μέτρου, χοντρός μαρκαδόρος, βιβλία της βιβλιοθήκης του σχολείου όπου απεικονίζονται ζώα

1. Ο δάσκαλος γράφει σε χαρτί του μέτρου ως επικεφαλίδα τη λέξη ΖΩΑ. Χωρίζει το χαρτί σε τρεις στήλες και γράφει: ΣΠΙΤΙ, ΔΑΣΟΣ, ΖΟΥΓΚΛΑ. Ο δάσκαλος εξηγεί με κάποιο παράδειγμα την κάθε κατηγορία και τους ζητάει να αναφέρουν και να γράψουν ζώα που ξέρουν και από τις τρεις κατηγορίες.
2. Τα παιδιά ξεφυλλίζουν τα εξωσχολικά βιβλία με τα ζώα και συμπληρώνουν τις λίστες. Αν δεν ξέρουν την ονομασία τους, τα βοηθάει να τη βρουν από το κείμενο. Αν δεν αναφέρεται η ονομασία στο βιβλίο, τους τη λέει.
3. Ο δάσκαλος κολλάει στον τοίχο το χαρτί με τις λίστες και τα παιδιά το συμπληρώνουν κάθε φορά που συναντούν ένα καινούριο ζώο.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 8

► **Στόχοι**

- Εκμάθηση λεξιλογίου σχετικού με το φθινόπωρο
- Βιωματική προσέγγιση της φύσης και παρατήρηση
- Εκμάθηση λεξιλογίου για το δάσος
- Ανάπτυξη της δημιουργικότητας
- Ανάπτυξη του προφορικού και του γραπτού λόγου

Με αφορμή τη φθινοπωρινή εικόνα που περιγράφει το κείμενο γίνεται συζήτηση για τη συγκεκριμένη εποχή.

► **Βόλτα στο δάσος ή σε κοντινό πάρκο: δραστηριότητα 1**

ΣΤΟΧΟΙ: Βιωματική προσέγγιση της φύσης και η παρατήρησή της σε συγκεκριμένη εποχή
Εκμάθηση νέου και η επανάληψη γνωστού λεξιλογίου
Συλλογή υλικών για κατασκευές

ΥΛΙΚΑ: Χαρτιά Α4, μολύβια, χρώματα, σακουλάκια, βαζάκια, φωτογραφική μηχανή

Προετοιμασία - Λίστες

1. Ο δάσκαλος λέει στα παιδιά ότι θα πάνε βόλτα για να παρατηρήσουν το δάσος ή το

πάрко. Τους ζητάει να πουν τι θα πρέπει να έχουν μαζί τους και τα βοηθάει να γράψουν αυτά που είπαν στον πίνακα και σε ένα χαρτί. Συμπληρώνει τη λίστα με τα υλικά που αναφέρονται παραπάνω.

2. Τα παιδιά ετοιμάζουν μία λίστα με το τι περιμένουν να δουν και μία λίστα με το τι περιμένουν να ακούσουν στη βόλτα, κάτω από τις λέξεις *βλέπω, ακούω*. Αφού τις γράψουν στον πίνακα, τις αντιγράφουν σε χαρτιά Α4. Γράφουν για παράδειγμα: δέντρα, λουλούδια... πουλιά, αέρας... Ο δάσκαλος τους ζητάει να αφήσουν αρκετό χώρο ώστε να τις συμπληρώσουν κατά τη διάρκεια της βόλτας.

Βόλτα: Καταγραφή - Συλλογή Υλικού

1. Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά κατά τη διάρκεια της βόλτας για όλα όσα βλέπουν και ακούνε. Φροντίζει να αναφέρει και να συσχετίζει τις παρατηρήσεις των παιδιών με τη συγκεκριμένη εποχή του φθινοπώρου.
2. Τα παιδιά μαζεύουν στα σακουλάκια ό,τι τους κάνει εντύπωση, διαφορετικά φύλλα, πετραδάκια κτλ. (βλ. παρακάτω, *υλικά για την κατασκευή μακέτας δάσους και σκαντζόχοιρου*).
3. Ο δάσκαλος, όταν φτάσουν σε ένα σημείο που έχει πολλά και διαφορετικά είδη βλάστησης, ζητάει από τα παιδιά να συμπληρώσουν τις λίστες, καταγράφοντας ό,τι βλέπουν. Π.χ. κάτω από την κατηγορία «δέντρα» τα παιδιά μπορεί να γράψουν 2 μεγάλα δέντρα, πολλά πράσινα φύλλα και ό,τι άλλο νομίζουν και το ζωγραφίζουν. Ακόμα, μπορούν να προσθέσουν στη λίστα τους νέες κατηγορίες.
4. Ο δάσκαλος, αν μπορεί, φωτογραφίζει ό,τι περιγράφουν τα παιδιά.
5. Το υλικό αυτό θα γίνει στη συνέχεια ένα ακόμη βιβλίο για τη βιβλιοθήκη της τάξης.

► **Κατασκευή μακέτας δάσους: δραστηριότητα 2**

ΣΤΟΧΟΙ: Εκμάθηση λεξιλογίου για το δάσος και προφορική εξάσκηση
Ανάπτυξη της δημιουργικότητας

ΥΛΙΚΑ: Φελιζόλ ή ένα σκληρό χαρτόνι για βάση της μακέτας, υλικά της φύσης που έχουν συλλέξει τα παιδιά (φύλλα, κλαδάκια, χώμα κτλ.), καρυδότσουφλα, οδοντογλυφίδες, χαρτί γκοφρέ, πλαστελίνη ή πηλός, σύρμα

1. Τα παιδιά συζητούν για αυτά που είδαν και κατέγραψαν στη βόλτα τους. Ξεφυλλίζουν το βιβλίο «Το Δέντρο» (έχει διατεθεί στη βιβλιοθήκη του σχολείου από το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων). Εμπλουτίζουν τις καταγραφές τους με τις πληροφορίες του βιβλίου.
2. Χωρίζονται σε ομάδες και φτιάχνουν δέντρα, θάμνους, λουλούδια, σκαντζόχοιρους, χελώνες κτλ.

Κατασκευές

- Κατασκευή σκαντζόχοιρου με πλαστελίνη ή πηλό: Σχηματίζουν το σώμα του ζώου και μετά το γεμίζουν με οδοντογλυφίδες.
- Κατασκευή χελώνας: Γεμίζουν ένα καρυδότσουφλο με πηλό ή πλαστελίνη και στις άκρες σχηματίζουν τα πόδια, το κεφάλι και την ουρά ώστε να εξέχουν. Χρωματίζουν το καβούκι σχηματίζοντας τετράγωνα.
- Κατασκευή δέντρων: Με κλαδιά ή σύρμα σχηματίζουν δέντρα που τα κολλάνε ή τα

στερεώνουν με πλαστελίνη ή πηλό στη βάση της μακέτας. Μπορούν, αν θέλουν, να προσθέσουν στα δέντρα φύλλα από χαρτί γκοφρέ.

1. Στη βάση της μακέτας ζωγραφίζουν ή κολλάνε χόμα, φύλλα ή ό,τι άλλο έχουν μαζέψει στη βόλτα τους στο δάσος.
2. Τέλος, κάθε παιδί περιγράφει ό,τι έφτιαξε.

► Κατασκευή σκαντζόχοιρου: δραστηριότητα 3

ΣΤΟΧΟΙ: Ανάπτυξη της δημιουργικότητας
Ανάπτυξη του προφορικού και του γραπτού λόγου

ΥΛΙΚΑ: Χαρτόνια, φύλλα διαφόρων σχημάτων, κόλλα

1. Οι μαθητές μαζεύουν φύλλα ξερά ή τα ξεραινουν βάζοντάς τα ανάμεσα σε φύλλα εφημερίδας και τοποθετώντας ένα βάρος από πάνω για να στεγνώσουν.
2. Ο δάσκαλος κόβει τα χαρτόνια σε διάσταση μισό Α4. Δίνει ένα σε κάθε παιδί.
3. Το παιδί σχεδιάζει έναν μεγάλο σκαντζόχοιρο. Στη συνέχεια κολλάει τα φύλλα, αφήνοντας ελεύθερα το ρύγχος και τα πόδια του. Οι σκαντζόχοιροι μπορούν να τοποθετηθούν και στη μακέτα του δάσους.
4. Η κατασκευή αυτή είναι αφορμή για συζήτηση. Ο δάσκαλος θέτει ερωτήσεις όπως: «Γιατί ο σκαντζόχοιρος είναι γεμάτος αγκάθια;», «Τι τρώει;», «Πού ζει;». Τέλος, από τις απαντήσεις γίνεται ένα μικρό ομαδικό κείμενο.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 9

► Στόχοι

- Κατανόηση της διαδοχής των εποχών
- Κατανόηση των σταδίων ανάπτυξης ενός φυτού
- Άσκηση στη γραπτή έκφραση
- Εικαστική έκφραση των παιδιών
- Εξοικείωση των παιδιών με την εποχή και τα ονόματα των μηνών του φθινοπώρου

- A) Μετά την ανάγνωση ο δάσκαλος δείχνει τα μέρη ενός φυτού και εξηγεί με απλά λόγια τη διαδικασία ανάπτυξης του από το βιβλίο «Τα προϊόντα στην αγορά», σελίδες 13-15 (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα). Συνοδευτικά τους διαβάζει το βιβλίο «Το δέντρο», από τη βιβλιοθήκη του σχολείου.
- B) Φτιάχνει μαζί με τα παιδιά σε χαρτί του μέτρου ένα μεγάλο δέντρο, που κολλούν στον τοίχο της τάξης. Τα παιδιά γράφουν ταμπελίτσες με τα μέρη ενός δέντρου (ρίζα, φύλλα, κορμός, κλαδιά) και τις κολλούν στη σωστή τους θέση.

► Ημερολόγιο δέντρου: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Κατανόηση της διαδοχής των εποχών
Κατανόηση των σταδίων ανάπτυξης ενός φυτού
Άσκηση στη γραπτή έκφραση

ΥΛΙΚΑ: Μολύβια, χρώματα, φωτοτυπίες, τετράδια, φωτογραφική μηχανή

1. Ο δάσκαλος φτιάχνει φύλλα καταγραφής. Τα φύλλα καταγραφής φωτοτυπούνται για να χρησιμοποιηθούν και στις επόμενες επισκέψεις. Περιέχουν ερωτήσεις για το αν το δέντρο έχει φύλλα, λουλούδια, καρπούς, καθώς και για τις ρίζες, τα κλαδιά και τον κορμό του.
2. Η τάξη επισκέπτεται το κοντινότερο πάρκο, περιβόλι ή δάσος. Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Η κάθε ομάδα γράφει στο φύλλο καταγραφής της την ημερομηνία της επίσκεψης και την εποχή (π.χ. φθινόπωρο).
3. Κάθε ομάδα «υιοθετεί» ένα δέντρο. Τα παιδιά το παρατηρούν, καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους, το ζωγραφίζουν και το φωτογραφίζουν. Ακόμη, καταγράφουν τους ζωντανούς οργανισμούς που βρήκαν στο δέντρο (π.χ. έντομα, ζώα, πουλιά). Αν βρουν φωλιές, διατυπώνουν υποθέσεις για τους πιθανούς κατοίκους τους.
4. Η επίσκεψη γίνεται 4 φορές κατά τη διάρκεια της χρονιάς, μια φορά σε κάθε εποχή. Έτσι, τα παιδιά μπορούν να διαπιστώσουν τις αλλαγές στη ζωή του δέντρου, καθώς και των ζωντανών οργανισμών που ζουν σ' αυτό κατά τη διάρκεια μιας χρονιάς.
5. Στο τέλος της χρονιάς η κάθε ομάδα κάνει ένα βιβλίο με τις καταγραφές, φωτογραφίες, ζωγραφιές και όποιες πληροφορίες θέλει για «το δικό της» δέντρο.

► Φυτέματα-Καταγραφή: δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΙ: Κατανόηση των σταδίων ανάπτυξης ενός φυτού

Άσκηση στη γραπτή έκφραση

ΥΛΙΚΑ: Αυγά ωμά, βαμβάκι ή χώμα, μαρκαδόροι, σπόροι κατά προτίμηση κάρδαμου, αυγοθήκες

► I. «Αυγοκέφαλοι»

1. Τα παιδιά με τη βοήθεια του δασκάλου σπάνε το πάνω μέρος κάθε αυγού (περίπου το 1/3). Αδειάζουν το αυγό.
2. Κάθε παιδί ζωγραφίζει ένα πρόσωπο στο αυγό του με προσοχή, για να μη σπάσει το τσόφλι.
3. Τα αυγά τοποθετούνται στην αυγοθήκη. Τα παιδιά βάζουν μέσα στα αυγά χώμα ή βαμβάκι, ρίχνουν τους σπόρους και σκεπάζουν με μια στρώση χώμα ή βαμβάκι αντίστοιχα.
4. Τοποθετούν την αυγοθήκη κοντά στο φως και ρίχνουν λίγο νερό καθημερινά. Σύντομα θα φυτρώσουν «τα μαλλιά» του αυγοκέφαλου. Αν τα παιδιά έχουν βάλει βαμβάκι, μόλις αρχίσουν να μεγαλώνουν τα φύτρα ο δάσκαλος βγάζει το πάνω κομμάτι απ' το βαμβάκι, ώστε τα μαλλιά να στέκονται ίσια.
5. Οι σπόροι του κάρδαμου φυτρώνουν γρήγορα, και τα παιδιά μπορούν να δοκιμάσουν την πρασινάδα ή να τη βάλουν σε σαλάτα.

► II. Φυτέματα

ΥΛΙΚΑ: Κεσεδάκια από γιαούρτι, χώμα ή βαμβάκι, σπόροι

1. Οι μαθητές φυτεύουν σπόρους από διαφορετικά φυτά σε κεσεδάκια από γιαούρτι και γράφουν σε αυτά την ημερομηνία.
2. Καταγράφουν την ημερομηνία που φύτρωσε το καθένα, την ταχύτητα ανάπτυξης, το σχήμα των φύλλων κτλ.
3. Βάζουν ένα φυτό σε χώρο χωρίς ήλιο, ένα άλλο σε χώρο με ελάχιστο αέρα (π.χ. σε

ντουλάπι), ένα άλλο σταματούν να το ποτίζουν. Κάνουν συγκρίσεις και συζητούν για τις συνθήκες που απαιτούνται για το μεγάλωμα των φυτών.

4. Όταν ολοκληρωθούν οι καταγραφές, φτιάχνουν ομαδικό κείμενο για τις συνθήκες που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη ενός φυτού.

► III. Φυτέματα

ΥΛΙΚΑ: Γυάλινα μικρά βάζα, στυπόχαρτο, φασόλια, ρεβίθια

1. Ο δάσκαλος παίρνει ένα γυάλινο βαζάκι, τυλίγει γύρω του ένα κομμάτι στυπόχαρτο και το κόβει στη διάσταση της παράπλευρης επιφάνειάς του. Το κάνει κύλινδρο πιάνοντας το με συρραπτικό και το τοποθετεί μέσα στο βάζο έτσι ώστε το στυπόχαρτο να εφάπτεται σχεδόν με την εσωτερική επιφάνεια. Τοποθετεί 3-4 φασόλια, ανάμεσα στο στυπόχαρτο και στο βάζο, σε απόσταση το ένα από το άλλο, γύρω γύρω και σε διαφορετικές θέσεις. Ρίχνει νερό μέχρι να απορροφηθεί από το στυπόχαρτο. Σ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ο δάσκαλος περιγράφει στα παιδιά αυτό που κάνει.
2. Κάθε μέρα τα παιδιά προσέχουν να είναι το στυπόχαρτο καλά βρεγμένο. Σιγά σιγά τα φυτά αρχίζουν να φυτρώνουν. Τα παιδιά παρατηρούν τη ρίζα (όποια θέση και να έχει το φασόλι, η ρίζα θα πάρει κλίση προς τα κάτω), τα φύλλα.
3. Μετά από λίγο καιρό μπορεί να μεταφυτευτεί το φασόλι σε γλάστρα, όπου θα αρχίσει να μεγαλώνει γρήγορα. Ο δάσκαλος βάζει ένα στήριγμα στη γλάστρα (π.χ. ένα ξύλο), ώστε το φυτό να ανέβει γύρω του.
4. Το ίδιο μπορεί να γίνει με τα ρεβίθια, ώστε τα παιδιά να διαπιστώσουν τις διαφορές μεταξύ των δύο φυτών και να τις καταγράψουν.

► Κολάζ φθινοπώρου: δραστηριότητα 3

ΣΤΟΧΟΙ: Εικαστική έκφραση

Εξοικείωση των παιδιών με την εποχή και τα ονόματα των μηνών του φθινοπώρου

ΥΛΙΚΑ: 1 μεγάλο φύλλο χαρτονιού κανσόν ή οντουλέ, μαρκαδόροι ή κηρομπογιές, μολύβια, χαρτιά A4, εφημερίδες, ψαλίδια, κόλλα.

1. Ο δάσκαλος μοιράζει σε κάθε παιδί από ένα φύλλο χαρτί A4. Τα παιδιά σχεδιάζουν με μολύβι το περίγραμμα του χεριού τους, με ανοιχτή την παλάμη, μέχρι τον αγκώνα, για να σχηματίσουν τον κορμό και τα κλαδιά ενός δέντρου.
2. Τα παιδιά σβήνουν με τη γόμα τη γραμμή που «κλείνει» τα άκρα των δαχτύλων και επεκτείνουν τις γραμμές με το μολύβι ώστε να μοιάζουν με κλαδιά. Στη συνέχεια χρωματίζουν τον κορμό και τα κλαδιά.
3. Τα παιδιά κόβουν το περίγραμμα του δέντρου και το κολλούν στο μεγάλο κανσόν ή στο οντουλέ. Σχεδιάζουν φύλλα στο υπόλοιπο χαρτί A4. Τα χρωματίζουν και τα κόβουν. Μερικά φύλλα τα κολλούν στα κλαδιά του δέντρου και άλλα κάτω από το δέντρο τους.
4. Τα παιδιά σχεδιάζουν σε φύλλα εφημερίδας σύννεφα και βροχή. Τα κόβουν και τα κολλούν στο χαρτόνι πάνω από τα δέντρα. Στο ίδιο ομαδικό κολάζ μπορούν να προσθέσουν και τους σκαντζόχοιρους που έχουν φτιάξει με φύλλα.
5. Με τη βοήθεια του δασκάλου γράφουν σε μικρά χαρτόνια το όνομα της εποχής και των

τριών μηνών της και τα κολλούν στο κολλάζ. Έτσι, θα μπορούν να ανατρέχουν σ' αυτό για να μαθαίνουν την εποχή και τους μήνες της.

Ανάλογα κολλάζ θα φτιάξουν σταδιακά για όλες τις εποχές, ώστε να διαπιστώνουν και να παρατηρούν τις αλλαγές στη φύση που χαρακτηρίζουν κάθε εποχή.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 10

► Στόχοι

- Διδασκαλία του πληθυντικού αριθμού των ουδετέρων ουσιαστικών σε -ο
 - Επανάληψη του πληθυντικού αριθμού των ουδετέρων ουσιαστικών σε -ι
 - Διδασκαλία της σημασίας της θέσης του τόνου
 - Επανάληψη των απόλυτων αριθμητικών 1-10
- A) Ο δάσκαλος, μετά τη συζήτηση και την κατανόησή του κειμένου, γράφει στον πίνακα, σε στήλη, τις λέξεις: λεμόνι, αχλάδι, πορτοκάλι, φουντούκι, φιστίκι, μανταρίνι, κούμαρο, μήλο.
- B) Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να πουν και να γράψουν δίπλα σε κάθε λέξη τον πληθυντικό, «τα πολλά». Για τις λέξεις κούμαρο και μήλο επισημαίνει στα παιδιά ότι το -ο γίνεται -α. Τα παιδιά βρίσκουν και άλλα ουδέτερα σε -ο από το γνωστό τους λεξιλόγιο και λένε τους πληθυντικούς των λέξεων αυτών.
- Γ) Στη συνέχεια τα παιδιά, με τη βοήθεια του δασκάλου, γράφουν το όνομα του αντίστοιχου δέντρου δίπλα στον πληθυντικό των καρπών. Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να παρατηρήσουν την αλλαγή στη θέση του τόνου στα ζευγάρια των λέξεων: λεμόνια - λεμονιά, αχλάδια - αχλαδιά κ.ο.κ.
- Δ) Ο δάσκαλος επισημαίνει το πώς η θέση του τόνου στην ίδια λέξη αλλάζει τη σημασία της και στη συνέχεια τα παιδιά ασκούνται στην τοποθέτηση του τόνου στον πίνακα.
- Ε) Ο δάσκαλος ετοιμάζει και συμπληρώνει μαζί με τα παιδιά μια λίστα με τα ονόματα των φυτών που έχουν μάθει. Η λίστα τοποθετείται κοντά στην αντίστοιχη λίστα των ζώων και εμπλουτίζεται κάθε φορά που τα παιδιά συναντούν κάποιο νέο φυτό.
- Στ) *Άσκηση στο τετράδιο:* Ο δάσκαλος ζητάει να γράψουν με αριθμό τι έχει μαζέψει ο Θωμάς. Με την άσκηση αυτή ελέγχεται η κατανόηση των απόλυτων αριθμητικών ένα ως δέκα που έχουν διδαχθεί οι μαθητές στην Α' τάξη.
- Z) Ο δάσκαλος δίνει στα παιδιά ένα απλό κείμενο με λέξεις του βασικού λεξιλογίου χωρίς τόνους και ζητάει από τα παιδιά να τις τονίσουν. (Πρέπει να αποφύγει τις λέξεις *πως*, *που*, καθώς και λέξεις με διαλυτικά και εγκλιτικές λέξεις.)

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 11, 12 ΚΑΙ 13

► Στόχοι

- Εμπειρική προσέγγιση του φαινομένου του κύκλου του νερού
- Εμπέδωση του σχετικού με το φαινόμενο λεξιλογίου

A) Μετά την ανάγνωση της σελίδας 12 ο δάσκαλος πραγματοποιεί το παρακάτω πείραμα.

► **Πείραμα κύκλου νερού: δραστηριότητα 1**

ΣΤΟΧΟΙ: Εμπειρική προσέγγιση του φαινομένου του κύκλου του νερού
Εμπέδωση του σχετικού με το φαινόμενο λεξιλογίου

ΥΛΙΚΑ: Ένα μπρίκι με νερό, γκαζάκι ή ηλεκτρικό μάτι, μικρός καθρέφτης ή τζάμι

«Τα προϊόντα στην Αγορά» (Εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)

1. Ο δάσκαλος πραγματοποιεί το πείραμα σχολιάζοντάς το με τα παιδιά: Βράζει το νερό και κρατά τον καθρέφτη ή το τζάμι πάνω από το μπρίκι. Οι ατμοί θαμπώνουν τον καθρέφτη και δημιουργούν ένα σύννεφο. Στη συνέχεια οι ατμοί υγροποιούνται, γίνονται σταγόνες που πέφτουν μέσα στο μπρίκι.
 2. Τα παιδιά κατά τη διάρκεια του πειράματος μπορούν να γράφουν τις λέξεις- κλειδιά: νερό, σύννεφο, σταγόνα.
- B) Ο δάσκαλος μετά την ανάγνωση του ποιήματος δείχνει και περιγράφει, με τη συμμετοχή των παιδιών, τις εικόνες των σελίδων 42-43 από το βιβλίο «Τα προϊόντα στην αγορά» (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα).
- Γ) Ο δάσκαλος και τα παιδιά ζωγραφίζουν σε ένα στρογγυλό χαρτόνι τον κύκλο του νερού και το κολλούν στον τοίχο.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 14

► **Στόχοι**

- Ανάπτυξη αναγνωστικής ικανότητας
- Έλεγχος της κατανόησης γραπτού κειμένου
- Κατανόηση λογοτεχνικού κειμένου

A) *Άσκηση εμπέδωσης:* Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 48.

B) Ο δάσκαλος διαβάζει στα παιδιά το εξωσχολικό βιβλίο «Μάντεψε πόσο σ' αγαπώ». Το βιβλίο αυτό έχει διατεθεί στη βιβλιοθήκη του σχολείου από το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 15

► **Στόχοι**

- Ανάπτυξη αναγνωστικής ικανότητας
- Εκμάθηση του τονισμού των κεφαλαίων γραμμάτων

Σ' αυτή τη σελίδα, με αφορμή την πρόταση «Έχω πέντε ντομάτες, κεφτέδες και μανταρίνια», γίνεται από τον δάσκαλο η επισήμανση του τρόπου τονισμού των κεφαλαίων γραμμάτων.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 16

► Στόχος

- Διδασκαλία του δίψηφου ντ

- A) Μετά τη δεύτερη ανάγνωση του κειμένου, ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να προσέξουν και να εντοπίσουν στις λέξεις τη «φωνή ντ» και να τις φωνάξουν μαζί του δυνατά. Στη συνέχεια επαναλαμβάνουν τις λέξεις που περιέχουν το δίψηφο ντ και τις δείχνουν στο βιβλίο τους.
- B) Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα το δίψηφο ντ υποδεικνύοντας το σχηματισμό του από δύο γράμματα. Ζητάει από τα παιδιά να κάνουν στον πίνακα μια λίστα με τις λέξεις που εντόπισαν στη σελίδα του βιβλίου και περιέχουν το ντ, καθώς και με άλλες λέξεις που προτείνουν. Τα παιδιά χρωματίζουν το ντ με χρωματιστή κιμωλία. Στη συνέχεια κάνουν προτάσεις με αυτές τις λέξεις.
- Γ) Η λίστα με τις παραπάνω λέξεις γράφεται σε ένα χαρτόνι ή σε χαρτί του μέτρου και μένει στην αίθουσα, για να γίνεται διαρκής αναφορά σε αυτές και να εμπλουτίζεται. Οι μαθητές κυκλώνουν το ντ στα κείμενα των σελίδων 15-16.
- Δ) Ακολουθεί εξάσκηση των παιδιών: 1) Ζωγραφίζουν εικόνες ή κολλούν φωτογραφίες από εφημερίδες ή περιοδικά με πράγματα που αρχίζουν από ντ ή το περιέχουν, 2) το κυκλώνουν σε εφημερίδες ή περιοδικά, 3) γράφουν στο τετράδιό τους προτάσεις που περιέχουν λέξεις με ντ και 4) συνθέτουν το ντ παίζοντας με τις δαχτυλόκουκλες.
- E) Τα παιδιά εμπλουτίζουν το λεξικό τους με λέξεις από ντ, ανατρέχοντας και στα βιβλία της Α΄ τάξης, καθώς και σε εξωσχολικά βιβλία. Ο δάσκαλος υποδεικνύει στα παιδιά τη θέση που θα έχουν οι λέξεις, ότι δηλαδή τοποθετούνται στο γράμμα Ν, ν.
- στ) Άσκηση για το σπίτι: Τα παιδιά γράφουν στο τετράδιό τους λέξεις που αρχίζουν από Ντ, ντ ή το περιέχουν και φτιάχνουν προτάσεις με τις λέξεις αυτές.

► Το βιβλίο του ντ: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΣ: Εκμάθηση του δίψηφου ντ

ΥΛΙΚΑ: Χαρτιά Α4, μαρκαδόροι, σπάγκος ή κορδέλα

1. Ο δάσκαλος ζητάει από τους μαθητές να πουν λέξεις που αρχίζουν από Ντ, ντ ή το περιέχουν και τις γράφει στον πίνακα.
2. Κάθε παιδί διαλέγει μια λέξη και τη γράφει με μαρκαδόρο σε χαρτί που βάζει πάνω στο θρανίο του. Στη συνέχεια διαβάζει τη λέξη του.
3. Τα παιδιά σηκώνουν τα χαρτιά τους ψηλά, έτσι ώστε να μπορούν να τα δουν όλοι, και με τη σειρά προσπαθούν να διαβάσουν τις λέξεις των συμμαθητών τους.
4. Κάθε παιδί προσπαθεί να φτιάξει μια απλή πρόταση με τη λέξη του.
5. Σε ένα χαρτί μισό Α4 εικονογραφεί την πρόταση και προσπαθεί να τη γράψει με τη βοήθεια του δασκάλου.
6. Τα παιδιά με τη σειρά προσπαθούν να διαβάσουν τις προτάσεις των άλλων.
7. Ο δάσκαλος «δένει» όλες τις σελίδες φτιάχνοντας ένα μικρό βιβλίο με τίτλο «Το βιβλίο με το Ντ, ντ», που μπαίνει μαζί με τα άλλα βιβλία στη βιβλιοθήκη και χρησιμοποιείται ως υλικό ανάγνωσης.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 17, 18 ΚΑΙ 19

► Στόχοι

- Διδασκαλία του δίψηφου γκ
- Συγκέντρωση πληροφοριών για τις συνήθειες των ζώων

- A) Μετά την επεξεργασία των σελίδων αυτών, ο δάσκαλος προχωράει στη διδασκαλία του δίψηφου γκ, βήμα βήμα, όπως περιγράφεται στη διδασκαλία του ντ.
- B) Άσκηση εμπέδωσης: Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 49.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 20, 21 ΚΑΙ 22

► Στόχοι

- Ανάπτυξη αναγνωστικής ικανότητας
- Εμπέδωση του βασικού λεξιλογίου
- Έκφραση των παιδιών (γραπτή και προφορική)
- Ευαισθητοποίηση σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος

Μετά την επεξεργασία των σελίδων 20 και 21 ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά για το δάσος, τους κινδύνους (φωτιά), τα σκουπίδια κτλ. Τα παιδιά φτιάχνουν ταμπέλες, π.χ. «Μην πετάτε σκουπίδια», σε μικρά χαρτόνια και τις τοποθετούν στη μακέτα του δάσους που έχουν κατασκευάσει.

► Καθοδηγημένος αυτοσχεδιασμός με ζώα: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Εμπέδωση του σχετικού με τα ζώα λεξιλογίου
Κατανόηση απλών οδηγιών
Έκφραση των παιδιών

1. Ο δάσκαλος ετοιμάζει μια απλή ιστορία στην οποία αναφέρονται κάποια από τα γνωστά στα παιδιά ζώα. Π.χ. «Είμαστε στο δάσος. Είμαστε πουλιά. Ανοίγουμε τα φτερά μας και πετάμε. Κουραστήκαμε και καθόμαστε σε ένα δέντρο να ξεκουραστούμε. Πεινάμε. Πετάμε και ψάχνουμε να βρούμε φαγητό. Βρίσκουμε ένα μεγάλο σκουλήκι και το τρώμε...». Παίρνει υπόψη τις γνώσεις των παιδιών αλλά και τον χρόνο που χρειάζονται για να εκτελέσουν τις διάφορες φάσεις της.
2. Ο δάσκαλος λέει με τρόπο θεατρικό στα παιδιά την ιστορία και εκείνα κάνουν όσα περιγράφει. Προσπαθεί να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα για την ελεύθερη έκφραση των παιδιών.
3. Η ιστορία συνεχίζεται με διάφορα ζώα για όση ώρα υπάρχει ενδιαφέρον από τα παιδιά. Αν κάποιο παιδί θέλει, παίρνει στη συνέχεια τον ρόλο του αφηγητή.

► Φτιάχνουμε τη δική μας ιστορία με ζώα: δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΙ: Εμπέδωση του βασικού λεξιλογίου
Γραπτή έκφραση

ΥΛΙΚΑ: Χαρτιά Α4, μαρκαδόροι ή ξυλομπογιές, χαρτί του μέτρου

1. Όλα τα παιδιά της τάξης κάθονται σε κύκλο και επιλέγουν ένα ζώο που ξέρουν.
2. Ο δάσκαλος μοιράζει σε κάθε παιδί μισό χαρτί A4 και τα παιδιά γράφουν το ζώο που διάλεξαν. Ο δάσκαλος κάνει το ίδιο.
3. Ο δάσκαλος πρώτος και στη συνέχεια τα παιδιά με τη σειρά διαβάζουν τα ζώα που έχουν γράψει στο χαρτί τους.
4. Ο δάσκαλος ξεκινάει την ιστορία φτιάχνοντας μία πρόταση με το ζώο που έχει διαλέξει. Π.χ. «Μια φορά κι έναν καιρό μια αλεπού πήγε στο δάσος». Το παιδί που κάθεται δεξιά του συνεχίζει βάζοντας στην ιστορία, με μία ολοκληρωμένη πρόταση, το δικό του ζώο. Ο δάσκαλος βοηθάει όσα παιδιά δυσκολεύονται να σχηματίσουν ολοκληρωμένες προτάσεις. Π.χ. αν το παιδί πει: «Λύκος πίνει νερό», ο δάσκαλος συνεχίζει λέγοντας: «Εκεί βρήκε έναν λύκο που έπινε νερό». Το επόμενο παιδί συνεχίζει με το δικό του ζώο μέχρι να κλείσει ο κύκλος.
5. Ο δάσκαλος γράφει την ιστορία σε ένα χαρτί και τη διαβάζει στα παιδιά.
6. Τα παιδιά προσπαθούν με παντομίμα και ήχο να «παίξουν» την ιστορία τους. Είναι σημαντικό να γίνει αυτό γιατί έτσι τα παιδιά θα θυμούνται την ιστορία.
7. Τα παιδιά, μαζί με τον δάσκαλο, γράφουν την ιστορία σε χαρτί του μέτρου και την κολλούν στον τοίχο.
8. Τέλος, ζωγραφίζουν και γράφουν την πρότασή τους. Όλα τα χαρτιά δένονται σε βιβλίο τάξης και τα παιδιά τού δίνουν τίτλο.

Ο δάσκαλος μπορεί να γράψει, να φωτοτυπήσει την ιστορία και να τη μοιράσει στα παιδιά για να χρησιμοποιηθεί ως υλικό ανάγνωσης.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 23

► Στόχοι

- Ανάπτυξη αναγνωστικής ικανότητας
- Επεξεργασία πληροφοριών για τις συνήθειες των ζώων
- Ανάπτυξη οξύτητας των αισθήσεων

► Αισθήσεις: δραστηριότητα

ΣΤΟΧΟΣ: Ανάπτυξη οξύτητας της όσφρησης, όρασης, αφής, γεύσης και ακοής.

ΥΛΙΚΑ: Καφές, σαπούνι, λεμόνι, λουλούδι κτλ.

1. Ο δάσκαλος φέρνει στο σχολείο λίγο καφέ, σαπούνι, ένα λεμόνι και ένα λουλούδι ή ό,τι άλλο νομίζει ότι τα παιδιά μπορούν να αναγνωρίσουν με την όσφρηση.
2. Ο δάσκαλος βάζει σε μια σακούλα ή σκεπάζει με ένα πανί αυτά τα πράγματα.
3. Ένα παιδί με δεμένα τα μάτια καλείται να αναγνωρίσει τα πράγματα. Ο δάσκαλος ρωτάει: «Τι μυρίζεις;» και το παιδί απαντάει: «Μυρίζω σαπούνι». Τα υπόλοιπα παιδιά απαντούν: «Ναι, μυρίζεις σαπούνι» ή «Όχι, δε μυρίζεις σαπούνι».
4. Ο δάσκαλος δένει τα μάτια ενός άλλου παιδιού και το παιχνίδι συνεχίζεται.
5. Το παιχνίδι επαναλαμβάνεται για όλες τις αισθήσεις. Κάνουν αντίστοιχες ερωτήσεις: «Τι βλέπεις; Τι ακούς; Τι πιάνεις;». Ο δάσκαλος αλλάζει τα πράγματα μεταξύ τους, ώστε το παιχνίδι να έχει ενδιαφέρον.

A) Άσκηση εμπέδωσης: Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 50.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 24-25

► Στόχοι

- Ανάπτυξη αναγνωστικής ικανότητας
- Εμπλουτισμός λεξιλογίου

Συμπληρώνεται στην τάξη η λίστα των φυτών.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 26, 27, 28 ΚΑΙ 29

► Στόχοι

- Εκμάθηση των επιρρημάτων *αριστερά* και *δεξιά*
- Εκμάθηση του ρήματος *είμαι*
- Επανάληψη αντιθέτων επιρρημάτων
- Επανάληψη λεξιλογίου μερών σώματος και βασικών ρημάτων

A) Κατά τη συμπλήρωση της άσκησης της σελίδας 28 ο δάσκαλος επιμένει στην ορθογραφία του ρήματος.

B) Η συμπλήρωση της άσκησης της σελίδας 29 γίνεται στην τάξη ομαδικά.

► Παιχνίδι τυφλού: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Εκμάθηση των αντιθέτων *δεξιά-αριστερά*

Επανάληψη των αντιθέτων *πίσω-μπροστά* Κατανόηση οδηγιών

ΥΛΙΚΑ: Μία κορδέλα ή ένα μαντίλι, και διάφορα αντικείμενα που θα χρησιμοποιηθούν ως εμπόδια (καρέκλες, θρανία κτλ.)

1. Ο δάσκαλος δένει τα μάτια ενός παιδιού που προσφέρεται με το μαντίλι έτσι ώστε να μην μπορεί να δει.
2. Τα υπόλοιπα παιδιά μαζί με τον δάσκαλο σκορπίζουν τα «εμπόδια» στο χώρο σχηματίζοντας μια νοητή διαδρομή.
3. Οδηγούν τον συμμαθητή τους με τα κλειστά μάτια στην αρχή της «διαδρομής».
4. Ο δάσκαλος αναλαμβάνει την πρώτη φορά το ρόλο του «οδηγού». Στόχος είναι να καθοδηγήσει τον «τυφλό» έτσι ώστε να καταφέρει να φτάσει στο τέλος της διαδρομής χωρίς να πέσει πάνω στα εμπόδια, δίνοντας οδηγίες. Π.χ. «Προχώρα 2 βήματα μπροστά, στρίψε δεξιά, πήγαινε ένα βήμα πίσω...».
5. Το παιχνίδι συνεχίζεται με δύο άλλα παιδιά να παίρνουν το ρόλο του «τυφλού» και του «οδηγού».

Το παιχνίδι αυτό παίζεται πάντα με την παρουσία του δασκάλου.

► Ο Πέτρος λέει: δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΙ: Εκμάθηση των αντιθέτων *δεξιά-αριστερά*

Επανάληψη του λεξιλογίου των μερών του σώματος και βασικών ρημάτων

ΥΛΙΚΑ: Ένα χαρακτηριστικό αντικείμενο, όπως καπέλο, για να φοράει αυτός που παίρνει κάθε φορά το ρόλο του «Πέτρου»

1. Ο δάσκαλος, αφού φορέσει το χαρακτηριστικό αντικείμενο του «Πέτρου», αρχίζει να δίνει οδηγίες, τις οποίες πρέπει να εκτελούν τα παιδιά μόνο αν αρχίζουν με την φράση: «Ο Πέτρος λέει...». Αν δεν αρχίζουν έτσι, τα παιδιά πρέπει να τις αγνοήσουν και να μην κουνηθούν καθόλου. Ο δάσκαλος π.χ. δίνει την εντολή «Ο Πέτρος λέει πιάσε το δεξί μάτι σου» και τα παιδιά εκτελούν την εντολή του. Αν όμως πει «Σήκωσε το αριστερό σου πόδι», δεν πρέπει να κάνουν τίποτα.
2. Ο δάσκαλος φροντίζει να περιέχεται στις οδηγίες του το λεξιλόγιο που θέλει να διδάξει.
3. Όποιο παιδί μπερδεύεται, βγαίνει από το παιχνίδι μέχρι να μείνει μόνο ένα, που είναι και ο νικητής του παιχνιδιού.
4. Ο δάσκαλος δένει το χαρακτηριστικό αντικείμενο του «Πέτρου» σε ένα παιδί που αναλαμβάνει στη συνέχεια τον ρόλο να δίνει τις εντολές.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 30 ΚΑΙ 31

► Στόχοι

- Εκμάθηση λεξιλογίου σχετικού με τα καιρικά φαινόμενα
- A) Αφού ολοκληρωθεί η επεξεργασία της σελίδας 31, ο δάσκαλος ζητάει από κάθε παιδί να πει *τι φοβάται* και γράφει τις απαντήσεις στον πίνακα. Αφού πει και ο ίδιος *τι φοβάται*, συζητάει με τα παιδιά και προσπαθεί να διασκεδάσει τους φόβους τους.
- B) Ο δάσκαλος συζητάει με τους μαθητές για όλα τα καιρικά φαινόμενα, δίνοντας έμφαση στις λέξεις *ήλιος, σύννεφο, αστραπή, μπουμπουνητό, βροχή, φθινόπωρο*, ώστε να εμπλουτιστεί το σχετικό λεξιλόγιο, και υπενθυμίζει τον κύκλο του νερού. Ακόμη, ανατρέχουν στο ημερολόγιο του καιρού (βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 4^{ου} βιβλίου της Α' τάξης «Καλό ταξίδι»*, Επεξεργασία των σελίδων 12-13: *Ημερολόγιο καιρού: δραστηριότητα 1*).

► Το δελτίο καιρού: δραστηριότητα

ΣΤΟΧΟΙ: Εκμάθηση λεξιλογίου σχετικού με τα καιρικά φαινόμενα
Επαφή με την εφημερίδα

ΥΛΙΚΑ: Εφημερίδες, ψαλίδια, χαρτί του μέτρου, κόλλα

1. Ο δάσκαλος φέρνει στην τάξη αρκετές εφημερίδες διαφορετικών ημερών. Ζητάει από τα παιδιά να εντοπίσουν το δελτίο καιρού και να το κόψουν.
2. Τα παιδιά υπογραμμίζουν στο δελτίο τις λέξεις για τον καιρό που γνωρίζουν και, παρατηρώντας τη συνοδευτική εικόνα, διατυπώνουν υποθέσεις για τον καιρό εκείνης της μέρας.
3. Κολλούν τα δελτία σε χαρτί του μέτρου. Κάτω από κάθε δελτίο προσθέτουν τη λέξη που χαρακτηρίζει τον καιρό της ημέρας. Προσθέτουν την ημερομηνία βλέποντάς την στην εφημερίδα.

Γ) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 54.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 32

► Στόχοι

- Διδασκαλία του δίψηφου *μπ*.

Μετά την επεξεργασία της σελίδας αυτής, ο δάσκαλος προχωράει στη διδασκαλία του δίψηφου *μπ*, βήμα βήμα, όπως περιγράφεται στη διδασκαλία του *ντ* (βλ. *Επεξεργασία σελ. 16*).

► Το βιβλίο του *μπ*: δραστηριότητα

Φτιάχνεται στην τάξη «Το βιβλίο του *μπ*» με τον τρόπο που περιγράφεται στη διδασκαλία του *ντ*.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 33 ΚΑΙ 34

► Στόχοι

- Ανάπτυξη αναγνωστικής ικανότητας
- Εμπλουτισμός λεξιλογίου
- Κατανόηση κειμένου

Από το σημείο αυτό μπορεί να ξεκινήσει η ανάγνωση του εξωσχολικού βιβλίου «Ο Σποτ στο δάσος» παράλληλα με την εξέλιξη της πλοκής του σχολικού βιβλίου. Το βιβλίο έχει διατεθεί στη βιβλιοθήκη του σχολείου.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 35

► Στόχοι

- Διδασκαλία του δίψηφου *οι*
- Διδασκαλία του πληθυντικού των αρσενικών ουσιαστικών σε *-ος*.
- Διδασκαλία του πληθυντικού των θηλυκών ουσιαστικών σε *-α*
- Η εξάσκηση στη χρήση του πληθυντικού αριθμού του ρήματος *είμαι*
- Η εξάσκηση στον πληθυντικό αριθμό
- Η εμπέδωση της ανάγνωσης γνωστού λεξιλογίου

A) Κατά την ανάγνωση του κειμένου ο δάσκαλος δίνει έμφαση στην κατανόηση των λέξεων *οικογένεια* και *πολλοί*.

B) Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα το δίψηφο φωνήεν *οι* και λέει στα παιδιά ότι αυτό διαβάζεται σαν το «ι». Συνεχίζει τη διδασκαλία όπως περιγράφεται στη διδασκαλία του *αι*.

Γ) Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα τις λέξεις που περιέχουν το *οι*, εκτός του πληθυντικού των αρσενικών. Τα παιδιά χρωματίζουν τα *οι*. Τους διδάσκει το όνομα του γράμματος *όμικρον* και γράφει «οι = ι», «όμικρον γιώτα = ι».

Δ) Ο δάσκαλος χωρίζει τον πίνακα σε δυο στήλες. Στην πρώτη στήλη γράφει 2-3 αρσενικά ουσιαστικά σε *-ος* με το άρθρο τους, από το γνωστό στα παιδιά λεξιλόγιο, τονίζοντας ότι το καθένα από αυτά είναι «ένας». Στη δεύτερη στήλη γράφει τις ίδιες λέξεις με το άρθρο

τους στον πληθυντικό δείχνοντας στα παιδιά ότι είναι «πολλοί». Τονίζει τη χρήση του *οι* στον σχηματισμό του πληθυντικού. Στη συνέχεια γράφει μερικά ακόμα ουσιαστικά σε *-ος* από το γνωστό στα παιδιά λεξιλόγιο και τους ζητάει να «τα κάνουν πολλά». Δε χρειάζεται να χρησιμοποιηθεί η ορολογία, τα παιδιά πρέπει να εξασκηθούν μόνο στη χρήση.

Ε) Τα παιδιά βάζουν σε κύκλο όλα τα *οι* των σελίδων 34 και 35 και γράφουν τις λέξεις στο τετράδιό τους.

Στ) Άσκηση για το *σπίτι*: Τα παιδιά βρίσκουν με τη βοήθεια του λεξιλογίου των βιβλίων Α' και Β' τάξης αρσενικά ουσιαστικά σε *-ος* και γράφουν τον πληθυντικό τους.

Ζ) Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να βρουν και να γράψουν όλα τα ονόματα των ζώων που γνωρίζουν και που τελειώνουν σε *-α* (θηλυκά ουσιαστικά σε *-α*). Στη συνέχεια διδάσκει τον πληθυντικό, με τον τρόπο που περιγράφεται παραπάνω (Δ).

► «Τι είμαστε;»: δραστηριότητα

ΣΤΟΧΟΙ: Εξάσκηση στη χρήση του πληθυντικού αριθμού του ρήματος *είμαι*

Εξάσκηση στον πληθυντικό αριθμό

Εμπέδωση της ανάγνωσης γνωστού λεξιλογίου

ΥΛΙΚΑ: Χαρτιά ή χαρτόνια μεγέθους μισού Α4

1. Ο δάσκαλος φτιάχνει καρτέλες με τις ονομασίες των ζώων που έχουν μάθει τα παιδιά. Σε κάθε καρτέλα γράφει την ονομασία ενός ζώου στον πληθυντικό με το άρθρο της, π.χ. «οι σκύλοι», «οι αρκούδες».
2. Ο δάσκαλος χωρίζει τα παιδιά σε δύο ή τρεις ομάδες, ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών της τάξης, και ορίζει ένα παιδί «διαιτητή».
3. Ο διαιτητής έχει μπροστά του αναποδογυρισμένες όλες τις καρτέλες. Φωνάζει ένα παιδί από μια ομάδα και του ζητάει να διαλέξει μια καρτέλα.
4. Το παιδί παίρνει την καρτέλα στην ομάδα του, τη διαβάσει χαμηλόφωνα και όλοι μαζί αναπαριστούν το ζώο που γράφει. Μόλις σταματήσουν, ρωτάνε την άλλη ομάδα: «Τι είμαστε;».
5. Η άλλη ομάδα απαντάει π.χ. «Είσαστε οι λύκοι».
6. Ο διαιτητής πλησιάζει, διαβάσει την καρτέλα και απαντάει: «Ναι, είναι οι λύκοι» ή «Όχι, δεν είναι οι λύκοι. Είναι οι σκύλοι».
7. Κάθε ομάδα που βρίσκει τη σωστή απάντηση παίρνει ένα βαθμό. Κερδίζει η ομάδα που θα μαζέψει τους περισσότερους βαθμούς.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 36-37

► Στόχοι

- Διδασκαλία του *τσ*
- Εμπλουτισμός βασικού λεξιλογίου
- Επισήμανση της θέσης του τόνου στα δίψηφα όταν τονίζεται το δεύτερο φωνήεν

Α) Η διδασκαλία του *τσ* γίνεται βήμα βήμα, όπως περιγράφεται στη διδασκαλία του *ντ*.

Β) Στη συνέχεια ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα λέξεις γνωστές στα παιδιά που περιέχουν

τον συνδυασμό *στ* και τους ζητάει να τις διαβάσουν. Μαζί εντοπίζουν τη διαφορά των δύο συνδυασμών. Ζητάει από τα παιδιά να γράψουν πρώτα στον πίνακα και στη συνέχεια στο τετράδιό τους δύο λίστες με λέξεις που να περιέχουν αυτούς τους συνδυασμούς.

- Γ) Ο δάσκαλος επισημαίνει τη θέση του τόνου στη λέξη *τσάι*. Ζητάει από τα παιδιά να θυμηθούν λέξεις που περιέχουν το δίψηφο φωνήεν *αι* και τον τονισμό του, π.χ. «καλοκαίρι». Γράφει στον πίνακα παραδείγματα και υποδεικνύει τη διαφορετική εκφορά των λέξεων ανάλογα με τη θέση του τόνου (*τσάι*, *γάιδαρος*, *παίζω* κτλ.). Τέλος, γράφει στον πίνακα λέξεις από το γνωστό στα παιδιά λεξιλόγιο και τους ζητάει να τις τονίσουν. Είναι αναγκαίο να ασκηθούν τα παιδιά μόνο σε λέξεις των οποίων το νόημα γνωρίζουν καλά. Αν δεν τις κατανοούν και δε γνωρίζουν την προφορική εκφορά τους, η θέση του τόνου δεν έχει για τα παιδιά κανένα νόημα.

Δ) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 52.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕΛΙΔΩΝ 38-39

► Στόχοι

- Κατανόηση κειμένου
- Εξάσκηση στον προφορικό και στον γραπτό λόγο
- Εμπέδωση του λεξιλογίου

Μετά την επεξεργασία της σελίδας 39 τα παιδιά ζωγραφίζουν σε χαρτί Α4 τις σκηνές της ιστορίας του Τζεμάλ.

► Ιστορίες με ζώα: δραστηριότητα

ΣΤΟΧΟΙ: Παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου
Εμπέδωση του λεξιλογίου

1. Πρώτα ο δάσκαλος, και στη συνέχεια όλα τα παιδιά με τη σειρά, διηγούνται μια ιστορία με ζώο που τους έχει συμβεί ή που γνωρίζουν. Κάθε φορά που ένα παιδί ολοκληρώνει τη διήγησή του, ο δάσκαλος την επαναλαμβάνει στο τρίτο ενικό πρόσωπο του αορίστου. Π.χ. «Ο Χασάν βρήκε ένα σκύλο και».
2. Κάθε παιδί γράφει στο τετράδιό του με μια ή δυο προτάσεις την ιστορία του και την εικονογραφεί.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 40

► Στόχος

- Πρώτη εξοικείωση με τη χρήση του αορίστου συχνόχρηστων ρημάτων
- Κατανόηση εννοιών σχετικών με το χρόνο (*πρωί*, *μεσημέρι*, *βράδυ*)

- A) Κατά την ανάγνωση και επεξεργασία των κειμένων ο δάσκαλος δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην κατανόηση των εκφράσεων *κάθε μέρα* και *χτες*.
- B) Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά το περιεχόμενο, έτσι ώστε τα κείμενα και η μεταξύ τους διαφορά να γίνει κατανοητή από όλους.

- Γ) Συσχετίζουν τις χρονικές εκφράσεις *κάθε μέρα* και *χτες* με αφορμή τις μέρες της βδομάδας.
- Δ) Ο δάσκαλος και στη συνέχεια τα παιδιά κάνουν προτάσεις, πρώτα προφορικά και μετά γραπτά, απαντώντας στην ερώτηση: «Τι κάνεις κάθε μέρα;». Τις προτάσεις αυτές μετατρέπουν στον αόριστο με τη βοήθεια του λεξιλογίου του βιβλίου.
- Ε) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 53.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 41

► Στόχοι

- Εμπλουτισμός λεξιλογίου
- Εμπέδωση πληθυντικού αριθμού των ουσιαστικών
- Κατανόηση κειμένου

Ασκήσεις εμπέδωσης: Τα παιδιά κάνουν τις ασκήσεις των σελίδων 51 και 57.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 42-43

► Στόχοι

- Διδασκαλία του δίψηφου τζ

- A) Μετά την επεξεργασία των σελίδων γίνεται η διδασκαλία του τζ, όπως περιγράφεται στη διδασκαλία του ντ.
- B) Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 43. Εκτός από φαγητά που περιέχουν το δίψηφο τζ, μπορούν να γράψουν στον τιμοκατάλογο ό,τι άλλο νομίζουν ότι πουλάει ένα καφενείο.
- Γ) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 55.

► Το βιβλίο του τζ: δραστηριότητα

Φτιάχνεται στην τάξη «Το βιβλίο του τζ» με τον τρόπο που περιγράφεται στη διδασκαλία του ντ.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 44-45

► Στόχος

- Διδασκαλία του δίψηφου γγ
- Εξοικείωση με τα εισαγωγικά.

- A) Ο δάσκαλος ακολουθεί βήμα βήμα τη διαδικασία της διδασκαλίας του ντ.
- B) Γράφει στον πίνακα το δίψηφο γγ υποδεικνύοντας το σχηματισμό του από δύο γράμματα και υπενθυμίζει το ομόηχό του γκ. Ζητάει από τα παιδιά να εντοπίσουν στο κείμενο τα γγ και γκ και να επαναλάβουν τις λέξεις που τα περιέχουν.
- Γ) Ο δάσκαλος χωρίζει τον πίνακα σε δυο στήλες. Στην κορυφή της πρώτης στήλης γράφει γγ και της δεύτερης γκ. Τα παιδιά κάνουν στον πίνακα μια λίστα με τις λέξεις που

εντόπισαν στη σελίδα του βιβλίου και περιέχουν το γγ, καθώς και μια λίστα με τις λέξεις που περιέχουν γκ. Ο δάσκαλος τους εξηγεί ότι δεν αρχίζει καμία λέξη από γγ. Τα παιδιά χρωματίζουν το γγ με χρωματιστή κιμωλία.

Στη συνέχεια κάνουν προφορικά προτάσεις με τις λέξεις που περιέχουν γγ.

- Δ) Με αφορμή το κείμενο της σελίδας 45 ο δάσκαλος εξηγεί στα παιδιά τη χρήση των εισαγωγικών. Ανατρέχει επίσης σε εξωσχολικά βιβλία για να υποδείξει τη χρήση τους.
- Ε) *Άσκηση εμπέδωσης:* Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 56.

► Το βιβλίο του γγ: δραστηριότητα

Φτιάχνεται στην τάξη «Το βιβλίο με τα γγ και γκ» με τον τρόπο που περιγράφεται στη διδασκαλία του ντ.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 46

► Στόχοι

- Ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της φαντασίας
- Άσκηση στην προφορική και γραπτή έκφραση

- Α) Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά το περιεχόμενο όλης της ιστορίας του βιβλίου. Στη συνέχεια διατυπώνουν υποθέσεις για τα όνειρα της Μελέκ και του Θωμά.
- Β) Τα παιδιά συμπληρώνουν ελεύθερα την άσκηση.
- Γ) Τέλος κάθε παιδί ανακοινώνει στην τάξη τι έγραψε.

Λεξιλόγιο

τώρα

εγώ δείχνω
εγώ μαζεύω
εγώ γεμίζω
εγώ πίνω
εγώ τρώω
εγώ πεινάω
εγώ ακολουθώ
εγώ μυρίζω
εγώ ξέρω
εγώ αφήνω
εγώ ανεβαίνω
εγώ κατεβαίνω
εγώ φοβάμαι
εγώ μιλάω
εγώ γελάω
εγώ κλαίω
εγώ παίρνω
εγώ μπαίνω
εγώ βγαίνω
εγώ πάω
εγώ διαβάζω
εγώ γράφω
εγώ βλέπω
εγώ φωνάζω
εγώ έρχομαι
εγώ φεύγω
εγώ κοιμάμαι
εγώ κάθομαι
εγώ παίζω
εγώ λέω
εγώ περπατάω
εγώ μετράω
εγώ τραγουδάω
εγώ πιάνω
εγώ σκέφτομαι
εγώ ποτίζω
εγώ κολυμπάω
εγώ ξυπνάω
εγώ περιμένω

χτες

εγώ έδειξα
εγώ μάζεψα
εγώ γέμισα
εγώ ήπια
εγώ έφαγα
εγώ πείνασα
εγώ ακολούθησα
εγώ μύρισα
εγώ ήξερα
εγώ άφησα
εγώ ανέβηκα
εγώ κατέβηκα
εγώ φοβήθηκα
εγώ μίλησα
εγώ γέλασα
εγώ έκλαψα
εγώ πήρα
εγώ μπήκα
εγώ βγήκα
εγώ πήγα
εγώ διάβασα
εγώ έγγραψα
εγώ είδα
εγώ φώναξα
εγώ ήρθα
εγώ έφυγα
εγώ κοιμήθηκα
εγώ κάθισα
εγώ έπαιξα
εγώ είπα
εγώ περπάτησα
εγώ μέτρησα
εγώ τραγούδησα
εγώ έπιασα
εγώ σκέφτηκα
εγώ πότισα
εγώ κολύμπησα
εγώ ξύπνησα

η χελώνα
η αλεπού
η αρκούδα
ο βάτραχος
ο λαγός
ο σκαντζόχοιρος
ο σκίουρος
ο αετός
το αηδόνι
το μυρμήγκι
το σκουλήκι
τα έντομα
το σαλιγκάρι
η μυρμηγκοφωλιά
το λαγούμι

Φυτά
το δάσος
το δέντρο
ο θάμνος
το φύλλο
το κλαδί
η ρίζα
ο κορμός
ο καρπός
ο σπόρος
το αγκάθι
το κυκλάμινο
ο πλάτανος
η οξιιά
η καστανιά
το κάστανο
η κουμαριά
το κούμαρο
η αγκινάρα
το σπανάκι

Οι εποχές
το καλοκαίρι
το φθινόπωρο
ο χειμώνας
η άνοιξη
η βροχή
βρέχει
η σταγόνα
η μπόρα
η αστραπή
το ουράνιο τόξο
ξημερώνει
πρωί
μεσημέρι
βράδυ
το φεγγάρι
το αστέρι

ο δρόμος
το μονοπάτι
το χώμα
ο βράχος
η σπηλιά
η πηγή
το ρυάκι

η μελιτζάνα
το μανταρίνι
ο ντολμάς
ο κεφτές
το σουτζούκι
το τζατζίκι
το μπισκότο
το ψίχουλο
το τσάι

το καφεενείο

το τζάμι
το μπαλκόνι
η καλύβα

ο ξυλοκόπος
ο ταξιτζής

καρό
μοβ
πιτσιλωτός
ζεστό [τσάι]
κρύο [τσάι]
στρογγυλό
βρεγμένος

ο αγκώνας
τα σκουπίδια
το μπουκάλι
η τσατσάρα
η πετσέτα
η μπάλα
η κατσαρόλα

είμαι μόνος μου
είμαστε όλοι μαζί
η οικογένεια

Δεξιιά [από την οξιιά είναι η
κουμαριά].

Αριστερά [από την κουμαριά
είναι η οξιιά].

[Το αυτοκίνητο πάει] γρήγο-
ρα.

[Ο γάιδαρος πάει] αργά.

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΥ 2^{ΟΥ} ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΤΗΣ Β΄ ΤΑΞΗΣ**

«Ο ΘΩΜΑΣ ΦΕΥΓΕΙ»

Ο Θωμάς φεύγει

ΤΑΞΗ Β΄

Βιβλίο 2ο

Συνοπτική περιγραφή ενοτήτων του 2^{ου} βιβλίου της Β΄ τάξης

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- Γεωγραφικοί όροι (βουνό, λίμνη, ποτάμι, θάλασσα, πόλη, χωριό)
- Ο χειμώνας και οι μήνες του
- Καιρικά φαινόμενα του χειμώνα
- Έννοιες της διαίρεσης του χρόνου (συνέχεια από το 1^ο βιβλίο: εβδομάδες, μήνες, εποχές, χρόνος)
- Υπηρεσίες (ταχυδρομείο, Ο.Τ.Ε.)
- Πόλη
- Οικιακός εξοπλισμός (λεξιλόγιο)
- Μέσα επικοινωνίας (πρώτη επαφή: τηλέφωνο, γράμμα)
- Κυκλοφοριακή αγωγή (πρώτη επαφή)
- Επικοινωνία

ΣΤΟΧΟΙ

A)

- Εμπλουτισμός λεξιλογίου
- Επανάληψη λεξιλογίου που έχει διδαχθεί
- Ανάπτυξη προφορικού λόγου
- Ανάπτυξη αναγνωστικής ικανότητας
- Άσκηση σε διαφορετικά είδη προφορικής και γραπτής έκφρασης
- Εξοικείωση με τη χρήση εντύπων για την άντληση πληροφοριών
- Γνωριμία και χρήση ημερολογίου ως είδος γραπτού λόγου
- Κατανόηση των εννοιών της διαδοχής και της διαίρεσης του χρόνου
- Ανάπτυξη δημιουργικότητας και φαντασίας

B)

- Διδασκαλία των συνδυασμών *av* (= αφ, αβ), *ev* (= εφ, εβ)
- Διδασκαλία της ονομασίας και της σειράς των γραμμάτων *α-θ*
- Διδασκαλία της θέσης του τόνου στους συνδυασμούς
- Διδασκαλία των τακτικών αριθμητικών 1^{ος} – 6^{ος} (πρώτη επαφή)
- Διδασκαλία του πληθυντικού αριθμού των αρσενικών σε *-ης*
- Εξοικείωση με τα υποκοριστικά σε *-ακι*
- Κατηγοριοποίηση των ουσιαστικών σύμφωνα με το άρθρο τους
- Εξοικείωση με τη συμφωνία ουσιαστικού-επιθέτου
- Εξοικείωση με τον μέλλοντα (λεξιλογικά και εννοιολογικά)
- Εξοικείωση με το θαυμαστικό
- Εξοικείωση με την περιφραστική έκφραση σύγκρισης
- Εξοικείωση με τη χρήση του πληθυντικού ευγενείας
- Διδασκαλία και επανάληψη αντίθετων επιθέτων και επιρρημάτων (μακριά-κοντά, βαρύ-ελαφρύ κ.ά.)

ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ:

Δύο μήνες και μισός (τουλάχιστον).

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

- Δραστηριότητες που περιέχονται στις *Οδηγίες*
- 2^ο Τετράδιο ασκήσεων
- *Ένα μήνυμα σου στέλνω* (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)
- *Τι ωραία που μυρίζει* (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)
- *Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες* (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)
- *Με ένα λεωφορείο όλοι τριγυρνάμε μέσα στην πόλη* (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)
- *Να 'χαμε και τι να 'χαμε* (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)

Τα βιβλία αυτά χρησιμοποιούνται ως συμπληρωματικό εποπτικό υλικό.

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ Β΄ ΤΑΞΗΣ

Το 2^ο βιβλίο για τη Β΄ τάξη έχει τον τίτλο «Ο Θωμάς φεύγει» και αποτελεί συνέχεια των προηγούμενων βιβλίων (Α΄ και Β΄ τάξης). Η μετακόμιση της οικογένειας ενός από τα παιδιά της παρέας σε μεγάλο αστικό κέντρο, το νέο του περιβάλλον και η επικοινωνία με τους παλιούς του φίλους γίνονται αφορμή για να ασχοληθούν οι μαθητές με την πόλη, την κυκλοφοριακή αγωγή, τα μέσα επικοινωνίας, τους γεωγραφικούς όρους αλλά και με καιρικά φαινόμενα του χειμώνα και έννοιες της διαίρεσης του χρόνου.

Η εξέλιξη της ιστορίας βασίζεται σε εικόνες και φωτογραφίες, σε μικρά αφηγηματικά κείμενα και σε απλούς επικοινωνιακούς διαλόγους, που εξηγούν την πλοκή και εισάγουν σε νέες λεξιλογικές περιοχές. Η πλοκή διακόπτεται από ενδιάμεσα κείμενα που έχουν ως στόχο τη διεύρυνση του λεξιλογίου και την εξοικείωση με γλωσσικές δομές και παράλληλα τη διδασκαλία ενός διαφορετικού κάθε φορά θέματος ή γραμματικού φαινομένου. Τα κείμενα αυτά είναι έμμετρα ή έχουν παιγνιώδες ύφος, ώστε να δίνεται στα παιδιά η δυνατότητα εύκολου εντοπισμού και εκμάθησης εκφράσεων και λέξεων. Έχουν πάντα ως αφορμή την ιστορία και καταλήγουν σε δραστηριότητες-ασκήσεις. Στο τέλος του βιβλίου υπάρχουν ασκήσεις εμπέδωσης-επανάληψης του λεξιλογίου και των γραμματικών φαινομένων.

Παράλληλα, προσεγγίζονται θεματικές ενότητες του μαθήματος «Μελέτη Περιβάλλοντος», το οποίο και στη Β΄ τάξη διδάσκεται ενιαία με το μάθημα της Γλώσσας.

Κατά τη διδασκαλία και αυτού του βιβλίου ακολουθείται η ίδια διδακτική μεθοδολογία με τα βιβλία της Α΄ τάξης και προτείνεται ο ίδιος τρόπος εργασίας (βλ. Οδηγίες για τη διδασκαλία της Γλώσσας στην Α΄ τάξη).

Το βιβλίο συνοδεύεται από *Οδηγίες για τον δάσκαλο*, που περιέχουν σειρά ποικίλων δραστηριοτήτων και ασκήσεων προφορικών και γραπτών.

Με το υλικό αυτό επιχειρείται η διδασκαλία:

- Των συνδυασμών *av* και *ev* και του τονισμού τους
- Της ονομασίας και της σειράς των γραμμάτων *α-θ*
- Του πληθυντικού αριθμού των ουδετέρων σε *-ο* και των αρσενικών σε *-ης*, χωρίς να χρησιμοποιηθούν οι όροι της γραμματικής
- Της διάκρισης των ουσιαστικών σε κατηγορίες σύμφωνα με το γένος τους, χωρίς να χρησιμοποιηθούν οι όροι της γραμματικής
- Της συμφωνίας ουσιαστικού και επιθέτου, χωρίς να χρησιμοποιηθούν οι όροι της γραμματικής
- Των τακτικών αριθμητικών *1^{ος}-6^{ος}*
- Ορισμένων εννοιών της διαδοχής και της διαίρεσης του χρόνου

Ακόμη, επιχειρείται η εξοικείωση των μαθητών:

- Με το θαυμαστικό
- Με τον *συνοπτικό (στιγμαίο) μέλλοντα* συχνόχρηστων ρημάτων. Δεν τον διδάσκονται ως χρόνο της γραμματικής, αλλά ως λεξιλόγιο: εκδοχές της ίδιας λέξης που διαφοροποιούν το *αύριο* από το *σήμερα* και το *κάθε μέρα*.

Τρόπος επεξεργασίας του βιβλίου

Ο δάσκαλος ακολουθεί τον τρόπο επεξεργασίας που έχει περιγραφεί στις Οδηγίες για το 1^ο βιβλίο της Β΄ τάξης «Μία μέρα στο δάσος».

Επιπλέον στοιχείο της καθημερινής διαδικασίας είναι η διατήρηση *ημερολογίου* τάξης αλλά και ατομικού (βλ. παρακάτω).

Επεξεργασία των κειμένων

- Α) Ο δάσκαλος και τα παιδιά συζητούν την εικόνα, στην οποία επισημαίνονται τα εκάστοτε καινούρια στοιχεία (λεξιλόγιο, επεισόδια, θέματα).
- Β) Ο δάσκαλος διαβάζει με τρόπο παραστατικό το κείμενο δείχνοντας με το δάχτυλο τις λέξεις. Ζητάει από τα παιδιά να προχωρήσουν σε σιωπηρή ανάγνωση.
Αν το κείμενο δεν περιέχει καινούριο λεξιλόγιο και δύσκολες δομές, μπορεί να ζητήσει από τα παιδιά να το διαβάσουν πριν από αυτόν, πρώτα σιωπηρά και στη συνέχεια με-γαλόφωνα.
- Γ) Συζητάει με τα παιδιά το περιεχόμενο του κειμένου, έτσι ώστε να γίνει κατανοητό από όλους.
- Δ) Η ανάγνωση επαναλαμβάνεται από ένα ή δυο παιδιά. Στα διαλογικά κείμενα ο δάσκαλος μοιράζει στα παιδιά τους «ρόλους» των ηρώων, ώστε η ανάγνωση να γίνεται πιο ζωντανή.

Ε) Όσο προχωράει η εξέλιξη της ιστορίας του βιβλίου, ο δάσκαλος μαζί με τα παιδιά συζητούν ξανά τι προηγήθηκε. Αυτό μπορεί να γίνεται με ερωτήσεις του τύπου: *Τι; Πότε; Πού; Πώς; Ποιος;* Στο τέλος κάθε θεματικής ενότητας, και μετά από συζήτηση, καταλήγουν στη διατύπωση μίας ή δύο προτάσεων, που γράφουν σε χαρτί του μέτρου. Κάθε φορά ανατρέχουν σ' αυτό για να θυμηθούν τη συνέχεια της ιστορίας και συμπληρώνουν τις νέες προτάσεις. Στο τέλος θα έχουν σε περίληψη όλη την ιστορία του βιβλίου.

Δραστηριότητες, λίστες, λεξικό, ασκήσεις εμπέδωσης

Μετά την ανάγνωση και κατανόηση κάθε κειμένου ακολουθεί η πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων που προτείνονται, η συμπλήρωση λέξεων στις θεματικές λίστες και η καταγραφή των λέξεων του καινούριου λεξιλογίου στο λεξικό κάθε παιδιού.

Στο τέλος κάθε θεματικής ενότητας, τα παιδιά πραγματοποιούν σιωπηρά τις ασκήσεις εμπέδωσης που βρίσκονται στο τέλος του βιβλίου. Με τον τρόπο αυτό ο δάσκαλος ελέγχει το βαθμό κατανόησης. Αν κρίνει αναγκαίο, ο δάσκαλος ετοιμάζει επιπλέον ασκήσεις, παρόμοιες με αυτές του βιβλίου.

Είναι πολύ σημαντική η ανάπτυξη της προφορικής έκφρασης, κυρίως στις πρώτες τάξεις, γι' αυτό ο δάσκαλος πρέπει να προβλέπει αρκετό χρόνο για συζήτηση.

Ημερολόγιο

► Στόχοι

- Η κατανόηση της διαδοχής του χρόνου και των υποδιαίρεσών του
- Η άσκηση στη γραπτή έκφραση και η λογική οργάνωση του γραπτού λόγου
- Ο εμπλουτισμός της γραπτής έκφρασης με νέες λέξεις και εκφράσεις
- Η ανάπτυξη της ικανότητας του παιδιού να διατυπώνει γραπτά ένα ολοκληρωμένο κείμενο.
- Η κατανόηση της χρήσης του αορίστου

ΥΛΙΚΑ: Ένα τετράδιο για κάθε παιδί, ένα μηνιαίο ημερολόγιο κολλημένο στον τοίχο, χαρτί μισό Α4

- Α) Καθημερινά, στο τέλος του μαθήματος, ο δάσκαλος και τα παιδιά συζητούν και αποφασίζουν αυτό που θα ήθελαν να θυμούνται από τη σχολική μέρα που τελειώνει. Διαγράφουν τη μέρα από το ημερολόγιο του τοίχου.
- Β) Ένα παιδί γράφει στον πίνακα τη φράση ή τις φράσεις της μέρας κάτω από την ημερομηνία. Στη συνέχεια όλοι μαζί διορθώνουν το κείμενο.
- Γ) Τα παιδιά αντιγράφουν την ημερομηνία και το τελικό κείμενο στο τετράδιό τους.
- Δ) Ένα παιδί αντιγράφει την ημερομηνία και το κείμενο σε χαρτί μισό Α4. Τα χαρτιά αυτά κολλιούνται στον τοίχο με τη σειρά ανά εβδομάδα ή φυλάσσονται σε ένα κουτί με την επιγραφή «Το ημερολόγιο της τάξης μας». Για κάθε μέρα μη λειτουργίας του σχολείου, στο αντίστοιχο χαρτί ένα παιδί γράφει την ημερομηνία και μια φράση του τύπου «Δεν είχαμε σχολείο γιατί...».
- Ε) Τις μέρες που δε λειτουργεί το σχολείο τα παιδιά γράφουν στο ημερολόγιο-τετράδιο την ημερομηνία και μια δυο φράσεις από την ημέρα τους. Το ίδιο κάνει και ο δάσκαλος σε δικό του τετράδιο.

Την επόμενη σχολική μέρα όλοι με τη σειρά διαβάζουν το ημερολόγιό τους.

Στ) Στην αρχή κάθε εβδομάδας ο δάσκαλος δείχνει στα παιδιά τα επτά προηγούμενα χαρτιά του ημερολογίου της τάξης για να καταλάβουν τη διαδοχή των ημερών.

Στην αρχή κάθε νέου μήνα μετρούν τα χαρτιά που συγκεντρώνονται και αποτελούν το ημερολόγιο της τάξης, φτιάχνουν ένα εξώφυλλο με το όνομα του μήνα που πέρασε και τα συρράπτουν.

Ζ) Με την πάροδο του χρόνου, όταν τα παιδιά συνηθίσουν τη διαδικασία, ο δάσκαλος τους ζητάει να προσθέτουν και κάποια δική τους φράση στο καθημερινό τους ημερολόγιο.

Η διαδικασία αυτή μπορεί να συνδυαστεί και με το καθημερινό δελτίο καιρού (βλέπε Οδηγίες διδασκαλίας του 4^{ου} βιβλίου της Α' τάξης «Καλό ταξίδι», Επεξεργασία των σελίδων 12-13: Ημερολόγιο καιρού: δραστηριότητα 1).

Η εξοικείωση με τον μέλλοντα

Με τη βοήθεια του ημερολογίου ο δάσκαλος υποδεικνύει τη χρήση του *θα* για τον σχηματισμό του *συνοπτικού* μέλλοντα συχνόχρηστων ρημάτων. Δεν τον διδάσκει ως χρόνο της γραμματικής, αλλά ως λεξιλόγιο: εκδοχές της ίδιας λέξης που διαφοροποιούν το *αύριο* από το *σήμερα* και το *κάθε μέρα*.

Δηλώνει τι *θα* κάνει την επόμενη μέρα και το γράφει. Ζητάει από τα παιδιά να πουν με τη σειρά τους τι *θα* κάνουν και το γράφει.

Στη συνέχεια ζητάει από τα παιδιά να πάρουν συνεντεύξεις το ένα από το άλλο με ερωτήματα του τύπου: «Τι έκανες χτες; Τι κάνεις κάθε μέρα; Τι *θα* κάνεις αύριο;».

Στο τέλος του βιβλίου «Ο Θωμάς φεύγει» περιέχεται κατάλογος συχνόχρηστων ρημάτων στον μέλλοντα από το λεξιλόγιο που έχει διδαχθεί.

Η διδασκαλία των συνδυασμών *αυ, ευ*

Η διδασκαλία αυτών των συνδυασμών γίνεται μέσα από το σύνολο των κειμένων του βιβλίου, από τη σελίδα 8 και εξής. Ο δάσκαλος απλώς επισημαίνει τη σωστή προφορά των συνδυασμών που συναντούν μέχρι τότε, χωρίς να τους διδάξει.

Την πρώτη φορά που συναντούν κάθε συνδυασμό, ο δάσκαλος δείχνει τον σχηματισμό του, εφαρμόζοντας τη διαδικασία που προτείνεται παρακάτω (βλ. την *επεξεργασία των σελ. 8 και 14*). Επιπλέον, αν η λέξη τονίζεται στον συνδυασμό, επισημαίνει τον τρόπο τονισμού της. Σε χαρτί του μέτρου γράφει τον συνδυασμό και την προφορά του. Έτσι, υπάρχουν στην τάξη τέσσερις διαφορετικοί κατάλογοι: κάθε φορά που συναντούν κάποιον από τους συνδυασμούς σε μια λέξη, ο δάσκαλος επισημαίνει την προφορά του και γράφει τη λέξη στον αντίστοιχο κατάλογο.

ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΦΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΣΕΛΙΔΑ

- A) Ο δάσκαλος μοιράζει τα βιβλία και ζητάει από τα παιδιά να τα ξεφυλλίσουν, να τα σχολιάσουν και να προσπαθήσουν να διαβάσουν τον τίτλο. Αν δεν μπορούν, τα βοηθάει.
- B) Ζητάει από τα παιδιά να διατυπώσουν υποθέσεις για το περιεχόμενο του βιβλίου παρακινώντας τα με ερωτήσεις, όπως «Γιατί φεύγει ο Θωμάς;», «Πού πηγαίνει;», «Με ποιον φεύγει;»
- Γ) Τα παιδιά συμπληρώνουν το εσώφυλλο του βιβλίου.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 2 ΚΑΙ 3

► Στόχοι

- Εμπλουτισμός του σχετικού με τον εξοπλισμό ενός σπιτιού λεξιλογίου
- Διδασκαλία του ονόματος και της σειράς των γραμμάτων Άλφα – Θήτα
- Καλλιέργεια της ελεύθερης έκφρασης
- Επανάληψη γνωστού λεξιλογίου

- A) Μετά την επεξεργασία της εικόνας, την ανάγνωση και την κατανόηση του κειμένου, ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να θυμηθούν τα ονόματα των γραμμάτων που έχουν ήδη μάθει (α, ι, ε, ο).
 - B) Ο δάσκαλος εξηγεί στα παιδιά ότι τα γράμματα, εκτός από το ότι έχουν ονόματα, μπαίνουν και σε αλφαβητική σειρά. Γράφει στον πίνακα τα πρώτα οκτώ γράμματα, πεζά και κεφαλαία, και δίπλα το όνομά τους.
 - Γ) Τα παιδιά φτιάχνουν 16 (8Χ2 πεζά και κεφαλαία) δαχτυλόκουκλες με τα οκτώ πρώτα γράμματα (για την κατασκευή βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 2ου βιβλίου της Α' τάξης «Πού είναι ο Φασαρίας;»*, *Εισαγωγή: Ασκήσεις εμπέδωσης-Κατασκευή δαχτυλόκουκλας*). Παίζουν παιχνίδια με τα ονόματα και τη σειρά των γραμμάτων.
 - Δ) Τα παιδιά κάνουν τη δραστηριότητα του βιβλίου τους.
 - Ε) *Άσκηση για το σπίτι*: Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να γράψουν στο σπίτι τους λέξεις με αρχικά τα οκτώ αυτά γράμματα.
- Στ) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά κάνουν την πρώτη άσκηση της σελίδας 48.

► Σειρά γραμμάτων αλφάβητου: Δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΣ: Διδασκαλία του ονόματος και της σειράς των οκτώ πρώτων γραμμάτων του αλφάβητου (άλφα - θήτα).

ΥΛΙΚΑ: Καρτελάκια με τα ονόματα των οκτώ πρώτων γραμμάτων του αλφάβητου.

1. Οκτώ παιδιά βγαίνουν στην αυλή. Τα υπόλοιπα κρύβουν στην τάξη τα καρτελάκια.
2. Ένα από τα παιδιά της ομάδας των οκτώ ψάχνει να βρει π.χ. το γράμμα Άλφα.

3. Όταν πλησιάζει, τα υπόλοιπα παιδιά χτυπούν γρήγορα τα χέρια τους και όταν απομακρύνεται τα χτυπούν πιο αργά, για να το βοηθήσουν να βρει το καρτελάκι.
4. Το ίδιο γίνεται και με τα άλλα επτά παιδιά.
5. Όταν βρεθούν όλα τα καρτελάκια, τα παιδιά που τα κρατούν στέκονται σε αλφαβητική σειρά και η υπόλοιπη τάξη διαβάζει ομαδικά το αλφάβητο.

► Οι ιστορίες του αλφάβητου: Δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΙ: Καλλιέργεια της ελεύθερης έκφρασης
Επανάληψη γνωστού λεξιλογίου

ΥΛΙΚΑ: Χαρτιά Α4, μολύβια, χρώματα

Η δραστηριότητα αυτή πραγματοποιείται για πρώτη φορά σ' αυτή τη σελίδα με αφορμή το *Άλφα*. Συνεχίζεται με τα επόμενα επτά γράμματα κατά τη διδασκαλία αυτού του βιβλίου και ολοκληρώνεται με τα υπόλοιπα μέχρι το τέλος της χρονιάς.

Ο δάσκαλος με την τάξη του δημιουργούν τις ιστορίες όποτε αυτός κρίνει.

Τα παιδιά αναζητούν λέξεις με αρχικό το εκάστοτε γράμμα. Όταν φτιάχνουν ιστορίες για γράμματα από τα οποία δεν ξέρουν πολλές λέξεις και αφού εξαντλήσουν ονόματα ή τοπωνύμια που γνωρίζουν (π.χ για το *Ι*, Ισμαήλ, Ίσμαρος), τότε αναζητούν λέξεις που να το περιέχουν.

Η ιστορία του Α, α

1. Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να πουν λέξεις που αρχίζουν από Α, α. Τις γράφει όλες στον πίνακα. Κάθε παιδί μπορεί να πει περισσότερες από μία. Τους ζητάει να πουν και ονόματα.
2. Με αυτές τις λέξεις τα παιδιά δημιουργούν προφορικά μια ιστορία.
3. Ο δάσκαλος καταγράφει αυτά που λένε τα παιδιά, κάνοντας μαζί τους τις απαραίτητες διορθώσεις.
4. Ο δάσκαλος διαβάζει αρκετές φορές την ιστορία από την αρχή, για να τη θυμούνται και να μπορούν να συνεχίσουν.
5. Φωτοτυπεί την ιστορία και τη μοιράζει στα παιδιά. Τα παιδιά την εικονογραφούν.
6. Η ιστορία αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αναγνωστικό υλικό.

Με τον ίδιο τρόπο γίνονται οι ιστορίες για όλα τα γράμματα του αλφάβητου.

Τα παιδιά κρατούν τις σελίδες τους, έτσι ώστε στο τέλος της χρονιάς να έχουν ένα βιβλίο με όλες τις ιστορίες των γραμμάτων. Τις δένουν όλες μαζί και φτιάχνουν το εξώφυλλο.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 4

► Στόχοι

- Εξοικείωση με αντίθετα επίθετα
- Εξοικείωση με την περιφραστική έκφραση σύγκρισης

Α) Ο δάσκαλος μετά την επεξεργασία της εικονογράφησης, την ανάγνωση και την κατανόηση του κειμένου εξηγεί το επίθετο *βαρύ* σηκώνοντας ένα αντικείμενο της τάξης και

λέγοντας π.χ. «Το θρανίο είναι βαρύ». Γράφει τη φράση στον πίνακα. Ζητάει από τα παιδιά να τον μιμηθούν δοκιμάζοντας άλλα αντικείμενα της τάξης.

Στη συνέχεια εξηγεί το επίθετο *ελαφρύ* σηκώνοντας ένα χαρτί και λέγοντας «Το χαρτί είναι ελαφρύ». Γράφει τη φράση στον πίνακα. Ζητάει από τα παιδιά να τον μιμηθούν δοκιμάζοντας άλλα αντικείμενα της τάξης.

- B) Ο δάσκαλος σηκώνει με το ένα χέρι ένα βιβλίο και με άλλο το σφουγγάρι και λέγοντας «το σφουγγάρι είναι πιο ελαφρύ από το βιβλίο» και «το βιβλίο είναι πιο βαρύ από το σφουγγάρι» και γράφει αυτές τις φράσεις στον πίνακα.
- Γ) Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να σκεφτούν και να πουν δικά τους παραδείγματα σύγκρισης με αντίθετα επίθετα που έχουν διδαχθεί (μικρό-μεγάλο, ανοικτό-κλειστό κτλ.) που να περιγράφουν αντικείμενα της τάξης.
Ο δάσκαλος επισημαίνει απλώς το φαινόμενο της συμφωνίας ουσιαστικού και επιθέτου, αφού μια πιο συστηματική διδασκαλία έχει προβλεφθεί για επόμενη σελίδα
- Δ) Άσκηση εμπέδωσης: Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 49.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 5

► Στόχοι

- Ο εμπλουτισμός λεξιλογίου
- Η εξοικείωση με τον μέλλοντα

- A) Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά την εικονογράφηση και το κείμενο. Σχολιάζουν το πώς νιώθουν οι ήρωες.
- B) Τα παιδιά μιλάνε για δικές τους αντίστοιχες εμπειρίες, για κάποιο κοντινό τους πρόσωπο που έχει φύγει. Βρίσκουν στον χάρτη το μέρος που πήγε, αν χρειαστεί με τη βοήθεια του δασκάλου.
- Γ) Ο δάσκαλος υποδεικνύει τη χρήση του μέλλοντα, όπως περιγράφεται στην εισαγωγή των *Οδηγιών*.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 6 ΚΑΙ 7

► Στόχοι

- Εκμάθηση γεωγραφικών όρων (*βουνό, ποτάμι, λίμνη, θάλασσα, δάσος, πεδιάδα, πόλη, χωριό*)
- Εξοικείωση με τη χρήση εντύπων για την άντληση πληροφοριών
- Γνωριμία και χρήση ενός ακόμη είδους γραπτού λόγου, του ημερολόγιου
- Εξοικείωση με την ανάγνωση χάρτη
- Ανάπτυξη της παρατηρητικότητας

- A) Ο δάσκαλος μετά τη συζήτηση της εικόνας δείχνει στα παιδιά από άλλα βιβλία, φωτογραφίες και εικόνες σχετικές με τους γεωγραφικούς όρους.

Εκπαιδευτικό υλικό άλλων μαθημάτων: «Μια μέρα δρόμος» (ενότητα 3)
«Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες»
Οι χάρτες

- Β) Τα παιδιά με τη βοήθεια του δασκάλου βρίσκουν τη διαδρομή του Θωμά σε χάρτη της Ελλάδας.
Γ) Συμπληρώνουν τη δραστηριότητα της σελίδας του βιβλίου τους.
Δ) Άσκηση εμπέδωσης: Τα παιδιά κάνουν τη δεύτερη άσκηση της σελίδας 48.

► Γεωγραφικοί όροι: Δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Βιωματική γνωριμία με γεωγραφικούς όρους
Εξάσκηση της παρατηρητικότητας
ΥΛΙΚΑ: Χαρτιά Α4, μολύβια, χρώματα

1. Ο δάσκαλος οργανώνει μια επίσκεψη σε βουνό, πεδιάδα, λίμνη, ποτάμι ή παραλία της περιοχής.
2. Τα παιδιά παρατηρούν το χώρο και τα χαρακτηριστικά του με τη βοήθεια ερωτήσεων του δασκάλου, π.χ. «Το βουνό είναι ψηλό ή χαμηλό; Ποια φυτά έχει το βουνό;» «Πώς είναι το νερό του ποταμού; Είναι αλμυρό; Πού πάει;». Τα παιδιά καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους και τις συζητούν.
3. Επιστρέφοντας στην τάξη συγκεντρώνουν και ζωγραφίζουν τις παρατηρήσεις τους.
4. Ο δάσκαλος συνδέει τα χαρτιά σε βιβλίο, τα παιδιά ζωγραφίζουν το εξώφυλλο και γράφουν τον τίτλο του βιβλίου, π.χ. «Το ποτάμι και το βουνό της Ξάνθης». Το βιβλίο προστίθεται στο υλικό της βιβλιοθήκης της τάξης.

► Κατασκευή γεωφυσικού χάρτη περιοχής: Δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΙ: Εκμάθηση των γεωγραφικών όρων με δημιουργικό τρόπο
Εξοικείωση με τη χρήση εντύπων για την άντληση πληροφοριών
Ανάπτυξη της παρατηρητικότητας
ΥΛΙΚΑ: Τα σχετικά έντυπα των μεγάλων τάξεων, χαρτόνι, πλαστελίνες ή χρωματιστά χαρτιά, κόλλα, ψαλίδια

1. Ο δάσκαλος μοιράζει στα παιδιά το έντυπο υλικό.
2. Τα παιδιά παρατηρούν και σχολιάζουν τους γεωγραφικούς όρους, το σχήμα, το μέγεθος, το χρώμα τους.
3. Ο δάσκαλος εντοπίζει στο έντυπο υλικό την περιοχή όπου βρίσκονται και κατευθύνει τη συζήτηση γύρω από τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης περιοχής.
4. Τα παιδιά, χωρισμένα σε ομάδες, φτιάχνουν με πλαστελίνη (ή με χαρτοκολλητική) πάνω σε χαρτόνι έναν τρισδιάστατο γεωφυσικό χάρτη της ευρύτερης περιοχής τους με όσο το δυνατόν περισσότερα γεωφυσικά χαρακτηριστικά. Τέλος, γράφουν στον χάρτη τους αντίστοιχους γεωγραφικούς όρους.

► Ημερολόγιο: Δραστηριότητα 3

ΣΤΟΧΟΣ: Χρήση ενός ακόμη είδους κειμένου, του ημερολογίου

Τα παιδιά ξεκινούν το ημερολόγιό τους και το ημερολόγιο τάξης (βλ. Εισαγωγή).

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 8

► Στόχοι

- Εμπλουτισμός και επανάληψη λεξιλογίου σχετικού με το σπίτι
- Διδασκαλία λέξεων με τον συνδυασμό φωνηέντων *ευ* (= *εβ*)
- Διδασκαλία του τόνου στον συνδυασμό φωνηέντων
- Εξάσκηση στον προφορικό και στον γραπτό λόγο

- A) Μετά τη συζήτηση για την εικόνα και την κατανόηση του κειμένου, ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα τον συνδυασμό φωνηέντων «*ευ = εβ*» και τον εξηγεί στα παιδιά.
- B) Ζητάει από τα παιδιά να εντοπίσουν τις λέξεις που γράφονται με αυτό το συνδυασμό και να τις υπογραμμίσουν κατά τη διάρκεια της δεύτερης ανάγνωσης. Ο δάσκαλος επισημαίνει το ρήμα «*φεύγει*» στον τίτλο του βιβλίου.
- Γ) Γράφει στον πίνακα αυτές τις λέξεις καθώς και άλλες που έχουν προηγηθεί στο κείμενο (*φεύγει, μαζεύουν*).
- Δ) Ο δάσκαλος επισημαίνει τη θέση του τόνου σε αντίστοιχα παραδείγματα διπλών φωνηέντων (*αι, ει, οι, ου*) που ήδη γνωρίζουν τα παιδιά.
- Ε) Γράφει σε χαρτί του μέτρου «*ευ = εβ*» και από κάτω τις συγκεκριμένες λέξεις.
- Στ) Ο δάσκαλος κολλάει το χαρτί στον τοίχο και συμπληρώνει τη λίστα κάθε φορά που συναντούν λέξεις αρχίζουσες από *ευ* (= *εβ*) ή το περιέχουν.
- Ζ) Τέλος, ζητάει από τα παιδιά να πουν προτάσεις που να περιέχουν αυτές τις λέξεις και να τις γράψουν στον πίνακα.
- Η) *Άσκηση για το σπίτι*: Τα παιδιά γράφουν προτάσεις με τις λέξεις που γράφονται με *ευ* (= *εβ*).

*Κάθε φορά που συναντούν λέξη με τον συνδυασμό αυτό, ο δάσκαλος τονίζει την ορθογραφία της, ότι δηλαδή γράφεται με *ευ* και όχι με *εβ*, και ζητάει από τα παιδιά να τη θυμούνται.*

► Τα πράγματα του σπιτιού: Δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΣ: Εμπλουτισμός και επανάληψη λεξιλογίου σχετικού με το σπίτι

ΥΛΙΚΑ: Περιοδικά, διαφημιστικά έντυπα, κόλλα, ψαλιδάκια, χαρτί του μέτρου
(Αν δεν υπάρχουν έντυπα, χρώματα)

1. Ο δάσκαλος μοιράζει στα παιδιά τα έντυπα που περιέχουν φωτογραφίες από είδη σπιτιού και τους ζητάει να τα κόψουν.
2. Χωρίζονται σε ομάδες και η κάθε ομάδα σχεδιάζει ένα μεγάλο σπίτι στο χαρτί του μέτρου.
3. Τα παιδιά χωρίζουν τις φωτογραφίες που έκοψαν σε τρεις ομάδες, για τους αντίστοιχους χώρους του σπιτιού: κουζίνα, μπάνιο, δωμάτιο. Χωρίζουν το σπίτι σε τρεις χώρους και κολλούν τις φωτογραφίες που έχουν κόψει στη θέση τους.
4. Τα παιδιά γράφουν λεζάντες για κάθε χώρο και κάθε αντικείμενο του σπιτιού.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 9

► Στόχος

- Η διάκριση των ρημάτων σε -εύω

- A) Ο δάσκαλος με τα παιδιά συζητούν τις εικόνες και θυμούνται την αρχή της ιστορίας του βιβλίου.
Στη συνέχεια τα παιδιά γράφουν τις προτάσεις στη σωστή θέση.
- B) Συμπληρώνουν το ρήμα *ταξιδεύω* στη λίστα του *εβ* (= εβ).
- Γ) Ο δάσκαλος παίρνοντας παράδειγμα τα δύο ρήματα της άσκησης (*μαζεύω-ταξιδεύω*) επισημαίνει ότι τα ρήματα που τελειώνουν σε -εύω γράφονται με *εβ*.
- Δ) Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να πουν άλλες λέξεις που τελειώνουν σε -εύω.
Μπορεί να συμπληρωθεί η λίστα του *εβ* (= εβ) με τα ρήματα *δουλεύω, μαγειρεύω, ψαρεύω*.
- E) Με αφορμή τα παραπάνω ρήματα επισημαίνει τη θέση του τόνου στο δεύτερο γράμμα.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 10, 11, 12 ΚΑΙ 13

► Στόχοι

- Διδασκαλία λεξιλογίου σχετικού με την πόλη
- Χρήση χάρτη
- Δημιουργική έκφραση

- A) Μετά την ανάγνωση και κατανόηση των κειμένων γίνεται συζήτηση για την πόλη. Ο δάσκαλος δείχνει στον χάρτη τη Θεσσαλονίκη, τα παιδιά βρίσκουν τη διαδρομή του Θωμά και τη διαδρομή από το μέρος που βρίσκονται ως τη Θεσσαλονίκη.
- B) Ο δάσκαλος φέρνει στην τάξη εικόνες ή φωτογραφίες από πόλεις. Γίνεται συζήτηση για την πόλη με χρήση του αντίστοιχου λεξιλογίου (πολυκατοικίες, μονοκατοικίες, λιμάνι, παραλία κτλ.).

Χρησιμοποιεί ως επιπλέον υλικό τα παρακάτω βιβλία:

Εκπαιδευτικό υλικό των άλλων μαθημάτων: *Μια μέρα δρόμος (σελ. 4)*
Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες (σελ. 20)
Μ' ένα λεωφορείο όλοι τριγυρνάμε
μες στην πόλη (σελ. 2-7)

► Κατασκευή με κουτιά: δραστηριότητα

ΣΤΟΧΟΙ: Δημιουργική έκφραση

Εξάσκηση στη λεξιλογική περιοχή *πόλη*

ΥΛΙΚΑ: Κουτιά από γάλα, τσιγάρα, σπέρτα κτλ., λευκό χαρτί, ψαλίδια, μαρκαδόροι, κόλλα

1. Ο δάσκαλος και τα παιδιά φέρνουν κουτιά. Τα παιδιά ντύνουν τα κουτιά με άσπρο χαρτί.

2. Τα κουτιά γίνονται σπίτια. Τα παιδιά ζωγραφίζουν το εξωτερικό τους, ώστε να πάρουν τη μορφή μονοκατοικιών, πολυκατοικιών, καταστημάτων. Τέλος, δηλώνουν προφορικά και στη συνέχεια γράφουν τι έφτιαξαν.

Οι κατασκευές αυτές θα μπουν στη μακέτα πόλης που θα κατασκευαστεί σε επόμενη ενότητα.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 14, 15 ΚΑΙ 16

► Στόχοι

- Εμπλουτισμός του λεξιλογίου για την πόλη
- Διδασκαλία των τακτικών αριθμητικών *πρώτος-έκτος*
- Διδασκαλία του συνδυασμού φωνηέντων *ευ (=εφ)*

- A) Μετά την ανάγνωση και κατανόηση του περιεχομένου του γράμματος, ο δάσκαλος δείχνει στα παιδιά τις φωτογραφίες της σελίδας 14 και εξηγεί ότι είναι φωτογραφίες της Θεσσαλονίκης. Προκαλεί συζήτηση, ώστε να επαναληφθεί το λεξιλόγιο για την πόλη.
- B) Στη συνέχεια γράφει «*ευ=εφ*» στον πίνακα. Ζητάει από τα παιδιά να εντοπίσουν στο κείμενο τις λέξεις που γράφονται με αυτό το συνδυασμό και να τις υπογραμμίσουν κατά τη διάρκεια της δεύτερης ανάγνωσης.
- Γ) Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα τις λέξεις που περιέχουν *ευ* και εξηγεί ότι στις λέξεις αυτές το *ευ* διαβάζεται «εφ».
Ο δάσκαλος διαβάζει τις λέξεις. Στη συνέχεια τις διαβάζουν και τα παιδιά.
- Δ) Ο δάσκαλος, όπως και στον προηγούμενο συνδυασμό, γράφει σε χαρτί του μέτρου «*ευ=εφ*» και από κάτω τις λέξεις που εντόπισαν. Κολλάει το χαρτί στον τοίχο και συμπληρώνει τη λίστα κάθε φορά που συναντούν μια αντίστοιχη λέξη στα κείμενα του βιβλίου.
- Ε) Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να πουν προτάσεις που να περιέχουν αυτές τις λέξεις και τις γράφει στον πίνακα.
- Στ) *Άσκηση για το σπίτι*: Τα παιδιά γράφουν προτάσεις με λέξεις που περιέχουν *ευ*.
- Ζ) Με αφορμή την εικόνα της σελίδας 16 ή μιας εικόνας πολυκατοικίας με έξι ή περισσότερους ορόφους γίνεται προφορική άσκηση στα τακτικά αριθμητικά.
Η άσκηση επαναλαμβάνεται με το πρόγραμμα των μαθημάτων της ημέρας. Π.χ. πρώτη ώρα γλώσσα, δεύτερη ώρα αριθμητική...
Ακόμη, τα παιδιά λένε τη σειρά που κάθονται στο θρανίο. Π.χ. πρώτο θρανίο η Φατμέ και ο Αχμέτ, δεύτερο θρανίο ...
- Η) Κάνουν την άσκηση της σελίδας 16.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 17

► Στόχοι

- Εμπλουτισμός της λεξιλογικής περιοχής *σχολείο*
- Επανάληψη τακτικών αριθμητικών
- Διδασκαλία των αρσενικών σε *-ης*

- A) Μετά την επεξεργασία του κειμένου ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να εντοπίσουν τις λέξεις που περιέχουν *ευ*. Τις γράφει στον πίνακα και τις διαβάζουν.
- B) Ο δάσκαλος συμπληρώνει τις λέξεις στη λίστα του «*ευ= εφ*».
- Γ) Τα παιδιά κάνουν προτάσεις προφορικά και στη συνέχεια γραπτά με τις νέες λέξεις.
- Δ) Τα παιδιά λένε τη σειρά των τάξεων του σχολείου (πρώτη τάξη, δεύτερη τάξη.....).
- Ε) Κάνουν αγώνα δρόμου στην αυλή και λένε τα ονόματα με τη σειρά που τερμάτισαν (πρώτος ο Αχμέτ, δεύτερη η Φατμέ.....).
- Στ) Ο δάσκαλος χωρίζει τον πίνακα σε δύο στήλες. Στην πρώτη στήλη γράφει «ένας» και στη δεύτερη «πολλοί». Γράφει στην πρώτη στήλη τα ουσιαστικά *ο διευθυντής, ο συμμαθητής* και στη δεύτερη στήλη τους πληθυντικούς των ουσιαστικών με το άρθρο τους. Στη συνέχεια γράφει *ο μαθητής, ο χάρτης* και τα παιδιά βρίσκουν και γράφουν τον πληθυντικό τους.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 18 ΚΑΙ 19

► Στόχοι

- Επανάληψη λεξιλογίου.
- Διδασκαλία του συνδυασμού φωνηέντων *αυ* (= *αβ*)

- A) Μετά την επεξεργασία του κειμένου ο δάσκαλος γράφει τον συνδυασμό «*αυ= αβ*» στον πίνακα και προχωρεί στη διδασκαλία των λέξεων όπως περιγράφεται στη διδασκαλία του *ευ* (= *εβ*).
- Η λίστα του «*αυ= αβ*» συμπληρώνεται με τις λέξεις «*αυγό*», το όνομα «*Παύλος*», που βρίσκουν στη σελίδα 5 του βιβλίου, και τη λέξη «*σταυρόλεξο*» της σελίδας 18.
- B) Τα παιδιά συμπληρώνουν τη λέξη «*απόγευμα*» στη λίστα του «*ευ= εβ*».
- Γ) *Άσκηση για το σπίτι*: Τα παιδιά γράφουν προτάσεις με τις λέξεις της λίστας «*αυ= αβ*».
- Δ) Συμπληρώνουν το σταυρόλεξο με τη βοήθεια των προηγούμενων σελίδων του βιβλίου.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 20

► Στόχοι

- Εκμάθηση λεξιλογίου σχετικού με το ταχυδρομείο και την αλληλογραφία
- Εκμάθηση και χρήση καθημερινών στερεότυπων εκφράσεων (π.χ. «*γεια σας*»), καθώς και του πληθυντικού ευγενείας
- Ανάπτυξη συνεργασίας και ομαδικότητας
- Άσκηση στη γραπτή έκφραση
- Χρήση των στερεότυπων εκφράσεων «*καλημέρα*», «*γεια σας*», «*ευχαριστώ*», «*παρακαλώ*», καθώς και του πληθυντικού ευγενείας
- Εξοικείωση με τον τρόπο γραφής μιας επιστολής και των στοιχείων που γράφονται στον φάκελο

- A) Μετά την ανάγνωση και την κατανόηση του κειμένου, ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά για το ταχυδρομείο, τους εξηγεί τη λειτουργία του.

Εκπαιδευτικό υλικό: «*Ένα μήνυμά σου στέλνω*» (σελ. 46-47).

Β) Ο δάσκαλος ρωτάει τα παιδιά αν έχουν στείλει ή λάβει γράμμα, από ποιον, τότε και για ποιον λόγο.

► Ομαδικό γράμμα: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Εκμάθηση λεξιλογίου σχετικού με την αλληλογραφία (γράμμα, φάκελος, γραμματόσημο)

Ανάπτυξη συνεργασίας και ομαδικότητας

Καλλιέργεια του προφορικού λόγου

ΥΛΙΚΑ: Φάκελος, χαρτί, μολύβι, γραμματόσημο

1. Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά και αποφασίζουν όλοι μαζί σε ποιον θα στείλουν γράμμα (π.χ. σε κάποιον συμμαθητή τους που λείπει ή έχει μετακομίσει).
2. Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά για το περιεχόμενο του γράμματος.
3. Τα παιδιά, ένα ένα, λένε τι θα ήθελαν να γράψουν στο γράμμα και ο δάσκαλος το γράφει στον πίνακα. Ακολουθεί ανάγνωση του γράμματος.
4. Ο δάσκαλος αντιγράφει το κείμενο σε ένα φύλλο χαρτί και το βάζει στον φάκελο.
5. Μπορεί να ζητήσει από τα παιδιά να αντιγράψουν εκείνα το γράμμα, κάθε παιδί μια φράση.
6. Ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά για το τι θα έπρεπε να γράψουν στον φάκελο και για ποιον λόγο (παραλήπτης, αποστολέας, διεύθυνση), χωρίς όμως να χρησιμοποιήσει τη σχετική ορολογία.
7. Όλοι μαζί πηγαίνουν και ρίχνουν το γράμμα στο ταχυδρομικό κουτί της περιοχής τους.

► Ταχυδρομείο: δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΙ: Χρήση των στερεότυπων εκφράσεων «Καλημέρα», «Γεια σας», «Ευχαριστώ», «Παρακαλώ», καθώς και του πληθυντικού ευγενείας.

Εξοικείωση με τον τρόπο γραφής μιας επιστολής και των στοιχείων που γράφονται στον φάκελο

ΥΛΙΚΑ: Φάκελοι, χαρτιά Α4, μολύβια, γραμματόσημα, ένα μεγάλο κουτί

1. Ο δάσκαλος μοιράζει ρόλους στα παιδιά: ένα παιδί θα είναι ο ταχυδρόμος που παραδίδει τα γράμματα, ένα ή δύο παιδιά οι υπάλληλοι του ταχυδρομείου, και τα υπόλοιπα οι πελάτες.
2. Με κλήρωση βγαίνουν τα ζευγάρια που θα ανταλλάξουν γράμματα.
3. Το κάθε παιδί γράφει το γράμμα του προς το ή τη συμμαθήτριά του, το βάζει στον φάκελο και γράφει το όνομά του και το όνομα του «παραλήπτη». Αν ξέρει, γράφει και τη διεύθυνση.
4. Μόλις το κάθε παιδί τελειώνει, πάει το γράμμα του στο «ταχυδρομείο» για να αγοράσει γραμματόσημα και να το ρίξει στο «κουτί του ταχυδρομείου».
5. Όταν όλα τα παιδιά ταχυδρομήσουν τα γράμματά τους, ο ταχυδρόμος αδειάζει το κουτί και παραδίδει τα γράμματα στους παραλήπτες.
6. Τα παιδιά παίρνουν το γράμμα στο σπίτι τους και γράφουν ένα γράμμα-απάντηση στον συμμαθητή τους. Την επόμενη μέρα ρίχνουν τα γράμματα στο κουτί της τάξης.

Το κουτί μπορεί να παραμείνει στην τάξη και, όσο υπάρχει ενδιαφέρον, τα παιδιά να ανταλλάσσουν γράμματα μεταξύ τους.

Εκπαιδευτικό υλικό «Να 'χαμε και τι να 'χαμε»: Το γράμμα (σελ. 18)
Έλα που σε περιμένω (σελ. 16)
(Το cd έχει διατεθεί στο σχολείο)

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 21 ΚΑΙ 22

► Στόχοι

- Εξοικείωση με το *θαυμαστικό*
- Εξοικείωση με τη συμφωνία ουσιαστικού-επιθέτου
- Επανάληψη αντιθέτων

- A) Κατά την επεξεργασία αυτών των σελίδων ο δάσκαλος επισημαίνει το θαυμαστικό και, δίνοντας έμφαση στην ανάγνωση των φράσεων που το περιέχουν, υποδεικνύει τον τρόπο χρήσης του.
- B) Γράφει τις φράσεις με θαυμαστικό στον πίνακα και τις διαβάζει. Στη συνέχεια σβήνει το θαυμαστικό και τις επαναλαμβάνει τονίζοντάς τις διαφορετικά. Κάθε φορά που συναντούν φράσεις με θαυμαστικό, ο δάσκαλος επαναλαμβάνει τη διαδικασία.

► Βρες πώς είναι: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΣ: Εξοικείωση με τη συμφωνία ουσιαστικού-επιθέτου

ΥΛΙΚΑ: Χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι, εικόνες των γνωστών στα παιδιά ζώων

1. Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά χρησιμοποιώντας τα επίθετα του κειμένου να «χαρακτηρίσουν» ζώα που γνωρίζουν. Ξεκινά τη διαδικασία θέτοντας ερωτήσεις. Π.χ. «Πώς είναι ο ελέφαντας;», «Πώς είναι η γάτα;». Παράλληλα δείχνει στα παιδιά αντίστοιχες εικόνες.
2. Στη συνέχεια, αφού χωρίσει το χαρτί του μέτρου σε τρεις κάθετες στήλες, γράφει στην αρχή κάθε στήλης το αντίστοιχο άρθρο. Ζητάει από τα παιδιά να πουν σε ποια στήλη πρέπει να γραφτεί η εκάστοτε απάντηση και την καταγράφει. Τέλος, με χρωματιστή κιμωλία, διαφορετικού χρώματος για κάθε στήλη, επισημαίνει στις φράσεις το άρθρο και την κατάληξη του επιθέτου.
3. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται με αντικείμενα της τάξης, ρούχα και ζώα, χρησιμοποιώντας τα χρώματα *κόκκινο, κίτρινο, πράσινο, άσπρο, μαύρο*. Π.χ. «ο μαύρος σκύλος», «η κόκκινη μπάλα», «το κίτρινο φουστάνι».

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η διαδικασία αυτή πρέπει να έχει τη μορφή παιχνιδιού. Αποτελεί απλή εξοικείωση και όχι διδασκαλία γραμματικής.

Γ) *Άσκηση εμπέδωσης:* Τα παιδιά συμπληρώνουν την άσκηση της σελίδας 51.

Δ) *Άσκηση για το σπίτι:* Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να βρουν να γράψουν λέξεις για πράγματα που έχουν σπίτι τους, «με τις λέξεις που έχουν μπροστά τους, το ο, το η και το το», τέσσερα πέντε από κάθε ομάδα. Την επόμενη μέρα τούς ζητάει να φτιάξουν με αυτές τις λέξεις φράσεις χρησιμοποιώντας τα χρώματα *κόκκινο, κίτρινο, πράσινο, άσπρο, μαύρο*.

► Παιχνίδι με τα αντίθετα: δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΣ: Επανάληψη των αντιθέτων επιθέτων.

1. Ο δάσκαλος συγκεντρώνει τα αντίθετα επίθετα που γνωρίζουν τα παιδιά και τα γράφει σε λωρίδες χαρτιού. Τις τυλίγει, ώστε να μη φαίνεται η γραμμένη λέξη.
2. Χωρίζει τα παιδιά σε δύο ομάδες. Κάθε ομάδα με τη σειρά διαλέγει έναν κλήρο και διαβάζει δυνατά τη λέξη. Η άλλη ομάδα πρέπει να πει την αντίθετή της. Αν δεν τη βρει, χάνει τη σειρά της.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 23 ΚΑΙ 24

► Στόχοι

- Διδασκαλία λέξεων με τον συνδυασμό φωνηέντων *av* (= *αφ*)
 - Εξοικείωση με τα υποκοριστικά
- A) Μετά την επεξεργασία του κειμένου ο δάσκαλος γράφει τον συνδυασμό «*av=αφ*» στον πίνακα και προχωρεί στη διδασκαλία των λέξεων όπως περιγράφεται στη διδασκαλία του *ev* (=εφ).
- B) Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα τις λέξεις *τενεκεδάκια*, *αυτοκινητάκια*, *μπαλάκια*. Τα παιδιά βρίσκουν τις λέξεις από τις οποίες προέρχονται.
Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα και άλλες λέξεις και τα παιδιά φτιάχνουν τα υποκοριστικά τους. Κάνουν προφορικά προτάσεις με τα υποκοριστικά των λέξεων.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 25, 26 27, 28 ΚΑΙ 29

► Στόχοι

- Εμπλουτισμός του λεξιλογίου
 - Επανάληψη λεξιλογίου σχετικού με την πόλη
 - Ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της φαντασίας των παιδιών
- A) Μετά τη συζήτηση και την κατανόηση των κειμένων, ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά, βοηθώντας τα να περιγράψουν την πόλη όπως τη βλέπει ο Φασαρίας από ψηλά και γράφει στον πίνακα ό,τι λένε (καράβια, αυτοκίνητα, σπίτια κτλ.).
- B) Κάνουν την άσκηση της σελ. 29.

► Μακέτα πόλης: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Επανάληψη του σχετικού με την πόλη λεξιλογίου

Ανάπτυξη δημιουργικότητας και φαντασίας των παιδιών

ΥΛΙΚΑ: Ένα μεγάλο χαρτόνι, κουτιά συσκευασίας, πλαστελίνη, ξυλαράκια, κόλλα, χαρτιά λευκά ή χρωματιστά, κηρομπογιές, μαρκαδόροι

1. Ο δάσκαλος δείχνει στα παιδιά το μεγάλο χαρτόνι και τους εξηγεί ότι θα φτιάξουν την πόλη, όπως τη βλέπει ο Φασαριάς, από τη ρόδα.
2. Τα παιδιά αναλαμβάνουν δύο δύο ή ένα ένα, να φτιάξουν τα διάφορα στοιχεία κοιτάζοντας τον πίνακα ή το χαρτί στο οποίο ο δάσκαλος έχει καταγράψει όσα έχουν πει τα παιδιά κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας της σελίδας, καθώς και αυτά που έγραψαν και ζωγράρισαν στη σελ. 29.
3. Εντάσσουν στη μακέτα και τα κτίρια που έχουν κατασκευάσει σε προηγούμενες μέρες. Ακόμη, κατασκευάζουν κτίρια στα οποία αναφέρθηκαν σε προηγούμενες σελίδες (π.χ. ταχυδρομείο).
4. Όλα τα παιδιά μαζί με το δάσκαλο αποφασίζουν πού θα βάλουν το κάθε στοιχείο της μακέτας και γράφουν μικρά ταμπελάκια για το καθένα.

Εκπαιδευτικό υλικό «Να 'χαμε και τι να 'χαμε»: Έλα να φτιάξουμε μια πόλη
(σελ. 32)

(Το cd έχει διατεθεί στο σχολείο)

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 30

► Στόχοι

- Άσκηση στη γραπτή έκφραση
- Εξάσκηση στην κατανόηση οδηγιών
- Ανάπτυξη δημιουργικότητας
- Επανάληψη λεξιλογίου

- A) Ο δάσκαλος εξηγεί στα παιδιά τι πρέπει να κάνουν και τους προτείνει να χρησιμοποιήσουν το βιβλίο τους για να θυμηθούν τι έκανε ο Θωμάς με τους φίλους του στο λουναπάρκ.
B) *Άσκηση εμπέδωσης:* Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 58.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 31

► Στόχοι

- Εμπλουτισμός του λεξιλογίου
- Εκμάθηση βασικών κανόνων κυκλοφοριακής αγωγής

- A) Μετά τη συζήτηση και την κατανόηση του κειμένου ο δάσκαλος συζητάει με τα παιδιά για τα φανάρια, τη χρησιμότητά τους για πεζούς και αυτοκίνητα και τη λογική της λειτουργίας τους.
B) Τα παιδιά λένε δικές τους εμπειρίες από ατυχήματα ή κυκλοφοριακά προβλήματα, αν μένουν σε πόλη, ή αν μένουν σε χωριό συζητάνε γιατί στην περιοχή τους δεν υπάρχουν φανάρια.

► Κυκλοφοριακή αγωγή: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΣ: Εμπέδωση βασικών κανόνων κυκλοφοριακής αγωγής

ΥΛΙΚΑ: Χαρτόνια, μαρκαδόροι, κιμωλίες

1. Ο δάσκαλος φέρνει στο σχολείο σηματοδότες που έχει ετοιμάσει από χαρτόνι για αυτοκίνητα και για πεζούς (όπως στο σκίτσο του βιβλίου).
2. Χωρίζει τα παιδιά σε πεζούς και αυτοκίνητα.
3. Σχεδιάζει στην αυλή διαδρομές με δύο διαφορετικά χρώματα, ένα χρώμα για τους πεζούς και ένα διαφορετικό για τα αυτοκίνητα.
4. Ο δάσκαλος κάνει τον τροχονόμο σηκώνοντας εναλλάξ σήματα για τους πεζούς και τα αυτοκίνητα.
5. Επισημαίνει στα παιδιά ότι, όταν δεν υπάρχει φανάρι, πρέπει να κοιτάζουμε και προς τις δύο κατευθύνσεις του δρόμου (χρησιμοποιώντας τις λέξεις *δεξιά* και *αριστερά*).

Γ) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 50.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 32

► Στόχοι

- Εμπέδωση κανόνων κυκλοφοριακής αγωγής
- Κατανόηση γραπτών οδηγιών
- Πρώτη επαφή με ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών

Μετά την επεξήγηση των οδηγιών, τα παιδιά κάνουν τη δραστηριότητα της σελίδας.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 33 ΚΑΙ 34

► Στόχοι

- Επανάληψη λεξιλογίου
- Κατανόηση λεξιλογίου σχετικού με τηλεφωνική επικοινωνία
- Ελεύθερη έκφραση των παιδιών
- Καλλιέργεια δεξιοτήτων

A) Ο δάσκαλος, μετά την επεξεργασία της σελίδας και την κατανόησή της, επισημαίνει στα παιδιά το τηλέφωνο ως μορφή επικοινωνίας.

B) Ο δάσκαλος φέρνει στην τάξη τηλεκάρτες και τις δείχνει στα παιδιά. Αν οι τηλεκάρτες απεικονίζουν τόπους της Ελλάδας, τους βρίσκουν στον χάρτη.

► Το χαλασμένο τηλέφωνο: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΣ: Ελεύθερη έκφραση

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο. Το πρώτο παιδί λέει μια λέξη στο αντί του δεύτερου παιδιού και η λέξη «ταξιδεύει» από αντί σε αντί μέχρι το τελευταίο παιδί να ανακοινώσει τη λέξη.

► **Το τηλέφωνο: δραστηριότητα 2**

ΣΤΟΧΟΙ: Ελεύθερη έκφραση των παιδιών

Καλλιέργεια δεξιοτήτων

ΥΛΙΚΑ: Ποτήρια πλαστικά, σπάγκος, σπέρτα

1. Ο δάσκαλος χωρίζει τα παιδιά σε ζευγάρια.
2. Δίνει σε κάθε ζευγάρι δύο ποτήρια και περίπου 1μ. σπάγκο.
3. Ο δάσκαλος, αφού δείξει πρώτος τη διαδικασία, ζητάει από τα παιδιά να ανοίξουν τρύπα στο ποτήρι με ένα σπέρτο και να περάσουν το σπάγκο μέσα στο ποτήρι από την τρύπα. Τους ζητάει να δέσουν ένα κόμπο σε κάθε άκρη του, ώστε ο σπάγκος να ενώνει σταθερά τα δύο ποτήρια. Ο δάσκαλος βοηθάει σ' όλη τη διαδικασία..
4. Όταν τελειώσουν την κατασκευή, στέκονται όρθιοι, ο ένας απέναντι από τον άλλο.
5. Ο δάσκαλος εξηγεί στα παιδιά ότι ένα ένα ζευγάρι θα μιλάει στο τηλέφωνο. Οι διάλογοι των παιδιών θα είναι όποιου περιεχομένου αυτά επιθυμούν.

Γ) Μετά το παιχνίδι τα παιδιά συμπληρώνουν τη δραστηριότητα της σελ. 34 του βιβλίου.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 35

► **Στόχοι**

- Εκμάθηση λεξιλογίου σχετικού με το *χειμώνα*
- Επανάληψη του τρόπου τονισμού των δίψηφων και των συνδυασμών
- Εικαστική έκφραση των παιδιών
- Εξοικείωση των παιδιών με την εποχή και τα ονόματα των μηνών του χειμώνα
- Κατανόηση της διαδοχής των εποχών
- Κατανόηση των σταδίων ανάπτυξης ενός φυτού
- Άσκηση στη γραπτή έκφραση

- A) Μετά τη συζήτηση και την κατανόηση του κειμένου, ο δάσκαλος κάνει με τα παιδιά συζήτηση για το χειμώνα με αφορμή τη χειμωνιάτικη εικόνα που περιγράφει το κείμενο.
- B) Τα παιδιά αναφέρουν ό,τι γνωρίζουν, τα χαρακτηριστικά της εποχής και τις διαφορές της από το φθινόπωρο, για το οποίο έχουν συζητήσει και γράφει στο προηγούμενο βιβλίο.
- Γ) Ο δάσκαλος καταγράφει όσα αναφέρουν τα παιδιά σε ένα κομμάτι χαρτί του μέτρου.
- Δ) Ο δάσκαλος επισημαίνει από το κείμενο της σελίδας τις λέξεις με δίψηφα και συνδυασμούς που τονίζονται. Υπενθυμίζει τη θέση του τόνου στο δεύτερο γράμμα.

► **Κολάζ χειμώνα: δραστηριότητα 1**

ΣΤΟΧΟΙ: Εικαστική έκφραση των παιδιών.

Εξοικείωση των παιδιών με την εποχή και τα ονόματα των μηνών του χειμώνα.

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 1^{ου} βιβλίου της Β' τάξης*, «Μια μέρα στο δάσος», *Επεξεργασία της σελίδας 9: Κολάζ φθινοπώρου: δραστηριότητα 3.*

► **Ημερολόγιο δέντρου: δραστηριότητα 2**

ΣΤΟΧΟΙ: Κατανόηση της διαδοχής των εποχών

Κατανόηση των σταδίων ανάπτυξης ενός φυτού

Άσκηση στη γραπτή έκφραση.

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 1^{ου} βιβλίου της Β' τάξης, «Μια μέρα στο δάσος», Επεξεργασία της σελίδας 9: Ημερολόγιο δέντρου: δραστηριότητα 1.*

Πραγματοποιείται η δεύτερη επίσκεψη στο πάρκο ή στο δάσος όπου είχε πάει η τάξη το φθινόπωρο, ώστε τα παιδιά να κάνουν τη δεύτερη (χειμωνιάτικη) καταγραφή γύρω από το δέντρο που έχουν «υιοθετήσει».

Δ) *Άσκηση εμπέδωσης:* Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 51.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 36

► **Στόχοι**

- Επανάληψη λεξιλογίου
- Κατανόηση γραπτών οδηγιών
- Παραγωγή λόγου

- A) Μετά την κατανόηση της εκφώνησης της άσκησης τα παιδιά κάνουν την πρώτη δραστηριότητα.
- B) Στη συνέχεια το κάθε παιδί περιγράφει προφορικά ένα ζώο, ακολουθώντας τη λογική της άσκησης.
- Γ) Το κάθε παιδί γράφει την περιγραφή του ζώου που διάλεξε.
- Δ) Το κάθε παιδί ζωγραφίζει το ζώο του, βάσει της περιγραφής.
Ο δάσκαλος επισημαίνει και τα παιδιά διορθώνουν τις πιθανές αναντιστοιχίες μεταξύ περιγραφής και ζωγραφιάς.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕΛΙΔΑΣ 37

► **Στόχοι**

- Κατανόηση εννοιών της διαδοχής και της διαίρεσης του χρόνου
- Επανάληψη των ημερών της εβδομάδας
- Εξοικείωση με το μέλλοντα
- Εκμάθηση λεξιλογίου σχετικού με την οικογένεια (*θείοι, ξαδέρφια*)

- A) Μετά την κατανόηση του κειμένου, γίνεται συζήτηση για τις έννοιες της εβδομάδας και του μήνα, καθώς και για τη διαδοχή των ημερών. Ο δάσκαλος τις εξηγεί με τη βοήθεια του ημερολογίου του καιρού (βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 4^{ου} βιβλίου της Α' τάξης «Καλό ταξίδι», Επεξεργασία των σελίδων 12 και 13: Ημερολόγιο καιρού: δραστηριότητα 1 και Οδηγίες για τη διδασκαλία του 1^{ου} βιβλίου της Β' τάξης, «Μια μέρα στο*

δάσος», *Επεξεργασία των σελίδων 2 και 3*), καθώς και του καθημερινού ημερολογίου, όπως περιγράφεται στην εισαγωγή αυτών των *Οδηγιών*. Επιπλέον, χρησιμοποιεί το ετήσιο ημερολόγιο της επόμενης σελίδας του βιβλίου.

- Β) Στη συνέχεια, υποδεικνύει τη χρήση του μέλλοντα, όπως περιγράφεται στην εισαγωγή των *Οδηγιών*, χρησιμοποιώντας τη λέξη *αύριο*.
- Γ) Ο δάσκαλος, φτιάχνει στον πίνακα το δικό του οικογενειακό δέντρο, ώστε να εξηγήσει τις λέξεις *θείοι*, *ξαδέρφια* και να υπενθυμίσει το λεξιλόγιο το σχετικό με την οικογένεια (*παππούς, γιαγιά, αδελφός* κτλ.).
- Δ) Τέλος, ζητάει από τα παιδιά να φτιάξουν το δικό τους οικογενειακό δέντρο και να γράψουν κάτω από κάθε πρόσωπο της οικογένειάς τους τον βαθμό συγγένειας.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 38

► Στόχος

- Εκμάθηση των εννοιών: *χρόνος (έτος), μήνας, εβδομάδα, ημέρα και ημερομηνία*

ΥΛΙΚΑ: Ετήσιο ημερολόγιο τοίχου

- Α) Ο δάσκαλος, για να κατανοήσουν τα παιδιά τις έννοιες και τη διάρκεια του έτους, των μηνών και των ημερών, ξεκινά από την εξήγηση της ημερομηνίας που είναι γραμμένη στον πίνακα: Αναφέρει την ημέρα (π.χ. Δευτέρα 20), το μήνα (Μαρτίου), το έτος και ζητάει από τα παιδιά να την εντοπίσουν στο ετήσιο ημερολόγιο.
- Β) Ζητάει από τα παιδιά να μετρήσουν στο ημερολόγιο τους μήνες και να διαβάσουν τα ονόματά τους.
- Γ) Βοηθάει τα παιδιά να παρατηρήσουν ότι κάθε μήνας έχει 4 ολόκληρες εβδομάδες και λίγες ημέρες ακόμη (2 ή 3).
- Δ) Τα παιδιά εντοπίζουν στο ετήσιο ημερολόγιο διάφορες ημερομηνίες. Π.χ., αν είναι Πέμπτη 25 Νοεμβρίου, βρίσκουν την ημερομηνία για *χτες, προχτές, αύριο, μεθαύριο, πριν ή μετά* από μία εβδομάδα (Πέμπτη 18 Νοεμβρίου, Πέμπτη 2 Δεκεμβρίου), *πριν ή μετά* από έναν μήνα.
- Ε) Ο δάσκαλος και τα παιδιά συζητούν τις ερωτήσεις της σελίδας και στη συνέχεια τις απαντούν γραπτά.
Καλό θα ήταν η άσκηση να γίνει πρώτα ομαδικά στον πίνακα και στη συνέχεια να την γράψουν τα παιδιά στα βιβλία τους.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 39

► Στόχος

- Επανάληψη των μηνών φθινοπώρου και χειμώνα και της διαδοχής τους

Μετά την ανάγνωση και την κατανόηση του ποιήματος, δάσκαλος και παιδιά συζητούν για τα χαρακτηριστικά κάθε μήνα (π.χ. τον καιρό και τις ασχολίες).

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 40, 41 ΚΑΙ 42

► Στόχοι

- Εμπλουτισμός του λεξιλογίου
- Κατανόηση κειμένου

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 43

► Στόχοι

- Επανάληψη των γραμμάτων *άλφα – θήτα*
- Εμπλουτισμός του λεξιλογίου
- Κατανόηση και η εκτέλεση οδηγιών
- Επανάληψη των συνδυασμών *αυ* (= αβ ή αφ) και *ευ* (= ευ ή εφ)
- Άσκηση στη γραπτή έκφραση
- Δημιουργική έκφραση

- A) Μετά την ανάγνωση και κατανόηση του κειμένου, ο δάσκαλος, με αφορμή τις λέξεις *εύκολο, αλεύρι, ανακατεύω* και *αυγά*, επανέρχεται στις αντίστοιχες λίστες και κάνει επανάληψη στις λέξεις που περιέχουν αυτούς τους συνδυασμούς.
- B) Στη συνέχεια διαβάζει κάποιες συνταγές από βιβλία ή περιοδικά που φέρνει στην τάξη. Καθοδηγεί τα παιδιά ώστε να εντοπίσουν στις συνταγές κοινές λέξεις που δείχνουν ότι «κάνω κάτι» (*βάζω, ανακατεύω, ψήνω, ζυμώνω*).
- Γ) Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα τα ρήματα και τα παιδιά τα κυκλώνουν στο βιβλίο τους.
- Δ) Τα παιδιά συμπληρώνουν τη δραστηριότητα της σελίδας.
- Ε) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά συμπληρώνουν την άσκηση της σελίδας 52.

► Φτιάχνω κουλουράκια: Δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Δημιουργική έκφραση

Επανάληψη των γραμμάτων του αλφάβητου *α-θ*

ΥΛΙΚΑ: Νερό, τόσο αλάτι όσο και αλεύρι, λεκάνη, ταψί

1. Ο δάσκαλος βάζει όλα τα υλικά στη λεκάνη. Τα ανακατεύει και τα ζυμώνει μέχρι η ζύμη να πλάθεται.
2. Ο δάσκαλος μοιράζει στα παιδιά από ένα κομμάτι ζύμης.
3. Τα παιδιά πλάθουν τα γράμματα *α-θ* και τα τοποθετούν στο ταψί σε αλφαβητική σειρά.
4. Πριν το ψήσιμο, φτιάχνουν μια τρύπα με ένα μολύβι για να μπορούν να κρεμαστούν στο μόμπιλε (βλ. παρακάτω).
5. Τα κουλουράκια πρέπει να ψηθούν σε μέτριο φούρνο μέχρι να σκληρύνουν.

► Μόμπιλε : Δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΙ: Δημιουργική έκφραση

Επανάληψη των γραμμάτων του αλφάβητου *α-θ*

ΥΛΙΚΑ: Νερομπογιές ή πλαστικά χρώματα, πινέλα, κλωστή, ξυλαράκια

Τα παιδιά χρωματίζουν με τα πινέλα τους τα κουλουράκια.
(Για την κατασκευή του μόμεπιλε, βλέπε *Οδηγίες δασκάλου για τη διδασκαλία του 4^{ου} βιβλίου της Α' τάξης, «Καλό ταξίδι», Επεξεργασία της σελίδας 6: Κατασκευή μόμεπιλε χελιδονιού: δραστηριότητα 2.*)

► Φανταστικές συνταγές: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Γραπτή έκφραση
Εξάσκηση στη χρήση ρημάτων
Ανάπτυξη φαντασίας

ΥΛΙΚΑ: Χαρτί Α4, μολύβια, μαρκαδόροι ή ξυλομπογιές

1. Ο δάσκαλος διπλώνει τα χαρτιά στη μέση και εξηγεί στα παιδιά ότι στο μισό χαρτί θα γράψουν τη συνταγή και στο άλλο μισό θα τη ζωγραφίσουν.
2. Μοιράζει στα παιδιά τα χαρτιά και τους ζητάει να γράψουν πρώτα τα φανταστικά υλικά (π.χ. μολύβια, πέτρες, χόρτα) και μετά την εκτέλεση της συνταγής, χρησιμοποιώντας τα ρήματα που έχουν ήδη εντοπίσει στις συνταγές.
3. Τα παιδιά δίνουν όνομα στη συνταγή και τη διαβάζουν στην τάξη.
4. Όλες οι συνταγές μπορούν να δεθούν και να γίνουν βιβλίο τάξης.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 44

► Στόχοι

- Εκμάθηση σχημάτων (*κύκλος, τρίγωνο, τετράγωνο*)
- Δημιουργική έκφραση
- Κατανόηση κειμένου
- Καλλιέργεια ομαδικότητας και συνεργασίας
- Καλλιέργεια της δημιουργικότητας

Μετά την ανάγνωση και κατανόηση του κειμένου, τα παιδιά πραγματοποιούν την άσκηση της σελίδας.

► Παιχνίδι με τα σχήματα: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Εκμάθηση σχημάτων (*κύκλος, τρίγωνο, τετράγωνο*)
Δημιουργική έκφραση

ΥΛΙΚΑ: Φωτοτυπίες με τα τρία σχήματα, περισσότερες από μία για κάθε παιδί

1. Ο δάσκαλος μοιράζει φωτοτυπίες με τα σχήματα και ζητάει από τα παιδιά να τα κόψουν και να φτιάξουν με αυτά εικόνες.
2. Κάθε παιδί δίνει όνομα στην εικόνα που έφτιαξε και λέει ποια και πόσα σχήματα χρησιμοποίησε.

► Όπου σε πάει ο δρόμος: δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΙ: Εμπέδωση των βασικών σχημάτων
Καλλιέργεια ομαδικότητας και συνεργασίας

ΥΛΙΚΑ: Κιμωλία

1. Ο δάσκαλος σχεδιάζει στην αυλή τα τρία βασικά σχήματα που έχουν μάθει τα παιδιά (κύκλος, τετράγωνο, τρίγωνο) σε μεγάλο μέγεθος ώστε να μπορούν τα παιδιά να βαδίσουν επάνω τους.
2. Με κλήρωση ορίζεται ο πρώτος «οδηγός» τον οποίο θα πρέπει όλα τα παιδιά να ακολουθούν. Ο «οδηγός» επιλέγει ένα από τα σχήματα και φωνάζει στην ομάδα: «Κύκλος: ακολουθήστε με». Όλα τα παιδιά βαδίζουν από πίσω του πάνω στο σχήμα που έχει επιλέξει.
3. Το παιχνίδι συνεχίζεται με άλλον οδηγό και διαφορετικό σχήμα.
4. Στη συνέχεια ο δάσκαλος σβήνει τα σχήματα. Τα παιδιά πρέπει να σχηματίζουν το σχήμα που επιλέγει ο «οδηγός» και να βαδίζουν χωρίς να το αλλοιώσουν.

► Φτιάχνω μια φανταστική πόλη: δραστηριότητα 3

ΣΤΟΧΟΙ: Εμπέδωση των τριών σχημάτων
Καλλιέργεια της δημιουργικότητας

1. Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να φτιάξουν μια πόλη όπου τα σπίτια, οι άνθρωποι, τα αυτοκίνητα κτλ. είναι τρίγωνα.
2. Επαναλαμβάνεται η δραστηριότητα με κύκλους και τετράγωνα.
3. Τα παιδιά συζητούν πώς φαντάζονται τη ζωή σε καθεμία από αυτές τις φανταστικές πόλεις

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 45

► Στόχοι

- Εμπλουτισμός του λεξιλογίου για τα καιρικά φαινόμενα του χειμώνα
- Επανάληψη των σχημάτων
- Ανάπτυξη δημιουργικότητας και φαντασίας

Μετά τη συζήτηση και την κατανόηση του κειμένου τα παιδιά προσθέτουν στο κολάζ του χειμώνα χιόνι με βαμβάκι ή άσπρο χρώμα.

► Χιονάνθρωπος: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Επανάληψη σχημάτων
Ανάπτυξη δημιουργικότητας και φαντασίας

ΥΛΙΚΑ: Χαρτιά κομμένα σε διάφορα σχήματα και μεγέθη, μαρκαδόροι ή κηρομπογιές, χαρτιά A4, κόλλα

1. Ο δάσκαλος μοιράζει σε κάθε παιδί ένα χαρτί A4, πάνω στο οποίο θα συνθέσει τον χιονάνθρωπό του.
2. Το κάθε παιδί επιλέγει ποια σχήματα θα χρησιμοποιήσει και τα κολλάει στο χαρτί του.

Τα υπόλοιπα στοιχεία τα ζωγραφίζει με τα χρώματα. Στόχος είναι να χρησιμοποιήσει όσα περισσότερα σχήματα μπορεί.

3. Το παιδί γράφει πάνω στη ζωγραφιά του το όνομα του κάθε σχήματος, κάθε φορά που το χρησιμοποιεί.

► Χιονάνθρωπος: δραστηριότητα 2

Αν έχει χιόνι, τα παιδιά βγαίνουν έξω και φτιάχνουν με τον δάσκαλο έναν χιονάνθρωπο. Με την επιστροφή στην τάξη καταγράφουν σε λίστα τα υλικά που χρησιμοποίησαν για να στολίσουν τον χιονάνθρωπο.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 46

► Στόχοι

- Εμπλουτισμός λεξιλογίου
- Ανάπτυξη της δημιουργικότητας των παιδιών

- A) Μετά την συζήτηση και κατανόηση του ποιήματος, τα παιδιά κάνουν τη δραστηριότητα της σελίδας 46.
- B) *Ασκήσεις εμπέδωσης:* Τα παιδιά κάνουν τις ασκήσεις των σελίδων 53-57.

► Κολάζ χιονάνθρωπος: δραστηριότητα

ΣΤΟΧΟΣ: Ανάπτυξη της δημιουργικότητας των παιδιών.

ΥΛΙΚΑ: Χρωματιστά χαρτιά, χαρτί του μέτρου, κόλλα, ψαλίδια, μαρκαδόροι.

1. Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να φτιάξουν το χιονάνθρωπο που περιγράφει το ποίημα. Μοιράζει στα παιδιά τα υλικά και αναλαμβάνει το καθένα να φτιάξει κάποιο κομμάτι του χιονάνθρωπου, αφού συμφωνήσουν για το μέγεθος.
2. Τα παιδιά κολλάνε τα επιμέρους κομμάτια στο χαρτί του μέτρου και ζωγραφίζουν, αν χρειάζεται, τα υπόλοιπα στοιχεία του.

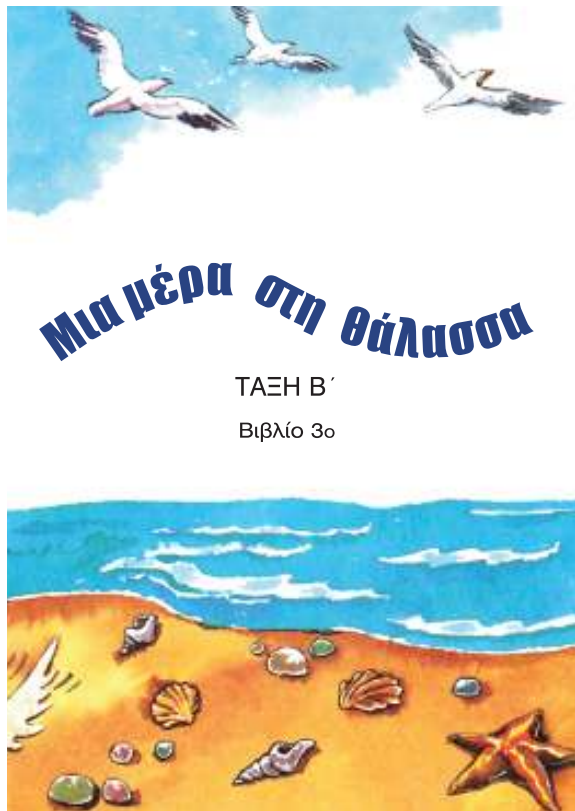
Λεξιλόγιο

η βιβλιοθήκη	η βόλτα	έχει παγωνιά	Φεβρουάριος
η σκάλα	το λουναπάρκ	το αλεύρι	βαρύ
η κουζίνα	η ρόδα	η ζάχαρη	ελαφρύ
ο φούρνος	το τενεκεδάκι	το βούτυρο	μαλακό
το πλυντήριο	ο διευθυντής	το κουλουράκι	σκληρό
το ψυγείο	η δασκάλα	η ζύμη	εύκολο
η τηλεόραση	ο συμμαθητής	οι λουκουμάδες	δύσκολο
το ραδιόφωνο	το κουδούνι	η κανέλα	τετράγωνο
το κασετόφωνο	το διάλειμμα	το καϊμάκι	τρίγωνο
ο καθρέφτης	το σταυρόλεξο	το εκμέκ	πρώτος
το μαξιλάρι	δεκαπέντε	το κουκούτσι	δεύτερος
η κουβέρτα	το απόγευμα	ο κύκλος	τρίτος
το στρώμα	το φιλί	η φωτογραφία	τέταρτος
η λίμνη	κάνω ησυχία	φωτογραφίζω	πέμπτος
η γέφυρα	το λουρί	η σκούπα	έκτος
η παραλία	το κουμπί	σκουπίζω	τελευταίος
το χωριό	το ταχυδρομείο	Άλφα	λεπτός
η πόλη	ο φάκελος	Βήτα	χαρούμενος
η γειτονιά	η διεύθυνση	Γάμα	αυτό
η πλατεία	το τηλέφωνο	Δέλτα	εκείνο
το πάρκο	η τηλεκάρτα	Έψιλον	ανάποδα.
ο δρόμος	το κουτί	Ζήτα	δίπλα
το φανάρι	το δώρο	Ήτα	απέναντι
ο πεζός	η νταμιτζάνα	Θήτα	
το πεζοδρόμιο	η παρέα	ο χειμώνας	καλή όρεξη
η πολυκατοικία	η θεία	ο μήνας	παρακαλώ
ο όροφος	ο θείος	Σεπτέμβριος	ευχαριστώ
το διαμέρισμα	ο ξάδερφος	Οκτώβριος	
το δωμάτιο	το χιόνι	Νοέμβριος	εγώ γυρίζω
το πολυκατάστημα	ο χιονάνθρωπος	Δεκέμβριος	εγώ στέλνω
το περίπτερο	χιονίζει	Ιανουάριος	εγώ δουλεύω

εγώ ρωτάω	εγώ φέρνω	θα δώσω	θα μιλήσω
εγώ κρατάω	Αύριο	θα τηλεφωνήσω	θα ρίξω
εγώ γνωρίζω		θα ανάψω	θα κοιτάξω
εγώ πετάω	θα στείλω	θα ανακατέψω	θα παίξω
εγώ κερδίζω	θα δουλέψω	θα ζυμώσω	θα πάρω
εγώ ανάβω	θα περπατήσω	θα ψήσω	θα φωνάξω
εγώ βαριέμαι	θα ρωτήσω	θα σκουπίσω	θα δω
εγώ χτυπάω	θα τρέξω	θα φύγω	θα μείνω
εγώ ανακατεύω	θα δείξω	θα έρθω	θα βγω
εγώ ζυμώνω	θα κρατήσω	θα ξανάρθω	θα μπω
εγώ ψήνω	θα γνωρίσω	θα βάλω	θα φτιάξω
εγώ κοκκινίζω	θα πετάξω	θα πάω	θα καθίσω
εγώ λιώνω	θα κερδίσω	θα γράψω	θα φάω
εγώ στέκομαι	θα φέρω	θα διαβάσω	θα πιω
εγώ δίνω	θα σταματήσω	θα μετρήσω	θα μαζέψω

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΥ 3^{ου} ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΤΗΣ Β΄ ΤΑΞΗΣ**

«ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ»

Συνοπτική περιγραφή ενοτήτων του 3^{ου} βιβλίου της Β΄ τάξης

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- Η άνοιξη, το καλοκαίρι και οι μήνες τους.
- Η θάλασσα

ΣΤΟΧΟΙ

A)

- Εμπλουτισμός λεξιλογίου
- Ανάπτυξη προφορικού λόγου
- Ανάπτυξη αναγνωστικής ικανότητας
- Άσκηση σε διαφορετικά είδη προφορικής και γραπτής έκφρασης
- Ανάπτυξη δημιουργικότητας και φαντασίας

B)

- Διδασκαλία του αλφαβήτου: ονομασία και σειρά των γραμμάτων
- Διδασκαλία του ενεστώτα του ρήματος έχω
- Διδασκαλία των τακτικών αριθμητικών 1^{ος}-10^{ος}
- Διδασκαλία των διαλυτικών
- Εξάσκηση σε συνδυασμούς συμφώνων
- Διδασκαλία του πληθυντικού ευγενείας
- Επανάληψη του βασικού λεξιλογίου Α΄ και Β΄ τάξης
- Επανάληψη του πληθυντικού
- Επανάληψη στα γένη
- Εξάσκηση στη συμφωνία ουσιαστικού – άρθρου – επιθέτου
- Επανάληψη αντίθετων επιθέτων
- Επανάληψη τοπικών επιρρημάτων
- Επανάληψη των υποκοριστικών σε -άκι

ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ:

Δύο μήνες

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

- Δραστηριότητες που περιέχονται στις *Οδηγίες*
- Το 2^ο τετράδιο ασκήσεων για τη Β΄ τάξη (σελίδες 12-19)
- Εξωσχολικά βιβλία που αναφέρονται σε ζώα και στη θάλασσα
- *Μια μέρα δρόμος* (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)
- *Εμπορικοί δρόμοι* (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)
- *Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες* (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)
- *Μ' ένα λεωφορείο τριγυρνάμε όλοι μες στην πόλη* (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)
- *Στο παζάρι* (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)

- *Οι χάρτες των νομών της Θράκης* (εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)
- *Να 'χαμε και τι να 'χαμε* (βιβλίο και κασέτα, εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)
- *Από τη Σύρο με αγάπη* (βιντεοταινία, εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα)

Τα βιβλία αυτά χρησιμοποιούνται ως συμπληρωματικό εποπτικό υλικό.

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ Β΄ ΤΑΞΗΣ

Το 3^ο βιβλίο για τη Β΄ τάξη έχει τον τίτλο «Μια μέρα στη θάλασσα» και αποτελεί συνέχεια των προηγούμενων βιβλίων (Α΄ και Β΄ τάξης). Η ανοιξιάτικη εκδρομή της παρέας των παιδιών στη θάλασσα γίνεται αφορμή για να ασχοληθούν οι μαθητές με την άνοιξη και τα χαρακτηριστικά της αλλά και με το περιβάλλον της θάλασσας. Το βιβλίο αυτό έχει κυρίως επαναληπτικό χαρακτήρα, αφού επανέρχεται σε λεξιλογικές περιοχές και γραμματικά φαινόμενα που διδάχθηκαν στα έξι προηγούμενα βιβλία.

Η εξέλιξη της ιστορίας βασίζεται σε εικόνες, σε μικρά αφηγηματικά κείμενα και σε απλούς επικοινωνιακούς διαλόγους, που εξηγούν την πλοκή και εισάγουν σε νέες λεξιλογικές περιοχές. Ακόμη, εμπεριέχονται δύο διηγήσεις, ένα λαϊκό παραμύθι και ένας αρχαίος ελληνικός μύθος. Η πλοκή διακόπτεται από ποιήματα και δραστηριότητες-ασκήσεις, που έχουν ως στόχο τη διεύρυνση του λεξιλογίου και των γλωσσικών δομών και παράλληλα τη διδασκαλία ή επανάληψη ενός διαφορετικού κάθε φορά θέματος ή γραμματικού φαινομένου. Στο τέλος του βιβλίου υπάρχουν ασκήσεις εμπέδωσης-επανάληψης του λεξιλογίου και των γραμματικών φαινομένων.

Παράλληλα, προσεγγίζονται θεματικές ενότητες του μαθήματος «Μελέτη Περιβάλλοντος», το οποίο και στη Β΄ τάξη διδάσκεται ενιαία με το μάθημα της Γλώσσας.

Κατά τη διδασκαλία και αυτού του βιβλίου ακολουθείται η ίδια διδακτική μεθοδολογία με τα βιβλία της Α΄ τάξης και προτείνεται ο ίδιος τρόπος εργασίας (βλ. *Οδηγίες* για τη διδασκαλία της Γλώσσας στην Α΄ τάξη).

Το βιβλίο συνοδεύεται από *Οδηγίες για τον δάσκαλο*, που περιέχουν σειρά ποικίλων δραστηριοτήτων και ασκήσεων, προφορικών και γραπτών. Επειδή το βιβλίο αυτό έχει επαναληπτικό χαρακτήρα, είναι συχνές οι παραπομπές σε *Οδηγίες* των προηγούμενων βιβλίων.

Με το υλικό αυτό επιχειρείται

A)

- Η διδασκαλία:
- Της ονομασίας και της σειράς των γραμμάτων του αλφαβήτου
- Της χρήσης του ενεστώτα του ρήματος έχω
- Των τακτικών αριθμητικών $1^{ος} - 10^{ος}$
- Των διαλυτικών
- Του πληθυντικού ευγενείας

B)

- Η επανάληψη:
- Του βασικού λεξιλογίου Α΄ και Β΄ τάξης
- Του πληθυντικού και της ορθογραφίας του
- Της κατηγοριοποίησης των ουσιαστικών σύμφωνα με το γένος τους
- Της συμφωνίας ουσιαστικού – άρθρου – επιθέτου
- Των συνδυασμών συμφώνων, φωνηέντων καθώς και των δίψηφων
- Της χρήσης των τόνων
- Των υποκοριστικών σε -άκι

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τα γραμματικά φαινόμενα διδάσκονται χωρίς να χρησιμοποιούνται οι όροι της γραμματικής.

Τρόπος επεξεργασίας του βιβλίου

Ο δάσκαλος ακολουθεί τον τρόπο επεξεργασίας που έχει περιγραφεί στις Οδηγίες για το 1^ο βιβλίο της Β΄ τάξης «Μία μέρα στο δάσος».

Επεξεργασία των κειμένων

- A) Ο δάσκαλος και τα παιδιά συζητούν την εικόνα, στην οποία επισημαίνονται τα εκάστοτε καινούρια στοιχεία (λεξιλόγιο, επεισόδια, θέματα).
- B) Ο δάσκαλος διαβάζει με τρόπο παραστατικό το κείμενο δείχνοντας με το δάχτυλο τις λέξεις. Ζητάει από τα παιδιά να προχωρήσουν σε σιωπηρή ανάγνωση.
Αν το κείμενο δεν περιέχει καινούριο λεξιλόγιο και δύσκολες δομές, μπορεί να ζητήσει από τα παιδιά να το διαβάσουν πριν από αυτόν, πρώτα σιωπηρά και στη συνέχεια μεγαλύτερα.
- Δ) Συζητάει με τα παιδιά το περιεχόμενο του κειμένου, έτσι ώστε να γίνει κατανοητό από όλους.
- E) Η ανάγνωση επαναλαμβάνεται από ένα ή δυο παιδιά. Στα διαλογικά κείμενα ο δάσκαλος μοιράζει στα παιδιά τους «ρόλους» των ηρώων, ώστε η ανάγνωση να γίνεται πιο ζωντανή.
- στ) Όσο προχωράει η εξέλιξη της ιστορίας του βιβλίου, ο δάσκαλος μαζί με τα παιδιά συζητούν ξανά τι προηγήθηκε. Αυτό μπορεί να γίνεται με ερωτήσεις του τύπου: *Τι; Πότε; Πού; Πώς; Ποιος;*

Στο τέλος κάθε ενότητας, και μετά από συζήτηση, καταλήγουν στη διατύπωση μίας ή δύο προτάσεων, που γράφουν σε χαρτί του μέτρου. Κάθε φορά ανατρέχουν σ' αυτό για να θυμηθούν τη συνέχεια της ιστορίας και συμπληρώνουν τις νέες προτάσεις. Στο τέλος θα έχουν σε περίληψη όλη την ιστορία του βιβλίου.

Δραστηριότητες, λίστες, λεξικό, ασκήσεις εμπέδωσης

Μετά την ανάγνωση και κατανόηση κάθε κειμένου, ακολουθεί η πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων που προτείνονται, η συμπλήρωση λέξεων στις θεματικές λίστες και η καταγραφή των λέξεων του καινούριου λεξιλογίου στο λεξικό κάθε παιδιού.

Στο σημείο που προτείνεται από τις *Οδηγίες*, τα παιδιά πραγματοποιούν σιωπηρά τις ασκήσεις εμπέδωσης που βρίσκονται στο τέλος του βιβλίου. Με τον τρόπο αυτό ο δάσκαλος ελέγχει το βαθμό κατανόησης.

Αν κρίνει αναγκαίο, ο δάσκαλος ετοιμάζει επιπλέον ασκήσεις, παρόμοιες με αυτές του βιβλίου.

Είναι πολύ σημαντική η ανάπτυξη της προφορικής έκφρασης, κυρίως στις πρώτες τάξεις, γι' αυτό ο δάσκαλος πρέπει να προβλέπει αρκετό χρόνο για συζήτηση.

ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΦΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΣΕΛΙΔΑ

- A) Ο δάσκαλος μοιράζει τα βιβλία και ζητάει από τα παιδιά να τα ξεφυλλίσουν, να τα σχολιάσουν και να προσπαθήσουν να διαβάσουν τον τίτλο.
- B) Ζητάει από τα παιδιά να διατυπώσουν υποθέσεις για το περιεχόμενο του βιβλίου παρακινώντας τα με ερωτήσεις.
- Γ) Τα παιδιά συμπληρώνουν το εσώφυλλο του βιβλίου.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 2 ΚΑΙ 3

► Στόχοι

- Επανάληψη των ημερών της εβδομάδας
- Επανάληψη λεξιλογίου τροφίμων-φαγητών
- Εκμάθηση του ρήματος *έχω*
- Επανάληψη τυπικών εκφράσεων αγοραπωλησίας

- A) Μετά την επεξεργασία της σελίδας 2, ο δάσκαλος κάνει επανάληψη στις μέρες της εβδομάδας με αφορμή τη λέξη «Κυριακή» από το κείμενο.
Τα παιδιά γράφουν για το Φασαρία μια λίστα με τις μέρες της εβδομάδας και δίπλα τι τρώει ο Φασαρίας κάθε μέρα. (Βλέπε 4^ο βιβλίο της Α΄ τάξης «Καλό ταξίδι», άσκηση σελ. 5.)

Ο δάσκαλος κάθε φορά που επαναλαμβάνει μια θεματική ενότητα μπορεί να ανατρέχει στις δραστηριότητες που προτείνονται για την ενότητα αυτή στα προηγούμενα βιβλία δασκάλου και μαθητή των Α΄ και Β΄ τάξεων.

- B) Ο δάσκαλος κάνει προφορικές ασκήσεις με το ρήμα *έχω* σε όλα τα πρόσωπα. Γίνονται διάλογοι, όπως στην άσκηση της σελίδας 3, με ερωτήσεις του τύπου «Τι έχεις στην τσάντα σου;», «Τι έχει στην τσάντα του ο Φαΐκ;», «Ποιοι έχουν κόκκινα μολύβια;», «Τι έχετε όλοι πάνω στο θρανίο σας;». Στη συνέχεια παρακινεί τα παιδιά να κάνουν παρόμοιες ερωτήσεις μεταξύ τους.
- Γ) Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 3.
- Δ) Στη συνέχεια παίζουν παιχνίδια αγοραπωλησίας.
- Ε) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 42.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 4 ΚΑΙ 5

► Στόχοι

- Επανάληψη λεξιλογίου γεωγραφικών όρων
- Εξοικείωση με τη χρήση χάρτη

A) Μετά την επεξεργασία της σελίδας 4, τα παιδιά βρίσκουν στο χάρτη τη διαδρομή που έκαναν οι ήρωες από την Ξάνθη μέχρι τη θάλασσα. Συζητούν από πού πέρασαν. Βρίσκουν στο χάρτη τη διαδρομή από το μέρος όπου ζουν μέχρι τη θάλασσα (αναφέροντας όπου είναι δυνατόν τους γεωγραφικούς όρους).

Εκπαιδευτικό υλικό: Στο παζάρι (σελ. 32-33)
Χάρτες των νομών της Θράκης

B) Κάνουν την άσκηση της σελίδας 5.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 6 ΚΑΙ 7

► Στόχοι

- Επανάληψη των μηνών του φθινοπώρου και του χειμώνα
- Διδασκαλία των μηνών της άνοιξης, του καλοκαιριού και της διαδοχής τους
- Γραπτή έκφραση
- Επανάληψη λεξιλογίου
- Επανάληψη ρημάτων σε -εύω
- Κατανόηση των σταδίων ανάπτυξης ενός φυτού
- Άσκηση στη γραπτή έκφραση
- Εικαστική έκφραση

A) Υπενθυμίζεται στα παιδιά ο Νικήτας με τη βοήθεια του 3^{ου} βιβλίου της Α΄ τάξης «Πάμε στην αγορά» και στη συνέχεια γίνεται η επεξεργασία της σελίδας 6.

B) Άσκηση εμπέδωσης: Κάνουν την άσκηση εμπέδωσης της σελίδας 43, αφού γίνει επανάληψη στα ρήματα αυτά από το 2^ο βιβλίο της Β΄ τάξης «Ο Θωμάς φεύγει».

Γ) Συζητούν αρχικά για την άνοιξη και τα χαρακτηριστικά της, ανατρέχοντας και στο 4^ο βιβλίο της Α΄ τάξης «Καλό ταξίδι», και στη συνέχεια για τα χαρακτηριστικά και των τεσσάρων εποχών σε σχέση με τα φυτά, τον καιρό, τα πουλιά, τα ζώα, τη θάλασσα, τις συνήθειες των ανθρώπων, τα ρούχα, τις καλλιέργειες.

Ξεφυλλίζουν ξανά το εξωσχολικό βιβλίο «Το δέντρο» και βλέπουν τις αλλαγές που γίνονται στα φυτά κάθε εποχή του χρόνου.

Τέλος, συγκεντρώνουν τα χαρακτηριστικά κάθε εποχής και τα γράφουν σε χαρτί του μέτρου.

► Κολάζ άνοιξης: δραστηριότητα 1

► Κολάζ καλοκαιριού: δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΙ: Εικαστική έκφραση

Εξοικείωση των παιδιών με τις εποχές και τα ονόματα των μηνών της άνοιξης και του καλοκαιριού

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Βλέπε Οδηγίες για τη διδασκαλία του 1^{ου} βιβλίου της Β΄ τάξης «Μία μέρα στο δάσος», Επεξεργασία σελ. 9 (κολάζ φθινοπώρου).

► Ημερολόγιο δέντρου: δραστηριότητα 3

ΣΤΟΧΟΙ: Κατανόηση της διαδοχής των εποχών

Κατανόηση των σταδίων ανάπτυξης ενός φυτού

Άσκηση στη γραπτή έκφραση

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 1^{ου} βιβλίου της Β΄ τάξης «Μία μέρα στο δάσος», Επεξεργασία σελ. 9.*

Δ) Διαβάζουν το ποίημα της σελίδας 7. Με αφορμή το ποίημα διατυπώνουν υποθέσεις για το πού πάνε οι πελαργοί το φθινόπωρο. Γίνεται υπενθύμιση της αποδημίας των χελιδονιών από το 4^ο βιβλίο της Α΄ τάξης «Καλό ταξίδι». Τέλος, παίρνουν τις σχετικές πληροφορίες από το βιβλίο «Μια μέρα δρόμος» (σελ. 27-29, εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα).

Ε) Φτιάχνουν βιβλίο τάξης για τους μήνες γράφοντας για τον καθένα προτάσεις με τα χαρακτηριστικά του.

Στ) Άσκηση εμπέδωσης: Κάνουν την άσκηση εμπέδωσης της σελίδας 44.

Εκπαιδευτικό υλικό: Μια μέρα δρόμος

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 8, 9, 10, 11 ΚΑΙ 12

► Στόχοι

- Επανάληψη και εμπλουτισμός λεξιλογίου χρωμάτων
- Επανάληψη τοπικών επιρρημάτων
- Δημιουργική έκφραση
- Επαφή με την παιδική λογοτεχνία
- Καλλιέργεια της παρατηρητικότητας
- Ανάπτυξη της δημιουργικότητας
- Ανάπτυξη της γραπτής και της προφορικής έκφρασης
- Ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων (λεπτή κινητικότητα)
- Κατανόηση οδηγιών

Στις σελίδες αυτές, επειδή η πλοκή είναι συνεχής, γίνεται η επεξεργασία χωρίς να διακόπτεται από δραστηριότητες.

Α) Ο δάσκαλος κάνει προφορικές ασκήσεις με τα τοπικά επιρρήματα.

Β) Με αφορμή το χρώμα της βάρκας του Νικήτα, γίνεται επανάληψη στα χρώματα. Στις δραστηριότητες που επαναλαμβάνονται (βλέπε παρακάτω), προσθέτει τα χρώματα *μοβ, ροζ, γκρι, πορτοκαλί*, καθώς και όποια άλλα κρίνει απαραίτητο.

► Χρώματα: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Επανάληψη του λεξιλογίου των χρωμάτων

Καλλιέργεια της παρατηρητικότητας

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 1^{ου} βιβλίου της Α΄ τάξης, «Οι πατημασιές», επεξεργασία σελ. 10-11.*

► **Η ιστορία με τα χρώματα: δραστηριότητα 2**

ΣΤΟΧΟΙ: Επανάληψη του λεξιλογίου των χρωμάτων
Καλλιέργεια της παρατηρητικότητας
Καλλιέργεια του προφορικού λόγου

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 1^{ου} βιβλίου της Α' τάξης, «Οι πατημασιές», Επεξεργασία σελ. 10-11.*

Παραλλαγή: Κατά την πραγματοποίηση αυτής της δραστηριότητας, αναλαμβάνουν τη διήγηση της ιστορίας οι μαθητές.

► **Βιβλίο τάξης: δραστηριότητα 3**

ΣΤΟΧΟΙ: Επανάληψη του λεξιλογίου των χρωμάτων.
Ανάπτυξη της δημιουργικότητας.
Ανάπτυξη της γραπτής έκφρασης

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 1^{ου} βιβλίου της Α' τάξης, «Οι πατημασιές», Επεξεργασία σελ. 10-11.* Στη φάση αυτή τα παιδιά γράφουν τα ίδια τις προτάσεις τους.

► **Κατασκευή μόμεπιλε με καραβάκια: δραστηριότητα 4**

ΣΤΟΧΟΙ: Ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων (λεπτή κινητικότητα)
Κατανόηση οδηγιών

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: 1. Για τα χάρτινα καραβάκια, βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 4^{ου} βιβλίου της Α' τάξης «Καλό ταξίδι», Παράρτημα.*
2. Για την κατασκευή μόμεπιλε, βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 4^{ου} βιβλίου της Α' τάξης «Καλό ταξίδι», Επεξεργασία σελ. 6.*

Γ) **Άσκηση εμπέδωσης:** Κάνουν την άσκηση εμπέδωσης της σελίδας 45.

Ο δάσκαλος κατά την επεξεργασία των σελίδων που αφορούν τη θάλασσα μπορεί να χρησιμοποιήσει, όπου κρίνει ο ίδιος, πληροφορίες και εικόνες από τα βιβλία για τα άλλα μαθήματα: Μια μέρα δρόμος (σελ. 6, 24-25)

Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες (σελ. 10 και οι σελίδες που αναφέρονται σε νησιά, παραθαλάσσιες πόλεις κ.ά.)

Στο παζάρι (σελ. 23)

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 13 ΚΑΙ 14

► **Στόχοι**

- Εμπλουτισμός του σχετικού με τη θάλασσα λεξιλογίου
- Επανάληψη του σχετικού με τις αγοραπωλησίες λεξιλογίου
- Επανάληψη της συμφωνίας ουσιαστικού-επιθέτου
- Εμπέδωση του πληθυντικού ευγενείας

- A) Μετά την επεξεργασία της σελίδας 13, ο δάσκαλος υπενθυμίζει στα παιδιά με απλά παραδείγματα τη συμφωνία επιθέτου-ουσιαστικού. Δείχνει στα παιδιά αντικείμενα της τάξης και τους ζητάει να «πουν μαζί και το χρώμα τους», π.χ. «Η πράσινη γόμα». Γράφει στον πίνακα επίθετα και ουσιαστικά σε διαφορετικά γένη και αριθμούς και ζητάει από τα παιδιά να τα ταιριάξουν. (Βλ. *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 2^{ου} βιβλίου της Β΄ τάξης «Ο Θωμάς φεύγει», Επεξεργασία σελίδων 21-22*).
- B) Τέλος τα παιδιά συμπληρώνουν την άσκηση της σελίδας 14.
- Γ) **Άσκηση εμπέδωσης:** Τα παιδιά συμπληρώνουν την άσκηση της σελίδας 46.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 15

► Στόχοι

- Εξοικείωση με την έννοια της θάλασσας και τα επαγγέλματα που σχετίζονται με αυτήν
 - Καλλιέργεια του προφορικού λόγου
- A) Παράλληλα με την επεξεργασία της σελίδας, ο δάσκαλος δείχνει στα παιδιά εικόνες από θάλασσα, καράβια, σχετικά επαγγέλματα, καθώς και αποσπάσματα από τη βιντεοταινία «Από τη Σύρο με αγάπη» του εκπαιδευτικού υλικού για τα άλλα μαθήματα.
- B) Με ερωτήσεις προκαλεί συζήτηση για τη θάλασσα. Ζητάει από τα παιδιά να μιλήσουν για τις θαλασσινές εμπειρίες τους.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 16, 17 ΚΑΙ 18

► Στόχοι

- Κατανόηση κειμένου
 - Εξοικείωση με τη μουσικότητα της ελληνικής γλώσσας
 - Ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της φαντασίας
 - Επαφή με το λογοτεχνικό είδος του παραμυθιού
- A) Μετά την επεξεργασία των σελίδων 16-17, γίνεται επανάληψη του *θέλω*. (Βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 4^{ου} βιβλίου της Α΄ τάξης «Καλό ταξίδι», Επεξεργασία σελίδων 8-9.*)
- B) *Άσκηση εμπέδωσης:* Τα παιδιά συμπληρώνουν την άσκηση της σελίδας 47.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 19, 20 ΚΑΙ 21

► Στόχοι

- Κατανόηση κειμένου
 - Επανάληψη του λεξιλογίου των συγγενικών σχέσεων
 - Ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της φαντασίας
- A) Με αφορμή το κείμενο της σελίδας 19, ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να φτιάξουν στον πίνακα το οικογενειακό δέντρο της Μελέκ, επισημαίνοντας όλες τις συγγενικές σχέσεις και την ονομασία τους. Στη συνέχεια ο δάσκαλος φτιάχνει το δικό του οικογενειακό δέντρο.

Β) Τέλος, τα παιδιά κάνουν την άσκηση των σελίδων 20-21: Γράφουν πάνω σε κάθε καρτάκι το όνομα του αντίστοιχου συγγενή τους.

Στην εικονογράφηση είναι έγχρωμες μόνο οι βασικές οικογενειακές σχέσεις. Οι υπόλοιπες είναι ασπρόμαυρες, ώστε κάθε παιδί να τις συμπληρώσει σύμφωνα με τους συγγενείς που έχει. Στα καρτάκια της δεξιάς σελίδας τα παιδιά συμπληρώνουν στις σημαίες και την ονομασία της κάθε συγγενικής σχέσης. Μπορούν να ζωγραφίσουν και άλλα επιπλέον καρτάκια, ανάλογα με τους συγγενείς που έχουν.

► **Θαλασσογραφία: δραστηριότητα**

ΣΤΟΧΟΣ: Ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της φαντασίας

ΥΛΙΚΑ: Χαρτί του μέτρου, χαρτιά Α4, ψαλίδια, χρώματα

Μετά την επεξεργασία του κειμένου, σε χαρτί του μέτρου τα παιδιά ζωγραφίζουν θάλασσα. Κάθε παιδί ζωγραφίζει το δικό του καράβι, το κόβει, του δίνει όνομα και το κολλάει στη θάλασσα.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 22

► **Στόχοι**

- Καλλιέργεια της δημιουργικότητας
- Επανάληψη των σημείων στίξης (τελεία, ερωτηματικό)
- Εξάσκηση της λεπτής κινητικότητας

Α) Ο δάσκαλος γράφει το κείμενο της σελίδας στον πίνακα χωρίς τα σημεία στίξης και το διαβάξει με τον ανάλογο τρόπο. Ζητάει από τα παιδιά να επισημάνουν τι λείπει και να το διαβάσουν με τη βοήθεια των σημείων στίξης.

Β) *Άσκηση εμπέδωσης:* τα παιδιά συμπληρώνουν την άσκηση της σελίδας 48.

► **Το ψάρεμα: δραστηριότητα**

ΣΤΟΧΟΙ: Καλλιέργεια της δημιουργικότητας

Εξάσκηση της λεπτής κινητικότητας

ΥΛΙΚΑ: Χαρτόνι κανσόν ή χαρτί, συνδετήρες, σπάγκος, καλαμάκια, ένα μεγάλο κουτί, ψαλίδια

1. Τα παιδιά ζωγραφίζουν ψάρια και τα κόβουν.
2. Ο δάσκαλος κάνει σε κάθε ψάρι μια τρύπα. Στη συνέχεια, από συνδετήρες φτιάχνει «αγκίστρια».
3. Τα παιδιά ετοιμάζουν τα «καλάμια» τους δένοντας σπάγκο στα καλαμάκια και βάζοντας στην άκρη τα «αγκίστρια».
4. Όλα τα ψάρια τοποθετούνται στο κουτί. Τα παιδιά με τη σειρά ψαρεύουν. Νικητής είναι όποιος πιάσει τα περισσότερα ψάρια.

Παραλλαγή

Τα παιδιά χωρίζονται σε ζευγάρια. Το ένα μέλος του ζευγαριού δίνει στο άλλο την παραγγελία για το ψάρι που θα πιάσει, π.χ. «Πιάσε το μεγάλο κόκκινο ψάρι».

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 23

► Στόχοι

- Εξάσκηση στη γραπτή και προφορική έκφραση
- Ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της φαντασίας
- Εμπέδωση του σχετικού με τη θάλασσα λεξιλογίου

Αφού συμπληρώσουν την άσκηση, τα παιδιά διαβάζουν τις ιστορίες τους.

► Βυθός: δραστηριότητα

ΣΤΟΧΟΙ: Ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της φαντασίας

Εμπέδωση του σχετικού με τη θάλασσα λεξιλογίου

ΥΛΙΚΑ: Μια χάρτινη κούτα, λεπτή ζελατίνα, χαρτιά λευκά, χρώματα, κόλλα ατλακόλ, πετονιά, πλαστελίνες, άμμος, κοχύλια, φύκια, βότσαλα, αστερίες, περιοδικά με εικόνες οργανισμών που ζουν στη θάλασσα

1. Ο δάσκαλος κόβει το καπάκι της κούτας. Κόβει σε καθεμία από τις τέσσερις πλευρές ένα «παράθυρο», αφήνοντας ένα περίγραμμα γύρω γύρω πλάτους τεσσάρων εκατοστών.
2. Βάζει στον πάτο της κούτας ένα στρώμα κόλλας και από πάνω αρκετή άμμο. Τα παιδιά ζωγραφίζουν και φτιάχνουν από πλαστελίνη ψάρια και άλλους θαλάσσιους οργανισμούς και κόβουν από τα περιοδικά τις εικόνες.
3. Ο δάσκαλος ντύνει την κούτα γύρω γύρω με τη ζελατίνα. Τα παιδιά κολλούν εικόνες ή ζωγραφιές από τη μέσα μεριά της ζελατίνας, άλλες τις κρεμάνε με πετονιά από πάνω, άλλες τις βάζουν στην άμμο μαζί με όσα έφτιαξαν από πλαστελίνη. Αν θέλουν, καλύπτουν και το πάνω μέρος με διαφανές χαρτί.
4. Περιγράφουν την κατασκευή τους.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 24

► Στόχοι

- Εμπέδωση γνωστού λεξιλογίου
 - Εξοικείωση με τον μέλλοντα
- A) Μετά την επεξεργασία της σελίδας ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να θυμηθούν και να εντοπίσουν στο κείμενο τη μικρή λέξη που βάζουμε για να πούμε ότι κάτι θα γίνει αύριο/μετά.
- B) Ο δάσκαλος επαναλαμβάνει με πιο πλούσιο λεξιλόγιο τις δραστηριότητες που προτείνονται στην εισαγωγή των *Οδηγιών για τη διδασκαλία του 2^{ου} βιβλίου της Β' τάξης «Ο Θωμάς φεύγει»*, *Η εξοικείωση με το μέλλοντα*.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 25

► Στόχοι

- Εμπέδωση του σχετικού με τη θάλασσα λεξιλογίου
- Εξοικείωση με τα υποκοριστικά σε -άκι

- Επανάληψη του πληθυντικού των αρσενικών σε -ος και -ης, των θηλυκών σε -α και των ουδετέρων σε -ι και -ο
- Καλλιέργεια της προφορικής έκφρασης και της αναγνωστικής δεξιότητας
- Ανάπτυξη της δημιουργικότητας

A) Ο δάσκαλος γράφει τις λέξεις *κουβαδάκι* και *κουβάς* στον πίνακα και ζητάει από τα παιδιά να επισημάνουν τη διαφορά τους. Στη συνέχεια γράφει τη λέξη *καραβάκι*, τους ζητάει να πουν από ποια λέξη προέρχεται και τη γράφει στον πίνακα. Τα παιδιά λένε και γράφουν στον πίνακα και στο τετράδιό τους ουδέτερα ουσιαστικά με τα υποκοριστικά τους. Τέλος, κάνουν προφορικά προτάσεις με τα υποκοριστικά.

► Φτιάχνουμε ιστορίες: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Εξοικείωση με τα υποκοριστικά σε -άκι

Καλλιέργεια της προφορικής έκφρασης και της αναγνωστικής δεξιότητας
Ανάπτυξη της δημιουργικότητας

1. Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα ουδέτερα ουσιαστικά από το γνωστό στα παιδιά λεξιλόγιο (π.χ. καράβι, ψάρι, πουλί, παιδί, αγόρι, κορίτσι, καπέλο, σύννεφο, τραπέζι).
 2. Τα παιδιά με τη βοήθεια του δασκάλου φτιάχνουν ομαδική ιστορία χρησιμοποιώντας αυτές τις λέξεις και ο δάσκαλος τη γράφει σε χαρτί του μέτρου.
 3. Ο δάσκαλος βάζει σε κύκλο τα ουδέτερα ουσιαστικά και ζητάει από τα παιδιά να διαβάσουν την ιστορία αντικαθιστώντας τα με τα υποκοριστικά τους.
- B) *Άσκηση για το σπίτι*: Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να συμπληρώσουν το υποκοριστικό κάποιων ουδετέρων ή τους δίνει το υποκοριστικό και τα παιδιά πρέπει να συμπληρώσουν τη λέξη από όπου προέρχεται.
- Γ) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά συμπληρώνουν την άσκηση της σελίδας 49.
- Δ) Ο δάσκαλος αφού χωρίσει τον πίνακα σε δύο στήλες ρωτά τα παιδιά τι ζητάει η Μελέκ από τον Αχμέτ και την Αγγέλα να μαζέψουν, γράφει στην δεύτερη στήλη τις λέξεις *βότσαλα*, *ξύλα* και *κοχύλια* και συμπληρώνει τα άρθρα. Στη συνέχεια ζητάει από τα παιδιά να γράψουν στην πρώτη στήλη τη λέξη *ένα* και να βάλουν σε κύκλο με χρωματιστή κιμωλία τα άρθρα και τις καταλήξεις των λέξεων. Ακολουθεί προφορική και στη συνέχεια γραπτή εξάσκηση και με άλλα ουδέτερα σε -ι και -ο.
- Ε) Ανάλογη διαδικασία ακολουθείται και για την επανάληψη του πληθυντικού των αρσενικών σε -ος και -ης και των θηλυκών σε -α με λέξεις πάντοτε από το γνωστό στα παιδιά λεξιλόγιο.
- Στ) *Άσκηση για το σπίτι*: Ο δάσκαλος δίνει στα παιδιά να γράψουν, συστηματοποιημένες στις παραπάνω κατηγορίες, λέξεις από τον ενικό στον πληθυντικό ή και το αντίστροφο, επιμένοντας πάντοτε στα άρθρα.
- Ζ) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά συμπληρώνουν την 2^η άσκηση της σελίδας 60.

► Τι βρίσκουμε στην παραλία: δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΣ: Εμπέδωση του σχετικού με τη θάλασσα λεξιλογίου

ΥΛΙΚΑ: Κοχύλια, άμμος, ξυλαράκια, αστερίας (αν είναι δυνατόν), βότσαλα, μικρή πέτρα, σακούλα

1. Ο δάσκαλος δείχνει στα παιδιά την άμμο, τα ξυλαράκια, τα κοχύλια, τον αστερία και τους υπενθυμίζει τις ονομασίες τους. Τους δείχνει τα βότσαλα και την πέτρα εξηγώντας τους γιατί διαφέρουν και πού βρίσκουμε το καθένα από αυτά.
2. Ο δάσκαλος βάζει στη σακούλα αυτά τα αντικείμενα και δένει τα μάτια ενός παιδιού.
3. Το παιδί βγάζει ένα από τα αντικείμενα από τη σακούλα, ο δάσκαλος το ρωτάει «τι πιάνεις;» και το παιδί απαντάει π.χ. «πιάνω άμμο».
4. Τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης απαντούν «Ναι, πιάνεις άμμο» ή «Όχι, δεν πιάνεις άμμο».
5. Το παιχνίδι συνεχίζεται με διαφορετικά παιδιά να μαντεύουν, μέχρι να τελειώσουν τα αντικείμενα της σακούλας.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 26

► Στόχοι

- Επανάληψη λεξιλογίου σχετικού με την πόλη
- Ανάπτυξη δημιουργικότητας και συνεργασίας
- Επανάληψη των τακτικών αριθμητικών 1^{ος} - 6^{ος}
- Διδασκαλία των τακτικών αριθμητικών 7^{ος} - 10^{ος}

A) Ο δάσκαλος για την επανάληψη του λεξιλογίου της πόλης χρησιμοποιεί το 2^ο βιβλίο της Β΄ τάξης «Ο Θωμάς φεύγει», καθώς και τα βιβλία:

Εκπαιδευτικό υλικό για τα άλλα μαθήματα:

Μια μέρα δρόμος (σελ. 4)

Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες (σελ. 20)

Μ' ένα λεωφορείο όλοι τριγυρνάμε μες στην πόλη (σελ. 2-7)

Να 'χαμε και τι να 'χαμε: Έλα να φτιάξουμε μια πόλη (σελ. 32)

► Κατασκευή πόλης: δραστηριότητα

ΣΤΟΧΟΙ: Ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της συνεργασίας

Επανάληψη του σχετικού με την πόλη λεξιλογίου

ΥΛΙΚΑ: Μεγάλα χαρτόκουτα, πινέλα, πλαστικά χρώματα, κιμωλίες, χαρτιά Α4

1. Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να ξεφυλλίσουν το παραπάνω έντυπο υλικό και στη συνέχεια φτιάχνουν όλοι μαζί στον πίνακα ή σε χαρτί του μέτρου μια λίστα με τα βασικά στοιχεία μιας πόλης.
2. Ανά δύο τρία τα παιδιά αναλαμβάνουν να μετατρέψουν κάθε χαρτόκουτο σε κάποιο κτίριο της πόλης (κατοικία, υπηρεσία, μαγαζί).
3. Τα παιδιά σχεδιάζουν με κιμωλία ή χαράζουν στην αυλή μερικούς δρόμους, μια πλατεία και ό,τι άλλο θέλουν και τοποθετούν τα χαρτόκουτα-κτίρια σε κάποια θέση στην πόλη.
4. Στην πόλη μπορούν να προστεθούν μέσα μεταφοράς, δέντρα και ό,τι άλλο σκεφτούν και φτιάξουν τα παιδιά.
5. Στο τέλος αυτή η κατασκευή μπορεί να αποτελέσει αφορμή για τη δημιουργία και δραματοποίηση μια σχετικής με την πόλη φανταστικής ιστορίας, π.χ. «Έχασα τη γάτα μου στην πόλη».

Στην περίπτωση που οι συνθήκες δεν επιτρέπουν μια τέτοια κατασκευή σε εξωτερικό χώρο, μπορεί να γίνει μια μικρότερη μακέτα πάνω σε ένα σκληρό χαρτόνι, με υλικά από τη φύση ή όπως περιγράφεται στις *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 2^{ου} βιβλίου της Β΄ τάξης «Ο Θωμάς φεύγει»* (βλ. *Επεξεργασία σελίδων 10-13: Κατασκευή με κουτιά*, και *Επεξεργασία σελίδων 25-29: Μακέτα πόλης*). Η δραματοποίηση μιας ιστορίας στις μικρές μακέτες μπορεί να γίνει με δαχτυλόκουκλες.

- Β) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά συμπληρώνουν την άσκηση της σελίδας 51.
- Γ) Για την επανάληψη των τακτικών αριθμητικών 1^{ος}-6^{ος}, ο δάσκαλος, όπως περιγράφεται και στις *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 2^{ου} βιβλίου της Β΄ τάξης «Ο Θωμάς φεύγει»*, χρησιμοποιεί τις ημέρες της εβδομάδας, τη σειρά των θρανίων, τη σειρά των τάξεων, τη σειρά τερματισμού σε έναν αγώνα δρόμου, τους ορόφους μιας πολυκατοικίας.
- Δ) Για τη διδασκαλία των τακτικών αριθμητικών 7^{ος}-10^{ος}, ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να σχεδιάσουν ομαδικά ένα τρένο με δέκα βαγόνια. Μέσα σε κάθε βαγόνι γράφει ολογράφως το τακτικό αριθμητικό που αντιστοιχεί.
- Ε) Ο δάσκαλος δίνει στα παιδιά καρτέλες με τους αριθμούς 1-10 και καρτέλες με τα αντίστοιχα αριθμητικά για να τις ταιριαξουν ή σηκώνει την καρτέλα ενός αριθμού και πρέπει το παιδί που έχει την καρτέλα με το αντίστοιχο τακτικό αριθμητικό να τη διαβάσει δυνατά και να τη σηκώσει. Τέλος, ζητάει από τα παιδιά να πουν π.χ. το όγδοο γράμμα του αλφαβήτου.
- Στ) *Άσκηση εμπέδωσης*: Τα παιδιά συμπληρώνουν την 1^η άσκηση της σελίδας 50.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 27

► Στόχοι

- Επανάληψη λεξιλογίου σχετικού με τα ζώα
- Επανάληψη λεξιλογίου σχετικού με τα μέρη του σώματος
- Καλλιέργεια της παρατηρητικότητας και του προφορικού λόγου
- Εξάσκηση στη χρήση βιβλίων για την άντληση πληροφοριών

- Α) Για την επανάληψη του σχετικού με τα μέρη του σώματος λεξιλογίου, ο δάσκαλος επιλέγει και προσαρμόζει στις ανάγκες τις τάξεις του όποιες θεωρεί κατάλληλες από τις δραστηριότητες που περιγράφονται στις *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 2^{ου} βιβλίου της Α΄ τάξης «Πού είναι ο Φασαρίας;»*, *επεξεργασία της σελίδας 19*.
- Β) Για την επανάληψη του σχετικού με τα ζώα λεξιλογίου ο δάσκαλος προσαρμόζει τις δραστηριότητες που περιγράφονται: α) στις *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 2^{ου} βιβλίου της Α΄ τάξης*, *«Πού είναι ο Φασαρίας;»*, *Επεξεργασία των σελίδων 2-3* και β) στις *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 1^{ου} βιβλίου της Β΄ τάξης «Μια μέρα στο δάσος»*, *Επεξεργασία των σελίδων 20-22 και 38-39*.

► Τα ζώα του αέρα, του νερού, της στεριάς: δραστηριότητα

- ΣΤΟΧΟΙ: Επανάληψη του λεξιλογίου του σχετικού με τα ζώα
Καλλιέργεια της παρατηρητικότητας και του προφορικού λόγου
Εξάσκηση στη χρήση βιβλίων για την άντληση πληροφοριών

- ΥΛΙΚΑ: α) Χαρτί του μέτρου, χαρτιά Α4, χρώματα, ψαλίδια, κόλλα
β) Τα τέσσερα βιβλία της Α΄ τάξης, το 1^ο βιβλίο της Β΄ τάξης και εξωσχολικά.

1. Ο δάσκαλος μοιράζει στα παιδιά τα παραπάνω βιβλία και τους ζητάει να εντοπίσουν τα ζώα.
2. Ο δάσκαλος χωρίζει το χαρτί του μέτρου σε τρεις στήλες και γράφει: ΖΩΑ ΤΟΥ ΑΕΡΑ, ΖΩΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ, ΖΩΑ ΤΗΣ ΣΤΕΡΙΑΣ. Εξηγεί με κάποιο παράδειγμα την κάθε κατηγορία.
3. Ζητάει από τα παιδιά να του πουν ονομασίες ζώων που εντόπισαν στα βιβλία και τις γράφει στη σωστή στήλη. Αν δε θυμούνται την ονομασία κάποιου ζώου, τους βοηθάει να τη βρουν από το κείμενο.
4. Κάθε παιδί ζωγραφίζει ένα ζώο και γράφει την ονομασία του.
5. Τα παιδιά κόβουν και κολλούν τις ζωγραφιές και τα ονόματα σε ένα νέο χαρτί του μέτρου που έχει χωρίσει και πάλι ο δάσκαλος σε τρεις στήλες.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 28

► Στόχος

- Διδασκαλία της χρήσης των διαλυτικών και του τόνου στα δίψηφα φωνήεντα.
- A) Ο δάσκαλος χωρίζει τον πίνακα σε τρεις στήλες και γράφει πάνω από καθεμία τα δίψηφα φωνήεντα: *ει, οι, αι*. Βοηθάει τα παιδιά να θυμηθούν λέξεις που τα περιέχουν και τις γράφει στην αντίστοιχη στήλη. Τα παιδιά αντιγράφουν στο τετράδιό τους δύο τρεις λέξεις από κάθε στήλη.
- B) Με τη συμμετοχή των παιδιών γράφει μια απλή πρόταση που να περιλαμβάνει μία ή περισσότερες από αυτές τις λέξεις και τους ζητάει να τη διαβάσουν.
- Γ) Ο δάσκαλος γράφει το όνομα Χουσεΐν στον πίνακα και εξηγεί στα παιδιά το ρόλο των διαλυτικών.
- Δ) Αν υπάρχουν παιδιά στην τάξη που το όνομά τους γράφεται με διαλυτικά, καταγράφει και αυτά τα ονόματα στον πίνακα.
- Ε) Ο δάσκαλος γράφει τη λέξη *ρολόι* στον πίνακα και εξηγεί στα παιδιά πως, όταν τονίζεται το πρώτο από αυτά τα δύο γράμματα, τότε δε χρειάζονται τα διαλυτικά.
- Στ) Χωρίζει τον πίνακα σε δύο στήλες: στη μία γράφει τις λέξεις που έχουν μάθει ήδη τα παιδιά και χρειάζονται διαλυτικά (*λαϊκή, μαϊμού, καϊκι*) και στην άλλη γράφει αυτές που δε χρειάζονται (*τσάι, γάιδαρος, ρολόι, Μάιος*). Ζητάει από κάποιο παιδί να βάλει σε κύκλο όλα τα δίψηφα που χωρίζονται με τον έναν ή τον άλλο τρόπο. Τα παιδιά αντιγράφουν από τον πίνακα αυτές τις λέξεις.
- Ζ) *Άσκηση για το σπίτι*: Τα παιδιά γράφουν προτάσεις με κάποιες από αυτές τις λέξεις (και των τριών κατηγοριών).
- Η) *Άσκηση για το σπίτι*: Ο δάσκαλος δίνει στα παιδιά φωτοτυπία του κειμένου που ακολουθεί και τους ζητάει να βάλουν τα «σημαδάκια» που λείπουν.

Ο Αχμέτ γράφει στο ημερολόγιό του.

Χτες το πρωι πηγαμε με τον Χουσειν στη θαλασσα.

Συναντησαμε τον Νικητα τον ψαρα που πουλαει ψαρια στη λαικη.

Πηγαμε βολτα με τη βαρκα και ειδαμε καικια.

Το πιο ωραιο καικι ειχε το όνομα Αισε.

Περασαμε πολύ ομορφα. Θα παμε παλι ολοι μαζί το καλοκαιρι.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 29 ΚΑΙ 30

► Στόχοι

- Διδασκαλία της ονομασίας και της σειράς των γραμμάτων ι-ω
- Επανάληψη της ονομασίας και της σειράς των γραμμάτων α-θ
- Εξοικείωση με την τοποθέτηση των λέξεων σε αλφαβητική σειρά βάσει του πρώτου γράμματός τους
- Καλλιέργεια της ελεύθερης έκφρασης
- Επανάληψη γνωστού λεξιλογίου

Α) Μετά την επεξεργασία της σελίδας 29, ακολουθούν δραστηριότητες με στόχο την εκμάθηση της αλφαβητικής σειράς.

► Σειρά γραμμάτων αλφάβητου: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΣ: Διδασκαλία της ονομασίας και της σειράς των γραμμάτων ι-ω

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 2^{ου} βιβλίου της Β' τάξης «Ο Θωμάς φεύγει», Επεξεργασία σελίδων 2-3*

► Οι ιστορίες του αλφάβητου: δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΙ: Καλλιέργεια της ελεύθερης έκφρασης
Επανάληψη γνωστού λεξιλογίου

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 2^{ου} βιβλίου της Β' τάξης «Ο Θωμάς φεύγει», Επεξεργασία σελίδων 2-3.*

► Αλφαβητική σειρά: δραστηριότητα 3

ΣΤΟΧΟΣ: Εξοικείωση με την τοποθέτηση λέξεων σε αλφαβητική σειρά βάσει του πρώτου γράμματός τους

ΥΛΙΚΑ: Χρωματιστές κιμωλίες

1. Ο δάσκαλος χωρίζει τα παιδιά σε δύο ομάδες. Η μία ομάδα διαβάζει τις τρεις πρώτες στροφές του ποιήματος και η δεύτερη τις τρεις επόμενες.
2. Η κάθε ομάδα βρίσκει τρεις λέξεις που να ξέρει τη σημασία τους και να αρχίζουν από διαφορετικό γράμμα.

3. Τα παιδιά λένε τις λέξεις που διάλεξαν στον δάσκαλο και τις γράφουν στον πίνακα (αν χρειάζεται, με τη βοήθεια του δασκάλου).
4. Ο δάσκαλος ζητάει από τα παιδιά να πουν το πρώτο γράμμα κάθε λέξης και το βάζει σε κύκλο με χρωματιστή κιμωλία.
5. Γράφει τα αρχικά γράμματα αυτών των λέξεων και ζητάει από τα παιδιά να βρουν ποιο από αυτά εμφανίζεται πρώτο στο αλφάβητο. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται με όλα τα αρχικά γράμματα και ο δάσκαλος γράφει με τη σειρά το ένα γράμμα κάτω από το άλλο.
6. Στο τέλος τα παιδιά γράφουν δίπλα σε κάθε γράμμα τη λέξη της οποίας είναι αρχικό αυτό το γράμμα.

Το παιχνίδι μπορεί να επαναληφθεί με άλλες λέξεις, παραλείποντας σιγά σιγά το βήμα 5.

- Β) Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 30.
 Γ) *Ασκήσεις εμπέδωσης:* Τα παιδιά συμπληρώνουν τις ασκήσεις της σελίδας 52.
 Δ) *Εργασία για το σπίτι:* Ο δάσκαλος δίνει στα παιδιά θεματικές λίστες με γνωστές λέξεις (π.χ. ζώα, ρούχα) για να τις βάλουν σε αλφαβητική σειρά.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 31 ΚΑΙ 32

► **Στόχοι**

- Επανάληψη του λεξιλογίου του σχετικού με τα φαγητά
- Καλλιέργεια της προφορικής έκφρασης
- Ανάπτυξη της φαντασίας
- Έκφραση και επικοινωνία
- Εμπέδωση της αλφαβητικής σειράς και της αντιστοιχίας πεζού και κεφαλαίου γράμματος

Α) Γίνεται η επεξεργασία της σελίδας 31.

► **Σήμερα πάμε εκδρομή (θεατρικό παιχνίδι): δραστηριότητα 1**

ΣΤΟΧΟΙ: Επανάληψη του λεξιλογίου του σχετικού με τα φαγητά
 Αυτοσχεδιασμός
 Καλλιέργεια της προφορικής έκφρασης
 Ανάπτυξη της φαντασίας
 Επικοινωνία

ΥΛΙΚΑ: Διάφορα αντικείμενα που υπάρχουν στην τάξη ή έχουν τα παιδιά στις τσάντες τους

1. Τα παιδιά χωρίζονται σε δύο ομάδες και ο δάσκαλος τους εξηγεί ότι θα πρέπει η κάθε ομάδα να φτιάξει μία ιστορία με το θέμα «Πάμε εκδρομή».
2. Τα παιδιά φτιάχνουν την ιστορία και αναλαμβάνουν ρόλους με τη βοήθεια του δασκάλου. Π.χ. δείχνουν ότι ξεκινάνε για μία εκδρομή, φτάνουν, κάποιος παίζει, κάποιος βγάζει φωτογραφίες, ένας μαζεύει λουλούδια, άλλοι στρώνουν το τραπέζι.
3. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει την ιστορία της στην άλλη με λόγο ή με παντομίμα.
4. Αν επιλέξουν την παντομίμα, τότε η ομάδα που παρακολουθεί πρέπει να πει τι νομίζουν ότι έλεγε η ιστορία που παρακολούθησαν.
5. Οι ρόλοι αντιστρέφονται.

- Για να χρησιμοποιηθεί περισσότερο λεξιλόγιο μπορεί η μία ομάδα να παρουσιάσει εκδρομή στο βουνό και η άλλη στη θάλασσα.

► Τι τρώω; δραστηριότητα 2

ΣΤΟΧΟΙ: Η επανάληψη λεξιλογίου του σχετικού με τα φαγητά
Ανάπτυξη της φαντασίας
Έκφραση και η επικοινωνία

ΥΛΙΚΑ: Καρτελάκια, τουλάχιστον ισάριθμα με τα παιδιά, με πράγματα που τρώγονται

Τα παιδιά και ο δάσκαλος κάθονται, αν ο χώρος το επιτρέπει, σε κύκλο ή με τέτοιο τρόπο, ώστε όλοι να βλέπουν αυτόν που θα κάνει την παντομίμα.

Ο δάσκαλος ρωτάει τα παιδιά «Τι τρώω;» και δείχνει στα παιδιά με παντομίμα ότι τρώει π.χ. ένα μήλο. Πρέπει να προσέξει οι κινήσεις του να είναι όσο το δυνατόν πιο ακριβείς στον τρόπο που το πιάνει, που το δαγκώνει, το μασάει κτλ.

Στη συνέχεια σηκώνεται ένα παιδί, τραβάει ένα καρτελάκι, κάνει την ίδια ερώτηση και δείχνει ότι τρώει ένα διαφορετικό φαγητό. Τα υπόλοιπα παιδιά προσπαθούν να βρουν τι είναι. Το παιχνίδι συνεχίζεται όσο κρατάει το ενδιαφέρον των παιδιών ή μέχρι να τελειώσουν τα καρτελάκια.

Επειδή δεν προσφέρονται όλα όσα τρώμε για παντομίμα αλλά μόνο αυτά που έχουν κάτι χαρακτηριστικό, ο δάσκαλος το λαμβάνει υπόψη του (δε γράφει «κρέας» ή «σαλάτα», αλλά «μπανάνα», «σουβλάκι», «μακαρόνια» κτλ.).

B) Τα παιδιά κάνουν την άσκηση της σελίδας 32.

Γ) *Άσκηση για το σπίτι:* Ο δάσκαλος δίνει στα παιδιά το κείμενο που ακολουθεί και τους ζητάει να το γράψουν «σωστά», δηλαδή να το γράψουν με πεζά και να διατηρήσουν τα κεφαλαία γράμματα όπου είναι αναγκαίο.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 10 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΘΩΜΑ, ΓΕΙΑ ΣΟΥ. ΤΙ ΚΑΝΕΙΣ;

ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΘΑ ΚΛΕΙΣΟΥΝ.

ΘΑ ΕΧΟΥΜΕ ΔΙΑΚΟΠΕΣ.

ΠΟΤΕ ΘΑ ΕΡΘΕΙΣ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ;

ΣΕ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΜΕ ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΜΕ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΝΙΚΗΤΑΣ ΘΑ ΜΑΣ ΜΑΘΕΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΚΟΥΠΙ.

Ο ΑΧΜΕΤ, Η ΜΕΛΕΚ ΚΑΙ Ο ΦΑΣΑΡΙΑΣ ΣΟΥ ΣΤΕΛΝΟΥΝ ΦΙΛΙΑ.

Η ΓΙΟΝΤΖΑ, Ο ΑΔΕΡΦΟΣ ΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ ΘΑ ΠΑΝΕ ΣΤΗΝ ΚΟΜΟΤΗΝΗ. ΕΚΕΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥΣ.

ΠΟΛΛΑ ΦΙΛΙΑ
ΑΓΓΕΛΑ

Γ) *Άσκηση εμπέδωσης:* Τα παιδιά συμπληρώνουν την άσκηση της σελίδας 53.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 33 ΚΑΙ 34

► Στόχοι

- Κατανόηση κειμένου
- Ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας
- Επανάληψη του λεξιλογίου του σχετικού με τα μαγαζιά
- Επανάληψη του σχετικού με τη θάλασσα λεξιλογίου

Ασκήσεις εμπέδωσης: τα παιδιά συμπληρώνουν την άσκηση των σελίδων 54-55 και τις ασκήσεις της σελίδας 56.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 35

► Στόχοι

- Ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας
- Ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας

► Μόμπιλε: δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας

ΥΛΙΚΑ: Χαρτόνι λευκό, ψαλίδια, κηρομπογιές ή νερομπογιές, πινέλα, κλωστή, ξυλαράκια

1. Ο δάσκαλος μοιράζει από ένα κομμάτι χαρτόνι σε κάθε παιδί και ζητάει να σχεδιάσουν και να κόψουν ένα αστέρι ή ένα φεγγάρι.
2. Το κάθε παιδί χρωματίζει το αστέρι του όπως θέλει και του δίνει ένα όνομα που το γράφει στη μία πλευρά του αστεριού.
3. Ο δάσκαλος, με τη βοήθεια των παιδιών, συναρμολογεί το ή τα μόμπιλε.

Για την κατασκευή του μόμπιλε, βλέπε *Οδηγίες για τη διδασκαλία του 4^{ου} βιβλίου της Α΄ τάξης «Καλό ταξίδι», επεξεργασία σελίδας 6.*

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 36 ΚΑΙ 37

► Στόχοι

- Ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας
- Κατανόηση κειμένου
- Δημιουργική έκφραση
- Εξάσκηση στη γραφή

► Φτιάχνουμε το δικό μας βιβλίο: Δραστηριότητα 1

ΣΤΟΧΟΙ: Κατανόηση κειμένου

Δημιουργική έκφραση

Εξάσκηση στη γραφή

ΥΛΙΚΑ: Χαρτιά Α4, μολύβια, γόμες, ξυλομπογιές, σχοινί ή κορδέλα

1. Ο δάσκαλος κόβει μικρά κομμάτια χαρτιού και στο καθένα γράφει από μία πρόταση της ιστορίας του Έσπερου.
2. Στη συνέχεια διπλώνει τα χαρτάκια με τις προτάσεις της ιστορίας του Έσπερου και τα παιδιά τραβάνε από μία. Αν τα παιδιά της τάξης είναι λιγότερα, παίρνουν περισσότερα χαρτάκια και, αν είναι περισσότερα, ο δάσκαλος γράφει περισσότερες φορές την ιστορία.
3. Το κάθε παιδί διαβάζει δυνατά την πρότασή του και στη συνέχεια βάζουν τις προτάσεις τους στη σωστή σειρά.
4. Ο δάσκαλος μοιράζει σε κάθε παιδί από ένα χαρτί Α4, το παιδί ζωγραφίζει αυτό που λέει η πρότασή του και από κάτω τη γράφει με τον δικό του τρόπο.
5. Τα παιδιά βάζουν τις σελίδες στη σειρά, δίνουν έναν τίτλο στο βιβλίο τους, φτιάχνουν το εξώφυλλο και το «δένουν».

Αν τα παιδιά της τάξης είναι περισσότερα, θα δημιουργηθούν 2 ή 3 βιβλία με την ίδια ιστορία αλλά με διαφορετική εικονογράφηση, γεγονός που προσφέρεται για σχολιασμό στην τάξη.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ 38 ΚΑΙ 39 ΚΑΙ 40

► Στόχοι

- Ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας
- Έκφραση και η επικοινωνία
- Δημιουργική έκφραση

A) Γίνεται η επεξεργασία των σελίδων 38 και 39.

► Ο ουρανός μας: δραστηριότητα

ΣΤΟΧΟΙ: Έκφραση και επικοινωνία
Δημιουργική έκφραση

ΥΛΙΚΑ: Χαρτιά κανσόν ή χαρτόνι, νερομπογιές, πινέλα ή κηρομπογιές, ψαλίδια, μαρκαδόροι, χαρτί του μέτρου, κόλλα

1. Ο δάσκαλος μοιράζει σε κάθε παιδί ένα κομμάτι κανσόν ή χαρτόνι με την οδηγία να σχεδιάσει και στη συνέχεια να κόψει ένα μεγάλο αστέρι. (Καλό είναι ο δάσκαλος να έχει φτιάξει ένα αστέρι στο σωστό μέγεθος για να καταλάβουν καλύτερα τα παιδιά τη διάσταση.)
2. Το κάθε παιδί, αφού κόψει το αστέρι του, το χρωματίζει και στη συνέχεια γράφει επάνω μία ευχή.
3. Τα παιδιά χρωματίζουν ομαδικά το χαρτί του μέτρου σαν ουρανό και κολλάνε επάνω του τα αστέρια με τις ευχές τους.

B) Στη συνέχεια τα παιδιά κάνουν τη δραστηριότητα της σελίδας 40.

Γ) *Ασκήσεις εμπέδωσης:* Τα παιδιά συμπληρώνουν τις ασκήσεις εμπέδωσης των σελίδων 57, 58 και 59.

Λεξιλόγιο

Α α Άλφα	η άνοιξη
Β β Βήτα	το καλοκαίρι
Γ γ Γάμα	η εκδρομή
Δ δ Δέλτα	
Ε ε Έψιλον	η άμμος
Ζ ζ Ζήτα	το βότσαλο
Η η Ήτα	το κύμα
Θ θ Θήτα	ο βυθός
Ι ι Γιώτα	το κοχύλι
Κ κ Κάπα	το χταπόδι
Λ λ Λάμδα	ο αστερίας
Μ μ Μι	ο ψαράς
Ν ν Νι	το καλάμι
Ξ ξ Ξι	το κουπί
Ο ο Όμικρον	το καΐκι
Π π Πι	το φορτηγό καράβι
Ρ ρ Ρο	το κουβαδάκι
Σ σ Σίγμα	
Τ τ Ταυ	το παραμύθι
Υ υ Ύψιλον	το τουμπελέκι
Φ φ Φι	η φλογέρα
Χ χ Χι	το λελέκι
Ψ ψ Ψι	ο γλάρος
Ω ω Ωμέγα	το φιλί
	η στάση
	το κομμάτι του ψωμιού
	το διαμάντι
	το δάκρυ
	το χαλίκι
	ο τοίχος
	ξυπόλητος
	φτωχός
	Το ψάρι είναι αλμυρό .
	Η πόλη είναι έτοιμη .
	το φωτεινό αστέρι
	το μαγικό κουτί
	το ανθισμένο δέντρο
	εγώ ψαρεύω
	εγώ λύνω
	εγώ προσέχω
	εγώ καθαρίζω
	εγώ χαλάω
	εγώ κάνω μια ευχή.
	μοιάζει
	νυχτώνει

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ**

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΟΔΗΓΙΩΝ: Α. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Κ. ΚΥΡΔΗ
Κ. ΛΑΠΠΑ
Σ. ΜΩΡΑΛΗ
Β. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Α. ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ
Σ. ΜΟΣΧΟΝΑΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΟΔΗΓΙΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Α. ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Ι. ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Κ. ΑΥΓΟΥΣΤΑΚΗ